

Et ita semper index respondere debet, ut
ius saluum partibus remaneat, opponen-
di dictam exceptionem: & iuxta hanc re-
solutionem sunt intelligenda, quę dixi-
mus supra in 4. Tempore, numer. 58. & in
isto Tempore num. 14. & supra dicta re-

plicatio actoris est per quam resoluitur ex-
ceptio, & ius rei, ut probatur in prin. inslit.
de replicat. & in l. 1. & Lantepen. ff. de ex-
cept. & notat Ioa. Andr. & omnes in c. 1.
de except. in lib. 6. Et libellū replicationis
ab actore producēdū formabis modo seq.

Libellus replicationis Actoris ad libellum rei.

35 P Edro, vezino desta ciudad, en la causa con Geronymo, respon-
diendo à vn escrito de excepciones presentado por la parte ad-
uersa, en que en efecto dize no estar obligado à dar me cosa alguna,
por quanto al tiempo que se me constituyò por pagador de la dicha
deuda el dicho Iuan no me deuia nada: y porque entre mi, y el di-
cho Iuan auia auido pacto y concierto de que no le pediria cosa al-
guna, antes dize deuerle yo à el dozientos ducados que me empre-
stò, y dellos me pone reconuencion, segun y que mas largamente se
contiene en el dicho su escrito, cuyo tenor auido aqui por inserto, y
à el me refiriendo. Digo, que sin embargo de las excepciones y de-
fensiones por el dicho aduerso alegadas, V.m. deue hazer segun y co-
mo por mi es pedido, asì por lo pormi dicho y alegado, como por lo
siguiente. Lo primero, porque las dichas excepciones no son dichas
por parte, ni tiempo y forma, no consisten en hecho, ni han lugar de
derecho, son friuolas, y no verdaderas, y tales, que no deuen ser ad-
mitidas, y asì las niego. Lo otro, porque niego, que el dicho Iuan
no estuuiesse obligado à pagarme los dichos cien ducados antes, y
al tiempo que el dicho aduerso se me còstituyò por pagador dellos:
porque V.m. fabra, q yo emprestè al dicho Iuan los dichos cien ducá-
dos por el mes de Março proximo pasado deste presente año, y el di-
cho aduerso se me còstituyò por pagador dellos à principio del mes
de Mayo proximo pasado deste dicho año. Lo otro, niego el pacto
y concierto que alega: y si algun concierto huuo, seria sobre otros cie-
ducados que el dicho Iuan me deuia de vna heredad que le vendi.
Lo otro, niego que yo deua al dicho aduerso los dozientos ducados
que pone por reconuencion, porque caso que me los prestasse, se
los tengo pagados, y recebida carra de pago del, como consta desta
escritura publica que hago presentacion con el juramento, y soleni-
dad necessaria, &c. Por lo qual, y lo que mas en fauor mio haga, à V.
m. pido, segun, y como pedido tengo: y en lo necessario el oficio de
V.m. &c. Y pido justicia y costas, y negando lo prejudicial, nouarion-
ne cessante, concluyo, &c.

Circa

36 **C**irca supradictum libellum est aduertendum, quod illa clausula (No son dichas por parte, ni contra parte, en tiempo, ni en forma, &c.) hodie potest esse magni momenti, attenta dispositione l. fo. tit. 17. lib. 4. recop. qua statuitur, causas terminandas esse sola veritate attenta, nec processus esse annullandos, quamuis substantialia ordinis iudicarij fuerint omisa, nisi à parte aduersa fuerit opposita exceptio ordinis iudicarij non seruati, & petum fuerit, quod ordo iudicarij seruatus, nam si exceptiones non fuerint oppositæ tempo re debita, & in eis opponendis non fuerit seruatus ordo iudicij à legibus huius Regni requisitus, videtur, quod veniant annullandæ, cum per prædicta clausulam implicitè opposita exceptio ordinis non seruati censetur, ita in simili resoluta Didacus Perez in l. 6. in. titu. 4. lib. 3. Ordin. in glos. penul. loquens de clausula (Peto iusticiam) Ego vero existimo, per prædictas clausulas non esse annullandos processus ex eo quod substantialia ordinis iudicarij in eis fuerint omisa, nam nõ sufficit à parte prædictam exceptionem opponi, & peti implicitè, sed necesse est, quod explicitè, & expresse pars petat nominatim, in quibus substantialia iudicij debeant obseruari, vt constat ex verbis l. 10. ibi: declarandas, &c.

37 Postquam iste libellus replicationis actoris fuerit oblatus iudici, copia eius exhibenda est reo, qui habet alios sex dies à die notificationis ad respondendum huic libello replicationis, & ad duplicandum super exceptionibus ab actore in illo libello allegatis, & ad producenda sua instrumenta super sua duplicatione. Et transactis illius sex diebus, reus deinceps non poterit producere sua instrumenta, nisi cum iuramento afferret de nouo in suam notitiam peruenisse, quo casu reus vsque ad septentiam diffinitiuam poterit sua instrumenta producere, hanc praxim præstat ibi dict. l. 1. titu. 5. lib. 4. recop. Et est aduertendum, quod eo dem die quo instrumenta fuerint producta, tam ab actore, quam à reo, temporibus sibi permisis, copia simplex sue die, mense, & anno vnicuique parti erit danda, nisi aliqua ex partibus cum iuramento afferat, se velle instrumenta partis aduersæ de falso redarguere: nam tunc originaliter, secundum Specul. titu. de instrum. editione, §. videndum, nu. 13. & Bart. l. 1. §. 1. num. 6. ff. de eden. erunt sibi ostendenda. Idem firmat glos. in §. item verborum, verbo, toto die. Instit. de iustilib. stipula. & Salicet. nu. 4. & Bald. n. 2. in l. 6. C. de fide instru. & ita disponit l. 3. tit. 5. libr. 4. recop. & libellus duplicationis rei concipiedus erit forma seq.

Libellus duplicationis Rei ad replicationem Actoris.

41 **E**ronymio, vezino de la ciudad de Zamora, en la causa con el dicho Pedro, en respuesta de vna replica de razones por el dicho aduerso presentada, en que dize, que sin embargo de mis excepciones soy obligado à le pagar los dichos cien ducados, que menos bien me pide, à cuyo tenor me refiriendo: Digo, que toda via de justicia V. m. me deue dar por libre de lo que el dicho aduerso me pide, y en esta causa hazer segun, y como por mi es pedido: y à las razones de su replica se satisfaze por lo siguiente. Lo primero, que en lo que dize, que yo me constituy por pagador del dicho Iuan al principio del dicho mes de Mayo, no pudo ser: porque à aquel tiempo, y muchos dias antes, y despues, yo no estuue en esta ciudad, y asi no me le pude obligar. Lo otro, porque à aquel dicho tiempo ya el dicho aduerso auia aueriguado, y fenecido sus quantas con el dicho Iuan de todos los

dates

dares, y tomáres que entre ellos auia auído, hasta aquel dicho tiem-
po, y de cierto alcance que el dicho aduerso le hizo, huuo pacto y co-
cierto de no se los pedir jamas: en el qual concierto se incluyeron los
dichos cien ducados que agora me pide. Lo otro niego que me aya
pagado los dichos dozientos ducados que le empresté, ni que yo lo
aya dado carta de pago, y la escritura que dello presentò no es auten-
tica, ni verdadera, y ansi la redarguyo de falso ciuilmente, è juro à
Dios, y à esta Cruz † que esta redargucion no hago de malicia, pora
que pido à V. m. segun pedido tengo, y en lo necessario el oficio de
V. merced imploro, pido cumplimiento de justicia, y costas, y negan-
do lo perjudicial, nouatione cessante, concluyo en el articulo que con-
clusion requiere, &c.

- 42 **D**iximus, tam in libello replicationis
Actoris, quàm in libello duplicatio-
nis rei, (nouatione cessante, negando
lo perjudicial, &c.) quia clausula ista erit
apponenda in quolibet horum libellorū,
cum sit valde utilis, & magni effectus: nā si
aliquid præiudiciale fuerit appositum in li-
bello aduersarij, quod in specie non fue-
rit negatum, vel si ab ipso met producente
aliquid per inuersionem, vel errorem in suo li-
bello dictum fuerit, quod damnum eidem
inferret per prædictam clausulam videtur
illud reuocari, & recedere à sua confes-
sione per errorem facta, ut in l. error, C. de in-
iuris, & facti ignoran. & in l. non fatetur, ff.
de confessis, & in cap. si. extra, de confessis.
- 43 Diximus etiā in utroque libello replicatio-
nis, & duplicationis (concluyo en el articu-
lo, &c.) nā licet de iure communi dabatur
triplicatio, & quadruplicatio, iuxta tex. in
l. 2. ff. de excep. & in princip. instit. de re-
plic. tamē de iure huius Regni solummo-
do datur replicatio, & duplicatio, & ita neu-
tra pars porrigere potest ultra duos libel-
los: actor nempe libellum petitionis prin-
cipalis, & libellum replicationis, reus verò
libellum responsorij ad petitionem acto-
ris, & libellum duplicationis, & deinceps
nullus alius libellus, nec petitio erit admit-
tenda, sed statim causa habetur pro conclu-
sa ad probationes recipiendas, sine aliquo
actu conclusionis etiam si per partes non
concludatur, iuxta tex. in l. 2. tit. 5. libr. 4.
Recopilationis, & in l. 9. titulo 6. libro 4.
recon. & in l. 4. in fine, tit. 16. lib. 2. recopil.
In Lusitania verò quot libelli ab utraque
parte produci possint, disponit ordinatio

Lusit. l. 3. tit. 15. §. 12. Ac ideo iudex sta-
tim proferet sententiam interlocutoriam,
per quam partes ad probationem recipi-
t, & interrogatorijs, & articulis postmodum
à partibus productis, si in vim positionum
ponantur ad inuicem per partes, tunc iu-
dex eis præcipere debet, quod iuramentū
calumniæ præstetur, & positionibus res-
pondetur, ut disponit l. 1. tit. 6. lib. 4. reco-
pil. tamen quia positiones ponuntur post
quam iudex recipit partes ad probationē,
de qua re proferet sententiam interlocuto-
riam, & in termino probatorio positiones
ponuntur, ideo prius videndum erit de
octauo Tempore.

Ex octauo Tempore.

SVMMARIA.

- 1 **I**udex intra sex dies interlocu-
toriā sententiam possete teneat,
per quā recipiat partes ad pro-
bationem.
- 2 **I**udex à parte requisitus, ut intra
sex dies sententiam interlocutoriā
proferat, si faceret neglexerit, pe-
nam quinquaginta mille dipon-
diorum substatinebit.
- 3 **P**robatio est alicuius rei per argu-
mentum sensu.

4 Pro-

- 1 Probationum species sunt sex, ad quas ceteræ rediguntur.
- 2 Plena & legitima probatio est illa, quæ sit aut per instrumentum, aut per duos testes.
- 3 Efficacior est probatio testium, quam instrumentorum.
- 4 Instrumentum per duos testes reprobari potest.
- 5 In libris exercendis parem auctoritatem habent testes, & instrumenta.
- 6 Ad reprobationem instrumenti duo testes non sufficiunt.
- 7 Plures sunt casus in quibus duo testes non sufficiunt.
- 8 Vox unius, vox nullius est.
- 9 In aliquibus casibus dictum unius testis fides facit.
- 10 Iudex multitudinem testium reprobare potest.
- 11 Regio iure numerus testium taxatus est usque ad triginta, & in Lusitania usque ad viginti.
- 12 Hodierno stylo duodecim tantum testes in quolibet articulo recipiuntur.
- 13 Testes per iudicem compelli possunt, ut ad testificandum veniant.
- 14 Testis qui se ingerit suspectus censendus est.
- 15 Testi precibus adducto magna fides adhibetur.
- 16 Testis non precibus, sed pretio corrumptur.
- 17 Potest pars censem instruere de his quæ dicturus est.
- 18 Censem requisita debet iudex in testibus considerare, ut eis fidem adhibeat.
- 19 In causis pecuniariis unica tantum dilatio olim ad probandum dabatur.
- 20 Tres dilationes, & non plures potest concedere iudex.
- 21 Quam tam dilationem iuris solemnitate seruata potest iudex concedere.
- 22 Si pars renunciet productioni testium amplius non auditur.
- 23 Si pars ignoret alio habere testes, etiam si productioni testium renunciet, audiri poterit.
- 24 Regio iure si pars renunciauerit testium productioni, auditur alios producendo.
- 25 Post didicita testificata non recipiuntur alij testes.
- 26 Regio iure, omnes tres dilationes sub una conceduntur, & non successiue.
- 27 Arbitrio iudicis taxari debet dilatio.
- 28 Iure communi danda sunt in criminalibus due dilationes accusatori, & reo tres.
- 29 Termini probatorii varij iudicantur.
- 30 Termini probatorii sunt arbitrarij, ac propterea restringi possunt, seu prorrogari.
- 31 Iure Regio iudices non possunt prolongare terminos probatorios ultra octuaginta dies, quando fieri debet probatio aquande los puercos.
- 32 Quando probatio fieri debet a l'ede los puercos, terminus probatorius tantum potest usque ad centum & viginti dies prorrogari.
- 33 Ex causis bene potest iudex termi

- num probatorium coartare.
- 37 Quando probatio fieri debet ultra mare, aut extra regnum, possunt petere partes terminum ultra marinum.
- 38 Sex menses assignantur in termino ultra marino, & quæ requirantur, ut concedi debent sermone Hispano traditur.
- 39 Si probatio fieri debeat apud Indos, non terminus ultra marinus, sed dilatio ordinaria unius anni peti debet.
- 40 Si terminus probatorius in prima instantia petitus non fuerit, in causa appellationis exigere poterit.
- 41 Libellus petitionis termini ultra marini sermone Hispano conceditur.
- 42 Responso iudicis ad petitionem termini ultra marini.
- 43 Pars producere testes ad testificandum super petitione termini ultra marini.
- 44 Secreta iudicis interlocutoria, quæ præcipitur parti petenti terminum ultra marinum, ut pecunias deponat ad persolvendas sportulas, & penam.
- 45 Probatio facta, nulla dilatione à iudice assignata, valida est, & tenet.
- 46 Elapso termino à iudice assignato non possunt amplius testes recipi.
- 47 Testes antea elapsum terminum producti, & iurari possunt etiam eo elapso examinari.
- 48 Si dilatio assignetur à iudice, testes intra dilationem debent iurare, & examinari, alias non admittuntur.

- 49 Post testium publicationem non potest testis examinari.
- 50 Impertinet, & superfluum probationes iudex admittere non debet.
- 51 Si iudex admisserit probationem cum hac clausula, salvo iure impertinens, & non admittendorum, recipit penam l. 3. tit. 12. par. 3.
- 52 Testis qui alias non debuit ob eius infamiam examinari, si examinatus fuerit, ad torturam fidem facit.
- 53 Si apponatur clausula, salvo iure non admittendorum, & testis fuerit examinatus, qui alias examinandus non erat, nullam, nec ad torturam fidem facit.
- 54 Testes nisi parte citata recipi non debent.
- 55 In crimine sodomitæ testes etiam parte non citata recipi poterunt.
- 56 Ex parte conversatione etiam parte non citata testes recipi possunt, & in alijs casibus remissive.
- 57 Intra sex dies sunt obijciendæ exceptiones testibus.
- 58 Quando pars adversa præsens est testium depositionibus, statim in termino probatorio negotij principalis exceptiones eis opponere debet.
- 59 Exceptio, quod testis fuit nimis corruptus opponi potest intra sex dies, siue præsens, siue absens pars inveniatur.
- 60 Pars cum præsens est ad testium depositiones protestari tenetur suas exceptiones salvas fore, ut postea eas intra sex dies probare possit.
- 61 Articulus est pars iniectionis, continens id quod quis probare intendit per

- 62 per testes aut scripturas.
 63 Articuli multum differunt ab interrogatorijs.
 64 Forma interrogatorii ex parte actoris sermone Hispano.
 64 Caput in quolibet interrogatorio poni debet, ut iudici & tabellioni ceteris illud esse ad instructionem testium.
 65 Testes debent cognoscere personas litigantes a quibus, & contra quos producuntur.
 66 Quando factum sumit effectum ex persona tantum unus litigatoris sufficit, ut testis eundem tantum cognoscant.
 67 Constitutum debet precedere debitum.
 68 Vt actio de constituta pecunia locum habere possit, necessarium est, ut principale debitum nulla possit exceptione elidi.
 69 Fama publica tantum inducit semiplenam probationem.
 70 Fama publica iunctis alijs aduinculis, & uno teste plenam probationem inducit.
 71 Positio est pars intentionis, continens id super quo quis petit ab adversario responderi.
 72 Prius sunt facienda positiones, quam articuli proponendi.
 73 Hodie positiones, & articuli simul concipi & formari debent.
 74 Si pars aduersa aliquem articulum confiteatur, articulus conuertitur in positionem.
 75 Pars debet positionibus respondere per verbum, nego, aut per verbum, confiteor.

- 76 Responso debet esse clara.
 77 Pars non potest positionibus respondere per verbum, credo, vel non credo, quia positiones sunt ad inducendam certam probationem.
 78 Verbum, credo, regulariter non probat.
 79 Positionibus, sic responderi non potest, Nego narrata prout narratur, sed simpliciter respondendum est.
 80 Iussus a iudice positionibus respondere, si clare, & simpliciter non respondeat, pro confesso habendus est.
 81 Pena quod positionibus non respondens pro confesso habeatur, in causis criminalibus locum non habet.
 82 Aduersus eam fictam confessionem quam lex inducit, probatio admittitur in contrarium.
 83 Lex rebus, & non verbis imponi debet.
 84 Si reus positionibus non respondeat, ac per hoc pro confesso habeatur, & postea aduersus confessionem in contrarium probauerit, nihilominus actor reprobabitur a positionum probatione, quas alias probare debet.
 85 Ad hoc ut reus nollens positionibus respondere pro confesso habeatur, necessarium est eum a iudice, praesente tabellione interrogari, ut respondeat.
 86 Si reus a tabellione ex indicis commissione interrogetur, & respondeat nolit, non est habendus pro confesso.
 87 Quipponi censetur sateri id quod ponit.

88 Qui

- 88 Qui articulos format non confite-
tur eos.
- 89 Quando articuli ponuntur propo-
sitionibus eos intelligitur quis sateri.
- 90 Positionibus hodie tenetur quis res-
pondere, sine ulla termini dilatio-
ne, & absq; sui aduocati consilio.
- 91 Si respondendo quis positionibus fal-
sum iurando respondeat, solu Deu
vilem habet.
- 92 Actor positionibus respondens, &
falsum iurans, in amissione cause
punitur: reus autem pro cōfesso ha-
betur.
- 93 Articuli ideo porriguntur, vt per
eos testes examinentur.
- 94 Articulorū copia parti aduersa
dari debet.
- 95 Copia interrogatorium nō est pra-
standa.
- 96 Hodie nec articulorū, nec interro-
gatorum copia parti aduersa ex-
hibenda est.
- 97 Testis sponte propria ad testifican-
dū veniens, vt pote in se gerens,
suspectus reputatur.
- 98 Testis debet examinari ab eodem
iudice.
- 99 Probatis iudici, & nō notorio sic-
ri debet.
- 100 Ex causa potest committi testiu
examinatio.
- 101 Si in processu nō constat de com-
missione examinationis testium,
processus est nullus.
- 102 Si testes sint in alio loco iudex po-
test committere eorum examina-
tionem iudici illius loci.
- 103 Instrumenta sunt producenda
coram proprio iudice.

- 104 Siue iuramento non valet testis
deposicio.
- 105 Præcedere debet testis iuramen-
tum ad eius depositionem.
- 106 Si in continens testis deposuerit
& iurauerit, validum erit eius
dictum.
- 107 Testis non potest per procuratorē
iurare.
- 108 Testes ita sunt secreti, & sigilla-
tim examinandi, vt alter eorū
alterius dictum scire non possit.
- 109 Si secunda dilatio, quæ Quarto
plazo dicitur (vt testes iurare pos-
sint) denegata fuerit pars appella-
re poterit.
- 110 Peci potest prorrogatio del quar-
to plazo.
- 111 Prorrogatio nō est termino quā
prorrogatur finito.
- 112 Elapso termino probatorio nō po-
sunt amplius testes produci.
- 113 Aduersus omissam allegationē,
vel termini lapsum restitutio pe-
ti potest, dummodo is capereat, cui
de iure cōpetere restitutio possit.
- 114 Si minor criminaliter aliquem
accuset, non restituitur aduersus
omissam allegationem.
- 115 Minor iurisperitus restitui nō po-
test aduersus omissam allegatio-
nē, cōtrarium tamē defendit Sar-
miento.
- 116 Aduersarius etiam maior vti
potest termino probatorio minori
concesso.
- 117 Restitutio semel est concedenda.
- 118 Minori non datur procurator,
sed curator.
- 119 Propter negligentiam procurato-

119 minoris, potest minor restitui.
120 Restitutio non conceditur pro modica lesione.

121 Restitutio competit minori iure speciali, non iure ordinario.

122 Restitutio non iure actionis, sed iudicis officio nobili postulat.

123 Minor ipso iure lasus esse censetur allegationibus omisitis, absque eo quod probet.

124 Minor ita demum in alijs casibus restituitur, si probet se minorem, & lasum esse.

125 Quando minor facit, actum ex quo sibi nulla utilitas prouenit, sed potius potius damnum sibi inferri, ipso iure lasus esse censetur.

126 Minor intra quindecim dies a die publicationis testium, vel a die termini elapsi connumerandos, restituitur aduersus allegatione omisitam postulare debet.

127 Interrogatorium super articulo restitutionis sermone Hispano compositum.

128 Si pars aduersa positiones negauerit: duobus testibus adhibitis proceditur ad sententiam.

129 Sententia, qua minor restituitur, sermone Hispano concepta.

130 Pars debet citari, ut ad publicationem testium veniat.

131 Sufficere una citatio, ut pars aduersa ad videndam testium publicationem veniat.

132 Si pars citata non comparuerit intra terminum, aduersa pars eius contumaciam iurare debet, & tunc testium dicta publicabuntur.

133 Publicatio testium qualiter de iure Regis fit, sermone Hispano componitur.

134 Dictis testium publicatis amplius non possunt testes produci.

135 Testium publicatio omisa non reddit processum nullum.

136 Si omisa fuerit testium publicatio, quae a parte petita fuit, & pro cessus erit nullus.

137 Regio iure si publicatio testium omittatur, processus est nullus.

138 Ablatiuus absolutus conditionis facit.

139 Condicio formam inducit.

140 Omisio formae quaecumque actum vitiat.

141 Omisio publicationis testium ita demum reddit nullum processum si ab eius denegatione fuerit appellatum.

142 In causis etiam criminalibus publicationis testium omisio reddit processum nullum.

143 Testis intra terminum productus praestit aliquando, etiam a testationibus publicatis examinari.

144 Etiam post disdisca restituta instrumenta admittenda sunt, usque ad causae conclusionem.

145 Producent instrumenta post disdisca restituta iurare debet se de nouo inuenisse.

146 Etiam publicatis arrestationibus potest peti restitutio aduersus omisitam probationem, si talis persona ea petierit, quae de iure restitui possit.

147 Publicatio fieri debet per iudicem qui de negotio cognoscit.

148 Etiam si alicui committatur testium

H exa-

*Examen non possunt eius dicta pro
bicare.*

149 *Publicatio ideo fit, ut partes di
cta testium sciant, & exceptiones
opponere possint.*

150 *Intra sex dies debent testibus ex
ceptiones opponi.*

Octauum tempus proba- tionis, & testium produ- cendorum.

Postquam fuerit conclusum à partibus,
vel elapsi fuerint termini, iud ex tunc
interlocutoriam, per quam recipiat partes

litigantes ad probationem, alioquin, si in-
tra dictam terminum non proferat, dam-
na propter litem reititutam soluere debe-
bit, cum quinquaginta mille dipondijs, si
requisitus fuerit à parte, ut sententiam pro-
ferat, alias ante requisitionem poenam so-
pradictam non incurrat, iuxta text. in l. 1.
tit. 17. lib. 4. Recop. & tradit Didacus Pe-
rez in l. 1. tit. 1. lib. 3. Ordinam. & in l. 6.
tit. 1. 6. libro tertio Ordinamenti, & quod
partes recipiantur ad probanda allegata, &
quod testes admittantur, est de substantia
iudicii, ut probat glo. in Summa 3. quæst.
1. & glof. in l. prolatam, C. de sentent. &
interlocuto. omnium iudic. & de iure Re-
gio probatur in l. 2. tit. 1. 5. part. 3. & in l. 2.
& 3. tit. 1. 6. part. 3. & in l. 1. tit. 6. lib. 4. Re-
cop. tradit Auenda in 1. respon. numer. 7.
quam sententiam interlocutoriam iudex
forma sequenti concipiet.

Sentencia interlocutoria de proua.

EN Salamanca à primero dia del mes de Agosto de 1581. años, ante
mi el presente escriuano y testigos de yuso escritos, el dicho señor
Alcalde mayor: dixo que denia de recebir, y recebio à ambas las par-
tes à proua de lo por ellas dicho y alegado, con plazo y termino de
nueue dias, primeros siguientes, saluo iure impertinentium & non
admittendorum: Y mandò citar ambas las partes para ver presentas,
jurar y conocer los testigos que la vna parte, presentare contra la o-
tra, y la otra contra la otra, y firmolo de su nombre. Testigos fulano, y
fulano.

Expositio huius sententia.

Diximus (Recibio à proua, &c.)
Probatio nihil aliud est, quam
alicuius rei per argumenta ostē-
ditur, secundum glof. in rubric. C.
de probatio. receptam à Saliceto, & Pau-
lo ibi, num. 2. Rota noua 465. numer. 4.
Aretino h. 1. Barba, num. 5. & Decio n. 4.
in Rubric. extra de probatio. Et hanc de-
finitionem testatur communem Gome-
tus in §. item si quis nu. 4. instit. de Ad.
& eam defendit Beronius in dict. Rubr. ex-
tra de probatio. num. 29. tametsi multi re-
lati à Didaco. Perez in rubr. tit. 11. lib. 3.
Ordinam. in glof. 1. eam improbant, ubi
aliam ipse assignat. Et quid veniat appella-
tione probationis docent Felinus nu. 1.
& Decius n. 13. in rubr. extra de proba-

4 tio. Et aduerte, quod sex sunt species proba-
tionis, ad quas ceteræ rediguntur: Pri-
ma est, quæ fit per testes omni exceptione
maiores. Secunda, quæ fit per privilegia, aut
instrumenta indubitata: Tertia, quæ fit
per iuramentum parti delatum: Quarta,
quæ fit per confessionem factam in iudi-
cio: Quinta, quæ fit per eundem facti:
Sexta, quæ fit per coniecturas, & præsum-
ptiones. Et hæc sex species probationis
congerit Oldendorpius in tractatu de pro-
bationibus, §. 2. numer. 1. & Didacus Pe-
rez ubi supra. Et probatio est duplex
semiplena, & plena. Et quot sint ge-
nera semiplenæ probationis tradit Specu-
lator, in tit. de probatio. §. videntur, nume-
ro 28.

Proba-

- 5 Probatio autem plena, & legitima est, quæ fit duobus testibus, aut per instrumentum, secundum glossam in l. cum de indebito, verbo, legitimis. ff. de probatio. notat Felin. cap. prudentiam, §. sextus, num. 2. de officio deleg. Barb. in cap. et si clerici, nume. 105. de iud. l. si an l. si §. licentia, nume. 6. C. de iure deliberan. Decius in rub. n. 8. extra, de probatio. Probatio tamen testium ex vna parte præfertur probationi factæ, per instrumenta ex altera parte, quia probatio testium efficacior est, secundum glossam rubri. extra, de testibus receptam communiter ex Baldo, Panormita Imola, & omnibus, ibi Felin. in rubr. numer. 1. & in capitulum Ioann. de fide instrum. num. 35. per textum in Authen. de instrumentorum cautela, & fide, in princip. versic. si verotale, collat 6. Facit textus in dict. cap. cum Ioan. §. porro, dum probat, instrumentum reprobari posse per duos testes omni exceptione maiores, etiam si non sint ex destitutis in instrumentum illo, secundum communem opinionem ex Felino, ibi num. 37. & Decio in capi Tertio loco, num. 1. de probat. & Couar. lib. 2. varior. capi. 13. num. 10. Nec huic vere resolutioni obstat textus in l. in exercendis, C. de fide instrum. quatenus inquit, quod in exercendis litibus parum vim habent testes, & instrumenta: ergo videtur, quod non sit efficacior probatio testium probatione instrumenti: Nam respondeo, quod text. ille est accipiendus in hunc sensum, quod probatio ita fieri potest per testes, sicut per instrumenta, & utraque plena, & legitima est: non tamen inde sequitur, probationem testium efficacior non esse. Rursus prædictæ resolutioni non obstat textus in dicto c. cum Ioan. ibi. Trium, ubi ad reprobationem instrumenti requiruntur tres testes, nec duo sufficiunt, ergo videtur, probationem per instrumentum efficacior non esse: Nam respondeo, quod ideo ibi requiruntur tres testes ad reprobationem instrumenti, quia cum instrumentum æquipollat duobus testibus, ut firmat glossa ibi recepta communiter, & in illo text. esset unus testis pro instrumento ad reprobationem illius instrumenti fuerant necessarii tres testes, ut superior probatio ellet quæ ratione si duo testes essent pro instrumento, tunc quatuor testes requirerentur ad improbandum instrumentum. Et in hunc sensum text. illum dicit Imola ibi, col. penult. optimè, & Felin. n. 43. Decius consil. 103. n. 2.

- in fin. vol. 1. Alexan. consil. 93. nu. 12. vol. 5. & Couar. ubi sup. alioquin enim probatio per duos testes efficacior est, quam probatio per instrumentum, ut supra. resoluisti. Sunt tamē plures casus, in quibus requiruntur plures quam duo testes, quos cōgerit Speculatio de testib. §. restat de numero. Bart. testatū de testibus, capite de numero testium. Nulla tamen causa terminari poterit testimonio vnus testis, quantumvis legitimo, iuxta text. capit. licet vnuerfis, in fine, & c. cap. licet exquidam, de testibus. In aliquibus verō casibus dictum vnus fidem facit, quorum triginta cummulat Speculator ubi sup. n. 8. Et alios plures casus congerit Felinus capit. veniens, 1. de testibus, columna penultimā. Decius in consilio 56. volumin. 1. l. asori in repetitioe l. admonendi, nume. 178. ff. de iure iuran. & Duesius in regula 84. in fi. Aduerte, quod licet in vna causa testes plures produci possint, iudex tamen multitudinem testium refrænare potest, iuxta textum l. 1. ff. de testam. Et de iure huius Regni numerus testium taxatus est vsque ad triginta, & in Lusitania vsque ad viginti, ut probat text. in l. 7. tit. 6. lib. 4. Recopil. & ordinatio Lusitanorum lib. 2. tit. 42. §. 1. Praxis verò in tribunalibus inferioribus iam obtinuit, quod tantum duo decim testes in qualibet causa recipiantur super quolibet articulo: Qui testes compelli poterunt per iudicem, ut veniant ad uersificandum, iuxta text. in l. si quando, C. de testib. & in l. 6. tit. 6. lib. 4. recopil. & in ordinatione Lusitanæ, hb. 3. tit. 42. §. 20. debentque à parte adduci, vel à iudice citari, alijs si sponte se offerant, præsumuntur suspecti, ut in l. quæ omnia §. 1. ff. de procurat. text. in Authen. de testib. §. si vero ignoti, collatione 6. notat Bart. l. post legatum, §. his, vero, ff. de his quib. ut indig. Panormita. cap. cum in tua, n. 2. de spōsal. Hippolyt. in singula. 140. & Alexā. Statut. in practica iudic. capit. 16. nu. 40. Nec obstat text. in dicta l. post legatum, §. his, ubi denegatur actio pen legatis exigendis legatarijs sponte testificantibus in fauorem eorum, qui testamentum de falso accusabant, ergo constat, quod sponte se obtulerunt: nam si inuiti testificarentur, non dicerentur indigni, nec ab eis legatum auferretur: Nam respondens, quod ab accusatoribus fuerunt producti, licet postea sponte testimonium protulerunt, ideoque admissi fuerunt, ita illum textum

intelligunt Bart. ibi, & Bald. in Authent. sed nouo iure, num. 2. C. si certum petat. Pari modo quando testis se offert, & iudex ei iuramentum de fere partibus presentibus, & non contradicentibus bene admittitur, secundum Felinum in cap. 2. nu. 24. extra, de testib. Quo fit, quod testis à parte oblat, & precibus productus, idoneus reputatur, & fides ibi adhibetur, per text. in cap. cum in tota, ibi, offeruntur, de spōsalib. & ibi firmant Panor. nu. 2. & Imol. cap. 2. de testam. nu. 9. nam et si testis pretio corrumptur, non tamen precibus, secundum Panor. num. 1. Felin. num. 1. & Decium numer. 6. in cap. 1. de testib. Quinimo pars poterit scilicet instruere, de his quæ dicturus est, secundum Baldum in l. data opera, numer. 47. C. de his qui accus. non poss. probatur in l. 8. tit. 6. lib. 4. recop. quam omnino vide.

Quæ autem in testibus requirantur, ut fides eis adhibeatur commemorat l. 3. ff. de testib. l. 8. & 28. tit. 16. par. 3. & centum quæ in testibus iudex considerare debet, ut eis fides adhibenda sit, tradit eleganter Ioannes Besanion in consuetudinibus Auerne, c. 8. art. 7. & plura congerit Coua. in pract. quæstionibus, cap. 18. & Simanc. in libr. de Catholicis in tit. 43. de testib. à numero. 3. & causas ob quas testis repelli possit, refert Specul. ut. de testib. §. 1. versic. item quod fuit ob eam, & Petrus de Ptolomæis in repet. Ladmonendi, num. 115. ff. de iure iur. Nepos de Monte Alba no, in tractatu excep. §. si qui videre, pag. 447. qui excusus extat in fine prædicæ Mansuerij. Ferrar. in sua pract. in Rub. de forma iur. testib. & Simancas ubi sup. cap. 64. de testib. & Didac. Perez in rubri. tit. 21. lib. 3. Ordinamen. Et quæ poena puniri debeant falsi testes determinat l. 4. & 7. tit. 17. lib. 8. Recoil. & Anton. Gom. in l. 83. Tauri à num. 7. & l. 1. Clarus libro 5. sentent. §. falsum, num. 19. quo in loco plura congerit de falso teste.

Diximus in dicta sententia interlocutoria (Con plazo, y termino de nueuedias, &c.) licet enim olim vnica tantum dilatio ad probandum in causis pecuniarijs daretur, iuxta text. in l. oratione, & l. fin. ff. de feriis, & ibi Bart. Paul. Alexand. notab. 1. & l. 1. & Maranta de ordine iudic. 6. p. sub titulo de dilatione, numer. 2. postea tamen inductum fuit, iudicem posse tres dilaciones, & non plures concedere. per textum in cap. in causis, 13. de testibus, ubi

dicatur, quod testes ultra tertiam productionem non debent produci, & gloss. exponit, ibi, productionem, id est, dilationem, qualis text. probat tres dilaciones, & non plures concedi possent nam finita prima dilacione, iudex (iuxta causam allegatam) dabit secundam dilacionem, & iterum tertiam: quartam verò non dabit, nisi adhibita iuris solemnitate, de qua in cap. ultra tertiam, §. 5. de testibus, & in Authent. de testibus, §. quia vero, versiculi. si vero deducens, collat. 7. Et hunc intellectum ad textum dicti capituli in causis seq. ibi, Cardinalis, & eundem assignant glossa in cap. inducitur, 2. §. spaciū, verbo, Quam semel, 3. quæst. 3. & glossa in l. fin. ff. de feriis. Et iste intellectus approbat de iure Regio, per textum in l. finali, tit. 15. & in l. 33. tit. 16. part. 3. & in l. 15. titulo 8. libr. 2. Fori. Et iuxta hunc intellectum est accipiendus textus in d. l. oratione, & textus in l. interdum, ff. de iudic. Nec obstat textus in dicta l. finali, ff. de feriis, nam respondet illud olim statutum fuisse, postea vero vtilitatis gratia introductum fuit, plures dilaciones posse dari, secundum Innocentium, & Baldum in dicto cap. in causis, tamen id non procederet, quando pars renunciet productioni testium, pendente prima, vel secunda dilacione, secundum glossam in dicto capitulo, in causis, quam omnes sequuntur ibi, & probatur eius opinio in capitulo de testibus, 19. & c. constitutus 46. de testibus, & notat Bartolus in Authent. at qui semel, numer. 12. C. de probatio. intelligens, quod hoc esset verum, quando renunciatur productioni testium sciret, se alios testes habere, serus esset, si hoc ignoraret, & doctrinam Bartoli dicit communem Paul. Castrensis in dicta Authent. at qui semel. Aretinus num. 6. & Felin. 3. in dict. cap. in causis. De iure tamen huius Regni, licet pars renunciet productioni testium, possit alios testes producere, ut in l. 34. tit. 16. part. 3. Pari modo secunda, & tertia dilatio non est concedenda, quando pars didicerit testificata in prima, vel secunda dilacione, iuxta textum in dicto capitulo, ultra tertiam. Quod tamen sublimita, ut per Belamer. ibi num. 8. Hodie vero de iure huius Regni tres dilaciones simul dantur sub vna, & non successiue, iuxta textum in l. 15. titulo 8. libr. 2. fori, & ibi tradit Montalius in gloss. 1. & ita in praxi receptum

prum est, quāuis l. 33. tit. 16. par. 3. dispo-
nat, has dilaciones successe dandas esse. ut
30 quanta debeat esse vnaquaque dilatio,
quam iudex ad probandum concedit, di-
cendum erit, quod hoc relinquatur arbi-
trio iudicis, habito respectu ad distantiam
loci, ad qualitatem personarum, & causas,
quibus consideratis, iudex poterit breuiore,
vel longiorem dilationem concedere,
secundum Speculatorem, titulo de cita-
tione, §. nunc de temporum in fine. & ha-
betur in capitulo, quo ad consultationem,
in fine, de re iudic. & facit text. in l. 1. vbi
Bart. C. de dilat. Et quod ad prædictas tres
causas sit reducendum, an dilatio prorro-
gari, vel coarctari debeat, resoluit Ripa
in l. 2. numer. 16. ff. de re iudicata, & prædi-
ctarum trium causarum exempla ponit
Menochius in lib. 1. de arbitrar. cent. 1.
casu. 52. à no. 10. In hisce vero regnis praxi-
35 sis que magis viget, & frequentatur est,
quod si causa est magna, dantur tres termi-
ni inclusi sub prima dilacione, De nueue
en nueue dias, &c. & si causa est media,
de seys en seys dias, &c. & si causa est minima
(Como quando ay alguna confesion de
parte, y la cantidad no està liquida, o quan-
do es sobre salarios de criados, moços de
soldada, apredices de oficios, alquileres de
casas, y otras cosas de esta calidad) en tales
causas se dan los terminos de tres en tres
dias, y otras vezes se recibe à prueua con
termino de quatro, o seys dias, con toda car-
ga de publicacion, conclusion, y citacion
para sententia, quod omne arbitrio iudicis
relinquitur. Et hæc eadem praxis ob-
seruatur in causis criminalibus, grauibz,
quando in eis ad instantiam partis procedi-
tur, quando vero in causis criminalibus
proceditur ex officio iudicis, vel per denū-
tiationem, tunc lo mas ordinario es, que
los juezes hazen cargo de su officio à los
Reos, y con lo que dixeren desde luego
reciben à prueua con termino de quatro,
o seys dias, como les parece, con toda car-
ga de publicacion, conclusión, y citacion pa-
ra sententia, &c. Et ita in causis criminali-
bus dilatio est arbitraria iudicibus, vt resol-
uit Iulius Clarus lib. 5. sententia. 6. si. pract.
erimi. quæ l. 48. n. a. licet de iure commu-
nibus sint duæ dilaciones accusatori,
31 & reo tres, iuxta text. l. fin. ff. de feriis, &
ibi gloss. mag. & notat Iulius Clarus, vbi
sup. Quando el termino prouatorio fue
concedido sin toda carga, sino que se fue-
ron dando tres terminos, sub prima dila-

32 tione de nueue en nueue dias, o de seys en
seys dias, o de tres en tres dias, tuoc clapsi
illitres termini sub prima dilacione con-
cessi, datur secunda dilatio, quæ vulgo.
Quarto plazo dicitur, cum iuramento pe-
tentis, iuxta textum l. 1. tit. 8. lib. 2. fori,
quod iuramentum necessarium erit, si à
parte petatur, secundum Felio. in dicto ca.
in causis, de testibz. Et hæc secundam dila-
tionem iudex suo arbitrio concedit, habi-
to respectu ad distantiam locorum, & ad
qualitatem personarum, & causas, & intra
hanc secundam dilacionem, quæ Quartus
plazo dicitur, petitur prorrogatio de qua
to plazo, quæ est vltima dilatio, vt in l. 1.
C. de dilat. & cum iuramento petentis co-
ceditur arbitrio iudicis, habito respectu
ad supra dicta. Et prædicta praxis obserua-
tur fere semper in tribunalibus secularibus
huius Regni, & etiam in tribunalibus iudicis
Metropolitani residentis in hac ciuitate
Solmantina, et vero in tribunalibus Ecce-
siasticis non conceditur prorrogatio de qua-
to plazo, vt probatur in dicto cap. in
causis, & in dicto cap. vlt. tertium, & ibi
Innocen. & Doctores communiter. Y lo
mismo se guarda en la Audiencia Schola-
stica de Salamanca, y con los juezes Apo-
stolicos della. Et est aduertendum, quod
cum huiusmodi termini probatorii sint
33 arbitriarij, poterunt restringi, seu prolon-
gari arbitrio iudicis, attenta qualitate per-
sonarum, & causas, & distantia locorum,
vt supra resoluiſti, de iure tamē huius regi-
ni iudices non poterunt prolongare termi-
34 num probatorium vltra octuaginta dies,
quando probatio fieri debeat aqueñde los
puertos, vel vltra centum & viginti dies,
35 quando debeat fieri alléde los puertos. Coar-
ctare tamen hos terminos bene poterunt
habito respectu ad distantiam locorum,
36 & ad qualitatem personarum, & causa-
rum: & ita de iure iudicis bene poterunt
hos terminos concedere, & oon longio-
res. Vnde prædicti tres termini inclusi sub
prima dilacione, & terminus inclusus
in secunda dilacione, quæ vulgo, quarto
plazo, dicitur, & prorrogatio de quarto
plazo, non debent excedere terminum
octuaginta dierum aqueñde los puertos,
vel terminum centum & viginti dierum.
Allende los puertos, iuxta textum in l.
1. tit. 6. libro 2. Recopil. Aliquando tamen
37 probatio est facienda vltra mare, vel ex-
tra regnum in aliqua Prouincia: & tunc
partes petunt terminum vltra marinum:

H 3 & quæ

& qualiter cōcedi debeat de iure commun-
ni, & in foro Ecclesiastico, tradit Innocen-
tius receptus communiter ex Felino ibi
in dicit. cap. vlt. a tertiam: de iure tamen hu-
ius regni terminus vltra marinus peti, &
cōcedi debet modo sequenti, scilicet: Que
se de termino de seys meses, dando las par-
tes que lo piden informacion de que tien-
nen los testigos vltra mar, y que se halla-
ron en el lugar à la sazón donde el fecho
acercio, y nombrádoslos por sus nombres
la qual informacion han de dar dentro de
treynia dias. Y mas han de jurar, que el
dicho termino no se pide de malicia: Y há
de depositar luego dineros para las costas
que la parte contraria hiziere en yr, ò em-
biar à verpresenatar, jurar, y conocer los te-
stigos, sino prouare en el dicho termino
su intencion, el qual termino vltra marino
no se puede conceder, si las partes no lo
pidieren juntamente con el termino or-
dinario, y que desde luego corra con el
termino ordinario: de suerte, que en tal ca-
so todos los terminos sean de seys meses, y
no demas, y que vayan corriendo vno en
pos de otro, y que no se pueda dar otro ter-
mino por quarto plazo, ni quinta dila-
cion, ni con restitution, ni en otra mane-
ra, y quando la prouança se aya de hazer

en las Islas de Canaria, ò en qualquier de-
las, ò en otras, por estar en ellas los testig-
gos, los juezes podran añadir, ò menguar
el dicho termino, teniendolos consideracion
à la distancia del lugar, y à la calidad de la
causa. Hic omnia procedunt ex disposi-
tione, l. i. cum duobus sequentibus, tit. 6.
lib. 4. Recopil. Intellige tamen, terminum
hunc vltra marinum, tunc dici quando, fa-
ctum contigit in his partibus, & probatio
gius fieri debet vltra mare, vel extra Reg-
num, quia testes ibi sunt: ceterum quan-
do factum contigit apud Indios, vel vltra
mare, tunc terminus peti non debet tan-
quam vltra marinus, sed potius tanquam ter-
minus ordinarius. De vno año, ò dos, segun
la distancia, porque quando le ha de pro-
uar la cosa q̄ pasó en las Indias por termi-
no ordinario se recibe à prouea cō vn año
y medio para la nueva España, y para o-
tras partes de las Indias. Y con termino de
dos años para las otras Provincias del Pe-
ru, vt habetur in pragmática 43. c. 1. §. l. 24.
de las Indias: & si in 1. instantia terminus
iste petitus non fuerit, in secunda instan-
tia appellationis, vel supplicationis poterit
peti, & erit concedendus, qui terminus vl-
tramarinus erit petendus forma sequenti,
vt auereri instruantur.

Peticio termini vltra marini.

41 P Edro, en la causa que trato con Geronymo: Digo, que la dicha
causa està recebida à prouea con nueue dias por V. m. y yo tengo
algunos testigos de que pretendo a prouecharme para prouar mi intē-
cion, los quales son fulano, y fulano, por auerse hallado presentes en
esta ciudad al tiempo que el dicho Geronymo se constituyó por paga-
dor de los cien ducados que me deuia el dicho Iuan, y auer visto lo
que pasó, y al presente estan fuera destos Reynos vltra mar en ta-
les Indias, ò Islas. A V. m. pido y suplico, que auida informacion de lo
susodicho, me mande conceder y conceda el termino vltamarino,
que el derecho acerca desto dispone, para que corra con el ordinario,
que yo estoy presto de depositar luego los dineros necesarios para
pagar las costas y expensas que la parte aduersa hiziere en yr, ò en ve-
nir, adonde estan los dichos testigos à verlos presenatar, jurar y cono-
cer: y para pagar la pena que fuere puesta, sino prouare con los dichos
testigos mi intencion, sobre que pido justicia, y el oficio de V. m. im-
ploro, y pidolo por testimonio, y juro à Dios y à esta, q̄ que no pido de
malicia el dicho termino.

- 42 Presentada la dicha peticion, el dicho señor Iuez dixo, que visto, que el dicho Pedro pedia el termino. vltra marino, para que corriessse juntamente con el termino ordinario: y que auia jurado no pedirlo de malicia, quedandole informacion de lo susodicho, y depositando luego dineros para pagar la pena que le fuera impuesta, y las costas, q̄ el estaua presto de le hazer justicia.

- 43 Y luego el dicho Pedro que pide el termino vltra marino, presenta dos, o tres testigos que digan y depoogan por el tenor del dicho pedimiento. Esta infor-

macion se ha de dar dentro de treynta dias (como arriba diximos) y dada el juez pronuncia vn auto en la forma siguiente,

En Salamanca à tantos dias de tal mes, y de tal año, el dicho Señor Alcalde mayor auiendo visto la informacion dada por el dicho Pedro, de como los testigos q̄ fueron por el nombrados, estan fuera de estos Reynos en tales Indias, que mandaua y mandò, que el dicho Pedro depositasse luego tantos marauedis, para pagar las costas de la parte contraria, y la pena, para que sino prouare con los dichos testigos lo por el alegado, pagará los dichos marauedis, que depositare, y desde luego sin otra condenacion, ni informacion, dixo, que le condena en ellos, &c.

Y luego el dicho Pedro haze deposito del dicho dinero, en quien el juez nom-

brare, y le concede el dicho termino por sentecia, en la forma siguiente,

- 44 En Salamanca à tantos dias de tal mes, y año, el dicho señor Alcalde mayor, auiendo visto este processo, dixo que deuia recebir, y recibio el dicho pleyto à prueua, con plazo, y termino de seys meses. primeros siguientes, los quales corran, y se quenten desde oy dia en adelante, desde el qual dixo, que concedia y concedio el termino vltra marino, que le fue pedido por parte del dicho Pedro, atento que hizo las diligencias necessarias, que conforme à derecho se deuen hazer: y dixo, que denegaua, y denegò otro qualquier termino que le fuesse pedido, y que se entiendan ser todos los terminos ordinarios de la ley, que en este pleyto podrian ser concedidos, y que corriessse juntamente con el primero termino. Y dixo, que mandaua, y mandò que ambas las partes gozassen del dicho termino, y fuesen citadas para ver presentar, jurar, y conocer los testigos q̄ la vna parte presentare contra la otra. Y asì lo pronunciò, y mandò, y firmò de su nombre. Testigos, fulano, y fulano,

- 45 **O** Mñibus (supradictis adde, quod si probatio recepta fuerit nullo termino à iudice assignato, bene valet secundum Bart. per tex. ibi, in l. in crimine, nu. r. ff. ad l. l. ul. de adul. Bar. Bal. & oēs in l. si. ff. de feris. Pan. no. r. 17. Dec. & Fel. o. 14. in c. licet causam, de proba. & Maran. de ordi. iudi. 6. de

- 46 dilatione, nu. 13. Prefixio tamen termino operatur hunc effectum, quod termino elapso nō possunt amplius testes produci, vt probatur in d. c. licet causam, & in l. 34. tit. 16. p. 3. gl. in l. si ea, C. cui accus. nō pos. si verò testes fuerint producti in termino, examinari possunt elapso termino, secus. Fe-

H 4 lin.

lin in suo repertorio, verbo, Testes in parte testes si sunt producti, &c. Et plures alios relates à Didac. Perez in l. 5. tit. 8. lib. 3. Ordin. in glos. verbo, No leyendo legítimas las excepciones, &c. vers. sed tamen in contrarium. Et ita communiter practicator secundum Felinum in cap. licet causam, num. 19. in fine, de probat. & si ipse ibi, n. 23. oppositū teneat. In quo tamen articulo erit distinguendum, ut per Panor. in d. cap. licet causam, de probatio. quem explicat ibi Decius num. 31. omnino videndus. Adverte tamen, quod in casibus in quibus testes producti, & iurati infra terminum examinari possunt post terminum, illud procedit in termino à iudice assignato, ceterum in termino ab ipso iure statuto non sufficit testes esse productos, & iuratos in termino, sed etiam intra terminum examinandi erunt, secundum Felinum, & plures alios, quos ipse refert in dist. cap. licet causam, numer. 20. & firmat Didac. Perez ubi supra, & hoc explicat in specie l. a. tit. 12. lib. 4. recop. 49 Deinde intellige, quod in illis casibus, in quibus terminus elapsus examinari poterunt, examen fieri debet ante publicationem testium: argum. tex. in cap. constituta, de testibus, in Lusitania verò quot & quante citationes ad probandum erunt concedendæ, disponitur in lib. 3. Ordina. tit. 4. reuocatus § 6.

50 Diximus in dicta sententia interlocutoria (saluo iure impertinentium, & non admittendorum) quia iudex admittere non debet probationes impertinentes, ut probat. tex. in l. ad probationem, C. de probat. l. si defensor, §. si. ff. de interrogat. act. & in cap. iudicantem, 30. q. vltim. ibi ad rei veritatem, & tex. in cap. per tuas, in fin. de simonia, & firmat glos. in cap. fin. verbo, absque rationabili de confel. in 6. notat glos. in cap. dilecti, verbo, interloquutus, de excep. & explicat ibi Deci. n. 4. & in cap. in precepta, num. 16. vbi num. 34. in fine, hoc limitat; & Guido Pap. decil. 1347. & Alex. in cons. 166. num. 7. volum. 6. & probat. tex. in l. 2. tit. 12. p. 3. & l. 174. styli, & in l. 4. tit. 6. lib. 4. recop. Sed si cum prædicta clausula admisserit, & infuturum apparuerit, quod non debebat admitti, pro non admisis habentur, & sunt nullæ ipso iure, & iudex euitabit poenam sibi infligendam à l. a. tit. 12. p. 3. secundum glos. 4. cap. cum contingat, de officio delegat. firmat Baldus in l. momentaneæ, C. qui legi.

timam personam, Bart. n. 11. & Iaf. nu. 31. in l. si duo patrini, §. idem Iulianus, ff. de iure iur. Maran. de ordi. iud. 6. par. actus. 4. num. 3. & probatur in l. 4. tit. 6. lib. 4. reco. 52 Operatur alium effectum prædicta clausula, nempe, quod licet testis, qui ob suam infamiam, vel alium defectum non debuit examinari, fuit examinatus, faciat indicium ad torturam, secundum Barto. communiter receptum in l. maritus, num. 3. ff. de questionibus, & Panor. cap. 1. num. 9. de confel. & Anton. Gom. 3. tomo varia. 53 cap. 12. num. 20. Tamen si apposita fuerit prædicta clausula, talis testis inhabilis nullum iudicium faciet, secundum Bart. & Doctores ubi supra, & Aretin. in c. testimonium, col. 5. de testibus.

Diximus in dicta sententia interlocutoria (Y mandó citar à las partes para ver presentar, jurar, y conocer los testigos, &c.) 54 Quia prædicta citatione non præmissa, depositio testium erit nullius momenti, iuxta text. cap. 2. iuncta sua gloss. verbo, audire, extra, de testib. & ibi Doctores communiter, & in Auth. sed si quis, C. de testibus, & in l. 23. tit. 16. par. 3. Quod tamen fallit, quando testis recipiatur super crimine sodomix: nam tunc propter immanitatem criminis parte non citata testimonium testis valet, secundum Ioan. Andr. & Archidiacon. in cap. 1. de homic. in 6. & Auenda. in respon. 31. num. 10. Fal 56 lit etiam quando excommunicatione partium testis produceretur: nam tunc etiam parte non citata eius depositio valida erit, ut cum communi Doctorem resoluat Cotta. lib. 2. variarum, cap. 13. nu. 5. & quatuordecim casus in quibus possunt examinari testes absque citatione partis, cumulat Felin. in dicto cap. 2. de testibus, congerit, duos Corsetus in suis notabilibus sub verbo Testis in notab. incip. in loco, alios duos posuit Marfil. in singul. 24. & in repetit. l. de vnoquoque, ff. de re iudic. col. 15. vers. sic, sed vltra eum. Prædicta tamen citatio operatur hunc effectum, quod quælibet pars possit opponere obiectiones contra personas, & attestaciones testium aduersarij sui, ut colligitur ex d. c. 2. de test. ex Baldo, & alijs in l. si quando, C. de testib. Quo fit, quod licet huiusmodi obiectiones de iure Regio opponendæ sint intra sex dies post publicas attestaciones, ut probat text. in l. 1. tit. 6. lib. 4. recopit, tamen si tempore quo testes producerentur, pars aduersa esset præsens, statim debere illas obijcere

cere in termino probatorio negotij principalis, vt optime aduertit Ioann. Matheo in dialogo relatorum. 3. part. capit. 45. nume. 5. Quod ibi sublimitat, nisi vicia, aut repulsi corruptionis testium obijcerentur, vt puta, si aduersus testes opponatur, ipsos aduersario pecunia, vel alia re eis data, corruptos fuisse, vt falsum depoerent, nam huiusmodi obiectiones post publicationem intra sex dies opponi poterunt, siue obijciens, vel eius procurator tempore productionis testium præsens absens ve fuerit. Et licet extra predictum casum pars præsens tempore productionis testium, in termino probatorio non opponeret repulsi aduersus testes productos tamen tenetur cōtra partem aduersam protestari suas exceptiones saluas fouere, & cum hac p̄o testatione poterit post ea facta publicatione intra sex dies opponere prædictas obiectiones: nam per talem protestationem videtur recedere à suo consensu tacito, vt notat Bald. in l. si quis testibus, n. 7. C. de testib. per tex. c. presentium, de testi. in 6.

Postquam enim iudex protulerit prædictam sententiam interlocutoriam probationis tabello statim illam intimat vtrique parti, & tunc vnaqueque pars concipit suos articulos, iuxta quos testes examinari debeant, actor scilicet, iuxta libellum suæ petitionis, diuidendo sigillatim, clare, breuiter, & distincte per verba affirmatiua, omnia, & singula contenta in suo li-

bello, secundum Specul. titul. de testam. §. nunc videndum, numer. 18. Et ex diuturno reus concepit suos articulos iuxta libellos suarum exceptionum, nam articulus est pars intentionis continens id, quod quis probare intendit, per testes, vel scripturas, secundum Bald. in l. generaliter, §. sed iuramento, C. de rebus creditis, num. 2. glof. & Doctor. in cap. 2. de testib. in 6. & Maran. de ordi. iudi. 6. parte, actu 4. de positione seu articulorum productione, nume. 1. Et huiusmodi articuli sermone Hispano, apud nos appellantur, Interrogatorios de preguntas, licet de iure communi articuli multum differant ab interrogatorijs, vt colligitur, ex glof. in cap. 2. verbo, Interrogatoria, de testibus, in 6. Sunt enim interrogatoria, quæ faciunt pars præsentatis articulis, & testibus contrarie partis, ad effectum veritatis indagandæ, & faciendi variare testes in altero ex illis de cem prædictamentis congestis à Bald. in l. testium, C. de testib. secundum glof. dist. cap. 2. de testibus, in 6. & Maran. dist. 6. parte, actu 7. de interrogatoriorum productione: Quæ interrogatoria apud nos sermone Hispano appellantur, Repreguntas. Et vt rectius articuli concipi possint, aduocatus vtriusque partis præ oculis, & manibus habere debet libellos vtriusque partis, vt docet Curtius in Tract. dispositionum, num. 23. Qui articuli modo sequenti pro instructio ne riuenum erunt formam di. u. m. v.

Forma articulorum ex parte actoris.

63 **P** Reguntas por parte de Pedro, vezino desta ciudad de Salamanca, en la causa con Geronymo, vezino de la ciudad de Zamora, sobre y en razon de cierra deuda que el dicho Geronymo le deve por Juan vezino desta dicha ciudad, &c.

Primeramente seran preguntados los testigos por el conocimiento de las partes litigantes, y si conocen al dicho Juan, y tienen noticia desta causa, &c.

Item si saben, que el dicho Juan dehia cien ducados al dicho Pedro, que por el mes de Março proximo pasado deste presente año, el dicho Pedro le auia emprestado, y el dicho Juan se obligo de darfe los, y pagarfe los al dicho Pedro, &c.

Item si saben, que deuiendo el dicho Juan los dichos cien ducados al dicho Pedro, el dicho Geronymo vino al dicho Pedro, & le di-

H 3 xo, que

Primę partis tomi I.

xo, que los cien ducados que el dicho Iuan le deuia, que el los pagaria por el, è que los tomaua à su cargo, y quenta, è se constituya por supagador: lo qual todo passò à principio del mes de Mayo proximo pasado deste presente año. Digan lo que saben, y declaren, por que tiempo passò lo contenido en esta pregunta, &c.

iii) Iten si saben, que de mas de los dichos cien ducados que por razon de la dicha promessa, el dicho Geronymo deuia al dicho Pedro, le deuia otros duzientos ducados por razon de vna heredad que el dicho Pedro le auia vendido, &c.

v) Iten si sabé, que quando el dicho Pedro hizo pacto è conueniencia con el dicho Geronymo, en que le remitió, y perdonò duzientos ducados, fueron los que le deuia por razon de la venta de la dicha heredad, è le quedò deuiendo los cien ducados de la promessa, y así no se incluyeron en el dicho pacto, y concierto: è si se incluyeran, los testigos lo supieran, è no pudiera ser menos por auerse hallado presentes al dicho concierto, &c.

vi) Iten si saben, que el dicho Pedro tiene pagados al dicho Geronymo duziētos ducados que le auia prestado, è dellos se ha dado por contento è pagado: los quales son los que al presente le pide por via de reconuencion, &c.

vii) Iten si saben, que todo lo susodicho es la verdad, publica voz y fama, è comun opinion, &c.

Los quales articulos pongo por posiciones al dicho Geronymo. A V. m. pido le mande que los jure, absuelva, è declare, conforme à la ley, y lo la pena della: y para ello, &c.

Expositio huius interrogatorii,

64) **D**iximus, (Preguntas por parte, &c.) Ponitur enim in quolibet interrogatorio caput eius per prædicta verba, vt index, & tabellio intelligat interrogatorium illud esse ad instructionē testium super tali re, & causa, & inter quas personas, vt colligitur ex textu in cap. 1. iuncta glo. verbo, interrogatoria, de testibus, in 6.

65) Diximus in primo articulo, (Sean preguntados por el conocimiento de las partes, &c.) quia testes debent cognoscere personas litigantium, à quibus, & contra quas producantur, alioquin congruē testificari non poterunt, secundum glossam in cap. cum causam, verbo; De causis, extra, de testibus, & glo. in cap. 2. verbo, interrogatoria, eodem tit. in libr. 6. Panorm. dist. cap. cum

causam, numer. 16. Quod verum intelligere quando factum super quos testis deponere debet, sumit effectum ex parte vtriusque litigantis: si verò effectum suscipiat ex parte vnus, tunc sufficit illum cognoscere, secundum Ioann. Andr. in addit. ad Speculat. tit. de testib. §. 1. n. 55. in littera M. Et idem est, quando esset testificandum super actione reali, cuius oppositū obseruandum esset quando super actione personali esset testificandum: tunc enim necesse erit, quod vtrunque cognoscat, secundum glossam in l. 3. §. 1. verbo, Quanta fides, ff. de testibus, & Ioan. Andr. sequuntur Panorm. num. 16. & Felin. num. 2. in dist. e. cum causam, & Ias. in l. fin. in princ. nu. 5. C. de iure deliberand.

Secun-

67 Secundus & tertius articulus appositus fuerunt, quia ad hoc ut competat actio de conflictu requiritur, quod aliquod debitum præcedat, ut resoluitur in Quarto Tempore, in libello petitionis actoris.

Quartus & quintus articulus appositus fuerunt, ad excludendam exceptionem rei, asserentis, exceptionem passi de non petendo competere priori debitori, & per consequens actionem de conflictu per alium elidi: nam ad hoc ut competat actio de conflictu necesse est, debitum non posse elidi per aliquam exceptionem à prætoris inductam, iuxta text. in l. quod si maritus, ff. de conflictu, pecunia, & in dicto quinto articulo fuit adiecta illa clausula, (Y si se incluyeran, los testigos lo supiera y no pudiera ser menos, por auerle hallado presentes,) ad deocandum, quod testis depens denegatua tenetur reddere rationem, etiam non interrogatus, videlicet, quod non potuisset talis actus fieri, quin ipse vidisset, & audiuisset, iuxta glo. in authent. de hæred. & sale. §. hinc nobis, verb. Et vidisse, collat. i. qui quod non est non cadit in sensu, ideo rationis redditione opus est, secundum Baldum in l. a. C. de rescind. vend. & in istis propriis terminis resoluit Thomas Grammatici in decisio. Neapolit. decis. 73. num. 29.

Sextus articulus fuit appositus, ad excludendam reconventionem, quam reus allegauerat.

69 Vltimus articulus fuit positus, nam licet fama publica de per se non inducat plenam probationem, sed semiplenam, secundum glossam in cap. i. verb. Fama, extra, de appellationibus, per textum in cap. præterea extra, de testibus, & idem firmat glossa in cap. veniens. i. de testibus, & glossa in l. 3. §. eiusdem, verb. Confirmas, ff. de testibus, & communiter omnes ex Decio in dict. cap. i. num. 11. in fin. extra, de appellationibus, tradit Bart. in l. de minore, §. plurimum, nu. 30. ff. de questionibus: & ibi Hippolyt. num. 27. Socin. in regu. 144. & Felin. in dict. cap. veniens. i. & approbatur l. 3. titu. 30. part. 7. tamen fama publica cum vno teste, & alijs adminiculis plenam probationem inducit secundum glossam & DD. communiter in d. c. i. ac ideo hodie communis obseruantia habet generaliter capitulare de fama publica in fine articulum, secundum Panor. in c. interdilectos, nu. 2. de fide instr. per illum tex. ubi postquam fuerant multa allegata, & articula-

ta, in fine capitulatur de fama publica.

71 Diximus in fine interrogatori, (Los quales articulos pongo por posiciones al dicho Geronymo, &c.) positio enim est pars intentionis continens, super quo quis petit ab aduersario responderi, secundum Baldum in l. generaliter, §. sed iuramento, C. de rebus creditis, unde positio recipit solam confessionem partis aduersæ, & fit per verbum. Poni, ad effectum, ut ponens releuetur ab onere probandi, si pars aduersa constet iuxta textum in cap. statum, de confessis, lib. 6. tradit Speculator, titu. de positionibus, §. 2. & differt ab articulo, quia articulus fit per verbum, Probare intendit, respiciatque probationes faciendas per testes vel scripturas in casu quopositiones negentur. Quo fit ut prius positiones fiant, & ad eas producendas detur vnus terminus, & deinde detur terminus ad producendos articulos, secundum Cardin. in Clement. sexpe, §. & quia in quæst. 6. & 7. de verbor. signific. & Baldus in l. 2. §. quod observari, circa finem. C. de iure iur. propter calumniam dando, & probatur ex his quæ tradit Speculator in titu. de teste, §. nunc videndum, colum. 1. & colligitur ex verbis Alexandri in l. inter stipulantem, in princip. ff. de verb. Nilalominus tamen, ut circuitus euitetur, & brevis causa expediat, iam hodie praxis recipit, quod simul articuli, & positiones concipiantur: ideoque prædicta clausula adiecta fuit in fine interrogatori, ad effectum, quod si pars aduersa eis respondendo aliquid constiterit, ponens liberetur ab onere probandi illud, iuxta textum in d. Clement. sexpe, §. & quia, & notat glossa in cap. i. de confessis, in 6. Quo casu, scilicet, quando pars aduersa constiterit aliquid ex eo quod articulus est, tales articuli succedunt loco positionum, si verò neget, tunc succedunt loco articulorum, ut super eis testes examinari possint, secundum Cardin. in dict. §. & quia, & Speculatorem in titu. de teste, §. nunc videndum, post principium positionibus, itaque positus ab vna parte alteri, iudex præcipit eidem, quod iuramentum calumnie præstet, & positionibus respondeat, ut probatur in l. 1. titu. 6. lib. 4. recopil. quod iuramentum appellatur calumnie in titu. 7. lib. 4. recopil. quod tamen re vera est, de veritate dicenda, ut aduertit Didac. Perez in l. 1. titu. 4. lib. 3. Ordin. glof. 4. in fin. Quo circa pars cui positiones ponuntur, tenetur eis respondere

deré simpliciter & sine replica, per verbū,
Nego, vel Confiteor talem positionem,
iuxta text. in l. 1. tit. 7. libr. 4. recopil. Et
est ratio, quia responsio debet esse clara,
vt probat text. in l. 2. de ztate, §. quod autē,
& ibi Bart. ff. de interrogatorijs actioni-
bus, & Alciatus in l. 1. §. si quis simplici-
ter, num. 14. ff. de verborum. Nec poterit
respondere per verbum, Credo, vel, Non
credo, iuxta text. in dist. 1. 2. tit. 7. lib. 4.
recopil. & est ratio, quia cum positiones
fiant ad certam probationem inducendā,
quæ tamen induci nō potest per verbum,
Credo, vel, Non credo, quod dubitatiū
est, nec regulariter probat, secundum glo.
in testium, verbo, Præsto, C. de testibus,
& in cap. quoties extra, de testibus, glo. in
l. 2. §. idem Labeo, ff. de aqua pluia accen-
da. Cardin. in cap. sacris, notabili 6. de his
quæ vi. & Hippolyt. in Lex libero, num.
14. ff. de quæstionibus. Ideoque text. in
dist. 1. 2. tit. 7. lib. 4. recopil. Determinat
positionibus responderi nō posse per ver-
bum, Credo, vel, Non credo, per quam ill.
2. in hoc corrigitur, l. 1. eiusdē tituli, & li-
bri disponens positionibus posse respō-
dere per verbum, Credo, vel, Nō credo. Rur-
sus positionibus responderi non poterit,
Nego narrata, prout narratur, vt probat
text. in dist. 1. 2. tit. 7. libr. 4. recopil. Sed
requiritur responsio simplex & clara, vt
ibi disponitur, & docet Beronius in decisi-
234. nu. 12. & 13. Alciat. vbi supra, nu. 29.
Vnde si iussus à iudice positionibus respō-
dere, clarō, & sine replica eis non respon-
deat pro confesso habebitur, iuxta text. in
capitul. 2. de confelsis, libr. 6. & in dist. 1. 1.
& 2. tit. 7. lib. 4. recopil. vbi præscribitur
forma qualiter positionibus respondendū
sit, & sub qua pœnis: Ideoque in præ-
dicta clausula dictū fuit: Los iure, absolu-
ta, y declare cōforme à la ley, y so la pena
della, &c. & in foro Ecclesiastico loco il-
lorum verborum subrogantur verba se-
quentia: Los iure, y declare, cōforme à de-
recho, y so la pena dell, &c. Quæ tamen pœ-
na solummodo locum habet in causis ciui-
libus, non vero in criminalibus, neq; vbi
de dolo agitur, secundum Bart. in l. 1. C. de
pœna iudicij qui malē iudicauit. Contra
quam tamen fittam confessionem probatio
in contrarium admittitur, secundum
Angel. Paul. Caslr. num. 7. in l. si is qui, C.
qui testamenta facere possunt, & consen-
tiant Anto de Butrio in cap. ex parte, de
confelsis, Aret. cons. 146. num. 5. & Alex.

cons. 145. num. 4. lib. 6. Nec obstat, quod
si probatio in contrarium admitteretur,
videtur pœna prædicta de nihilo seruire
ac lillam impositam verbis fuisse, contra
text. in l. omne verbum, C. communia de
legatis, & in cap. commissa de electione in
6. Nam respondeo adhuc prædictam con-
fessionem fittam magni effectus esse, cū
ob eam onus probandi quod incombabat
actori positiones ponendi, transferatur in
eum eius positiones ponuntur. Aduerte ta-
men, quod ad hoc vt nolens positionibus
respondere habeatur pro confesso, neces-
se est, quod ab ipso iudice personaliter cor-
am tabellione interrogetur, vt respon-
deat, iuxta text. in cap. 2. de confelsis, in 6.
ibi interrogatus, iussusque à iudice, & in
l. 1. tit. 7. lib. 4. recopil. ibi, en presencia
del juez. Quo fit talem pro confesso non
haberi, si à notario ex iudicis commissione
interrogetur, & positionibus nolit, veluti
debet, respondere, vt expresse probant præ-
dicta iura, & firmat gloss. in dist. capit. 2.
verbo, Iussus, & sequitur ibi Ancharran.
column. 2. quod est memoriæ tradendum
secundum Didac. Perez in l. 1. tit. 4. lib.
3. Ordin. column. mlii 935. Et de his posi-
tionibus erit videndum Cinus in l. 2. §.
quod obseruari, n. 12. C. de iure iur. propter
calumniam, & Speculator in tit. de
positionibus, & gloss. 1. cap. 1. de confelsis,
in 6. Lanfrancus de Orsano, & Curtius in
tractatu depositionibus, & Maranta de or-
dine iudiciorum, 6. part. 4. act. de positio-
ne seu articulo, vbi num. 6. cum pluri-
bus resoluit discrimen esse inter posicio-
nes & articulos: nam qui ponit, censetur
fateri illud, quod ponit, vt firmat gloss. in
dist. capit. 1. de confelsis, in 6. Alexand.
in consil. 7. 1. column. 1. volum. 3. Qui verò ar-
ticulos facit, non censetur fateri id quod
dicit in articulis, vt notat Panormitan. in
capit. cum venerabilis, de except. Ioann.
Andr. in capit. fin. de iure iur. in 6. Anto.
de Butrio, & Doctor. in cap. fin. de confel-
sis, Bart. in dist. 1. 2. §. quod obseruari, &
Alexand. in consil. 70. column. penul. ver-
si, præterea, volumi. 2. Quo fit, quod licet
non videatur quis confiteri ea, quæ in ar-
ticulis, vel in interrogatorio continentur,
tamen quando interrogatorium, & articu-
li ponuntur propositionibus bene vide-
tur ea confiteri, secundum Bart. in l. vbi-
cunque, num. 2. ff. de interrogatorijs actio-
nibus, & Anton. Comez tertiō tome va-
riarum, cap. 12. nu. 14. Quo circa aduoca-
tus ad-

- tus aduertere debet, ne in interrogatorio, vel articulis ponat aliquid quod eius parti præiudicet: quod verum est, nisi pars aduersa positiones neget: nam tunc ex eis iuari non poterit, argum. text. in cap. ex eo, de regu. iur. lib. 6. & in cap. cum olim, de censibus, glo. in cap. cum venissent, de eo qui mittitur, Bart. in l. post legatum, numer. 2. ff. de his quibus vt indignis, & Alexand. consilio 92. numero 5. Quibus positionibus hodie interrogatus de iure iuris Regni tenetur respondere statim absque villa termini præfixione, & sine consilio sui aduocati, vt disponi ur in dicta l. 2. tit. 7. lib. 4. recopilat. Quod tamen limitat Hostiens. in cap. dilecti, de iudicijs, quem refert & sequitur Socius in repet. l. 1. col. 4. ff. de vulgari, & Marant. de ordine iudiciorum, 6. part. dicto actu 4. num. 16. in iustico, vel idiota, qui quando examinatur in suo examine poterit interesse eius aduocatus, vel procurator, ne ob eius simplicitatem decipitur, quod æquum est, & adde quod licet Maranta vbi supra, num. 17. firmet, quod si principalis cum iuramento respondendo positionibus falsum deponat, de perituro puniendus non erit, sed solum Deum habebit vltorem: tamen de iure huius Regni per dicta l. 2. tit. 7. lib. 4. recopilat. si taliter positionibus respondens de penurio ex actis ipsius processus aperit confessus fuerit, ita quod appareat scire falsum dixisse, vltra alias poenas erit puniendus, si fuerit actor in amissione causæ, si verò fuerit reus, quod pro confesso habeatur. Et quis odo seruetur in articulis, & positionibus faciendis in Lusitania, vide Ord. Lusitanorum, lib. 3. tit. 40. cum suis §§.

- Porrecto interrogatorio articulorum iudex illud recipit, dicendo, que se admittat, & ponga en el processo: Saluo iure impertinentium, & nõ admittendorum, &c. præcipitque per illud testes examinare: nam ad hanc effectum articuli dantur, vt per eos testes examinentur secundum glo. 1. in Clement. 1. de officio delegat. Et aduerte quod licet de iure, copia articulorum (quos nos sermone Hispano appellamus, 94 Interrogatorio de preguntas) dari debeat parti aduersæ, id est: cum præsentandi in interrogatorio contra testes partis aduersæ, ad veritatem indagandam, & ad sciendos illos variare, vt probat Panormitan. in cap. per tuas, column. fin. de testibus, & Bald. in l. 2. C. vt liceat pendente per textu, &

- ibi gloss. verbo, Interrogatoria, in cap. 2. de testibus, lib. 6. & tradit Maranta in dict. actu 4. num. 19. non verò copia interrogatoria, quos non sermone Hispano dicimus, Repreguntas, secundum Innocent. & Panormitan. num. 2. in cap. per tuas, extra de testibus, gloss. in cap. 2. verbo, Interrogatoria, de testibus, in 6. A lex. ad. in l. 2. C. de edendo. l. fin. in 6. de edendo, n. 9. ff. de edendo. Maranta in dict. actu 4. num. 21. & in actu 7. num. 3. Duenasio regula 5. num. 5. Tamen hinc Regni apud tribus nalia secularia iam præxis obtinuit, quod nec copia articulorum, id est, Del interrogatorio de preguntas: nec copia interrogatoria, id est, De te preguntas, danda sit parti aduersæ. In quo articulo consulendus est stylus cuiuslibet tribunalis: Salmantice enim apud iudicia secularia nullatenus copia articulorum, id est, Del interrogatorio de preguntas, parti aduersæ datur: in foro tamen Ecclesiastico Episcopi Salmantini copia articulorum parti aduersæ exhibetur in causis beneficialibus, iuris patronatus, matrimonialibus, decimalibus, & criminalibus, in alijs verò de stylo nõ datur. In tribunali autem iudicis Metropolitani in ciuitate Salmantina residentis, indistinctè, in omnibus causis copia articulorum parti aduersæ datur. Ceterum copia interrogatorum, id est, De repreguntas, in nullo tribunali cõceditur, quod de iure procedit per textu, & gloss. in cap. 2. verbo, Interrogatoria, de testibus, in 6. & tradunt Innocent. & Panormit. in dict. cap. per tuas. Deinde vnaquæque pars suos testes producit: nam ad hoc vt testis idoneus reputetur, & fides ei adhibeatur, requiritur quod à parte sit productus in causis civilibus, & in criminalibus agitis ad instantiam partis: vel quod à iudice sit citatus in causis, in quibus ex officio procedit: Quinimo precibus partis testis produci poterit, iuxta text. in cap. cum in tua, ibi, offeruntur, de sponsalibus, & ibi Panormit. num. 2. l. fin. Panormit. Felin. & Decius in cap. 2. extra, de testibus: Poterit etiam pars testem instruere de ijs quæ dicturus est, secundum Bald. in dict. l. 2. de opera, num. 47. C. de his qui accusare non possunt, & in l. 3. titu. 6. lib. 4. recopilat. & nos etiam in isto tempore in expositione sententiarum interlocutoriarum, in verbis, Recibio à proci, &c. latius rescilimus.

- 98 Aduerte, quod in causis etiam civilibus, testes coram ipso iudice produci debent,

bent, & coram eodem iurare, & ab eodem
examinari, iuxta text. in l. 3. §. 6. Dñus, ff. de
testibus, & in l. 1. folam, iuncta gloss. C. de
testibus, gloss. in l. iubemus, l. C. de hberali
causa, gloss. in l. hac consultiſſima, §. fm.
verbo, Depositiones, C. qui testam. facere
poss. & gloss. in Leurent, ff. de testibus. Et
est ratio, quia probatio fieri debet iudici,
& non notario, iuxta text. in l. quinquaginta, ff. de probationibus, & ita pro regu
la ponit Bald. in capit. si quis testium, in
princi. extra, de testibus, & latè prosequitur
Felinus in cap. cum causam, nume. 26.
de testibus. Couarr. lib. 2. variarum, capit.
13, num. 10. & Menoch. in tractat. de recu
per. possell. remedio 15. quæst. 26. nume.
344. & in consil. 100. num. 43. vbi prædita
regulam limitant, nisi iudex expresse
hanc facultatem committat notario cau
sa, interueniente aliqua iusta, & speciali
causa, vt probatur in dict. capit. si qui testium,
& in capit. 2. de iud. lib. 6. & m. l. ad
egregias, ff. de iure iur. & in l. 22. titul. 11.
part. 3. Et regulariter hæc commissio fit ex
generalis impedimento multitudinis negotiorum,
secundum Salicetum in Authentica. apud eloquentissimum, C. de fide
instrument. & Felin. in dict. cap. cum causam,
num. 28. Couarr. & Menoch. vbi supra.
Et ita in præxi quotidie obseruatur, quod
pars producens testes, coram iudice petit
eorum iuramentum, receptionem, & exam
inationem iudex facit, & de ea in processu
constare debet; alioquin nullitas actus
induceretur, vt docet Menochus in dict.
consil. 100. Limitant etiam prædictam regu
lam, quando testes essent in loco remo
to à loco iudicij: nam tunc iudex hanc
commissionem faceret iudici illius loci,
vel si iusto impedimento testes detineren
tur, ita quod ad iudicem venire non pos
sent, iuxta text. in l. iudices, C. de fide in
strument. & in dict. cap. cum causam, &
ibi Felin. nume. 27. & 31. Menoch. in dict.
remed. 15. quæst. 26. num. 346. Pari modo
si probatio per instrumenta fieri debeat,
producenda erant coram iudice, nec suffi
ciet coram notario, iuxta text. in l. adop
tio. ff. de adopt. & in cap. accepimus, cap.
contingit. & ibi gloss. & Felin. de fide in
strument. & latè Felin. in capit. quoniam
contra, num. 39. de probat. & Couarr. lib. 1.
variarum, cap. 1. numer. 5. Quinimo si in
strumenta fuerint producta ante hanc
contestationem, postmodum debent repro

ducij in isto tempore coram eodem iudice,
secundum Felin. rap. 1. nume. 28. de prob.
& Couarr. dict. lib. 1. cap. 1. nu. 5. Postmo
dum testes iurare debent, alioquin eorum
depositio non valebit, iuxta text. in l. iur
iurandi, & in l. si quando, C. de testibus, &
in cap. de testibus, & in cap. fraternitatem,
& in cap. tuis quæstionibus, extra de tes
tibus, & in dict. l. 23. titul. 16. part. 3. Spe
culator in titol. de teste, §. sequitur, num. 1.
Iaf. in l. admonendi, newer. 216. ff. de iure
iur. Nisi à partibus iuramentum remittatur
testibus, vel nisi matrona aliqua super
inspectione iuratur deponat: nam tunc de
veritate non iurat, quamuis de credulitate
iurare debeat, secundum glo. l. iurandi,
C. de testi. & in l. 1. ff. de ventre inspic. &
ibi communiter omnes, tex. tamen dict. l.
23. non requirit iuramentum à matrona
deponente de credulitate, quamvis Greg.
Lup. ibi in gloss. 4. ad hoc non aduertat.
Quinimo satis non erit, si testis prius de
ponat, & deinde iuret: nam necesse est, q
iuramentum præcedat, secundum Panor
mit. num. 8. & DD. in dict. capit. de testi
bus, & Boerium. in decisio. 259. & probatur
in l. 3. & 23. titul. 16. part. 3. & tradit
Auendanius in responsio. 1. nume. 12. post
Couarr. lib. 1. variarum, cap. 1. numer. 2.
Quod tamen intellige verum, nisi testis
in continenti absque vilo intervallo post
depositionem iuramentum præstet, secun
dum Bald. in l. iurandi, C. de testibus, &
Tiraquel. de retract. 6. §. glo. 5. n. 8. Quod
iuramentum testis præstare non poterit
per procuratorem, iuxta text. in cap. licet
ex quadam, verbo, Proprio, extra, de testi
bus, & ibi Felin. column. 2. testatur hanc
esse communem opinionem. Et formam
iuramenti præstandi à teste præscribitur à
text. in Authent. sed iudex, iuncta gloss. li.
ibi, & iuncta l. presbyteri, C. de Episc. &
cleri. & ibi ponit expresse Bald. numer. 4.
& de iure Regio ponitur in l. 24. titul. 16.
part. 3. scilicet, Que poniendo su mano de
recha sobre vna señal de Cruz y diga que
jura à Dios, y aquella Cruz, y à santa Mo
ria, y à los Santos, y à las palabras de los
santos Evangelios, que dira verdad de lo
que supiere en razon de aquel pleyto en
que es presentado por testiglo: así por la
vna parte, como por la otra, y que no me
zclarà falledad, ni por amor, ni odio, ni me
do, ni cola que le sea dada, ni promethda: y
que ni por daño, ni por uercho, que entien
da le ha de venir, no dexarà de dezir ver
dad,

ad, ni la encubrirá, y que todo lo que supiere de aquel pleyto lo dirá, aunque no sea preguntado dello. Et hoc ultimum dicit Gregorius Lupus ibi in glos. 4. optimā praxim esse ad quam non solent aduerti indices, quando sunt iuramentum a testibus: nam per eam non poterit obijci testis, q. depositus extra articulum super quo non fuit interrogatus, nec iuratus. Ac ideo tu index ad istam praxim aduerte & fac, quod testis iuret, quod dicit omne id, quod de illo negocio scit, quanuis de eo non interrogetur. Et isto iuramento prestito a testibus ipsi respondere debent, (que aũs lo juro) & tunc iudex iterum eis dicit: Si así lo hizieredes, Dios os ayude, y fuso, e los lo demande mal y caramentado: & testes respondent, (Amen.) & ferē eandem formam refert Simancas de insti. catha. tit. 6. n. 8. Et in hac re velim iudices admonitos esse, vt per se ipsos, & non per tabellionem hoc iuramentum testibus deferant, illos admonendo quod veritatem dicant.

Postea testes erunt examinandi intra terminum probatorij a iudice prefixum, de quo iam supra in isto tempore diximus. Qui testes secretē & sigillatim sunt examinandi, ita quod vnus non sciat quid alter dicat nec ipsa pars intelligat ita probat tex. cap. venerabili, de test. cap. inquisitionis, §. 1. de accus. l. nullum, C. de test. sub. docet Speculator in tit. de teste, §. hunc tractandum in princip. glos. in c. 2. de testibus, verb. Audire, & Rojas in singul. 188. & examinatur obseruare debet omnia tradita ab Speculatore, in dict. §. nunc tractandum, & si in primo termino continentēs dilationes testes non fuerint iurati, & examinati, peti poterit cum iuramento secunda dilatio, que quarto placet dicitur, quam index suo arbitrio assignabit, & si eam absque causa denegat, pars poterit appellare, iuxta text. in cap. significauerūt, de testib. & glo. in cap. in causis, eod. tit. receptam communiter à Panor. multibi. Poterit etiam de peti prorogatio. Quarti placet cum iuramento, dummodo petatur antea quam finitur terminus ille, alias non esset prorogatio, vt in l. sed est manente, ff. de prear. & in l. bonorum, & ibi Bart. ff. rem ratam haberi. Panor. in cap. de causis numer. 7. de officio delega. & Didacus Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordia. glo. 1. vers. Vt iterum Quia tamen propter rogatio in foro ecclesiastico non datur, vt

supra resolimus. Et clausula terminij probatorij, amplius non poterit testes produci: nam hunc effectum operatur prefixio terminij, vt in cap. licet causam, de probat. & l. 3. tit. 16. part. 3. & firmat glo. in l. lica, C. qui accusare non possunt, & nos resolimus supra in isto. I. tempore, in expositione sententiarum interlocutoriarum sine secunda articulo. Ceterum si aliqua pars ex lingantibus fuerit minor 25 annis, vel alia persona, cui de iure competat beneficium restitutionis in integrum aduersus omisam probationem, & lapsum terminij probatorij, restitutio erit petenda, si bi que concedenda, & a iudice assignabitur alius terminus probatorius iuxta text. & in Panor. in c. condit. de in integrum restitutione, & probat tex. in l. minor. 25 annis, ff. de minoribus, & l. 3. tit. 19. part. 6. Barto. notat in l. nam postea, §. si minor, ff. de iure iurand. l. si in l. 1. §. nouitio. ff. de operis noui nunt. Felin. in cap. f. aternitatis, num. 6. vers. tertio in quantum, de testibus. Minor tamen non erit restituendus aduersus omisam allegationem, vel probationem contra reum criminaliter accusatum, secundum Alexand. in l. 1. §. n. iusto. num. 34. & ibi l. si. num. 10. vers. secundo, ff. de noui ope. nuntia. & Anton. Gom. 3. tomo, variat. capit. 1. num. 7. post. gloss. penul. in Clement. nō potest, de procurator. in fin. iuxta quam doctrinam est limitanda supra dicta resolutio, & Regia. 3. tit. 8. lib. 4. recopilat. (* Rursus erit limitanda in repulsis obiectionibus contra testes, vel eorum dicta, nam aduersus terminū elapsam intra quem sunt opponendæ, nec aduersus omisam probationem restitutio non conceditur, vt resolimus infra illa prima parte, Tempore 9. numer. 8. & probat l. 1. tit. 8. lib. 4. Compilat. & resolut. Azevedo in l. 3. tit. 8. lib. 4. recap. n. 32.) Pari modo erit limitanda in minore iurij perito, cui restitutio denegatur aduersus omisam allegationem, & probationem, secundum gloss. quam ibi seq. dicens eam singularem Ioann. de Plat. & vnicam, & singularem reputat Anton. Gom. in secundo tomo variarum, cap. 14. num. 7. vers. Decimo in fin. & ordinariam appellat, plures eam sequentes referendo, domibus Fraciscus à Sarmiento, lib. 3. Selectarum, cap. 12. num. 1. vbi ipse contrariam opinionē optimis fundamentis nititur defendere per totum illud caput, gloss. inquam, est in l. professio, C. de muneribus patrimonio-

rum,

Primæ partis Tomi I.

rum lib. 10. Et illius gloss. quam plures sequaces, refert & sequitur Rolandus à Valle in tract. de confect. iouenturij, 2. part. q. 6. & Auiles in capitibus prætorum, cap. 33. gloss. in verb. A menos colla, num. 4. Insu per circumscribitur quâdo opereretur restitutio post publicatas attestaciones ad probandam aliquam exceptionem dilatoriâ, vel declinatoriâ: nam tunc deneganda erit secundum Innocentium in c. coram de in integrum restitutio. & plures alios, quos refert Couar. in pract. quest. cap. 26. num. 4. vers. Quinto, & Alexan. l. 1. §. nuuatio, num. 33. ff. de oper. noui nuntia. Et tradit Marant. 6. part. tit. de Appellatione in secundo actuprincipali, num. 83. De iure regio terminus iste probatorius per viam restitutionis concedendus, excedere non debet dimidietatem termini probatorij in causa principali assignati: & in sententia, in qua restitutio conceditur

erit deneganda alia restitutio petenti, iuxta text. in l. 3. tit. 8. l. b. 4. recopilat. (* Et censetur denegata in illa prima instantia, tam in secunda instantia iterum poterit peti & concedi, etsi in prima instantia fuerit semel concessa, vt colligitur ex l. 7. tit. 9. lib. 4. recopilat. & ibi tenet Azuuedo numer. 4. & semel vidi sic iudicatum in audientia Gallicæ.) Aduerte etiâ quod aduersarius maior poterit vti termino probatorio concessio minori ad probationem faciendam iuxta prædictam l. Regiam, quæ opinio comprobatur ex text. in l. penult. C. de temp. in integrum restitut. petend. & ibi not. Bartol. Bald. & Paul. & tenet Anton. Gomez in dist. 2. tom. cap. 74. numer. 5. versicul. Decimo inferitur, in fin. Et quia frequenter casus iste in causa occurrit, vt iuuenet instruat, petitione restitutionis, & eius concessio erit formanda modo sequenti,

Petitio restitutionis aduersus omisam probationem.

FVLANO, curador ad litem de fulano mi menor. Digo, que por negligencia y descuydo de sus fatores y procuradores se le ha passado el termino probatorio, que fue concedido en la causa que trata con fulano, y ha dexado de alegar y prouar lo que à su derecho le conuenia; y por ser menor de veynte y cinco años, como por su aspecto parece, y en lo susodicho auer sido enormemêre leso y dañado, de derecho le compete el beneficio de la restitucion in integrum aduersus omisam allegatione & probatione. Porende à V. m. pido le mande cõceder y conceda la dicha restitucion in integrum aduersus omisam probationem & lapsum termini, sobre que pido justicia y costas, y el officio de V. m. imploro, y juro à Dios, y à esta Cruz † en anima de mi menor, y la mia, que esta restitucion no pido de malicia, &c.

Expositio supra dictæ petitionis.

DIXIMUS, Fulano curador ad litē, &c. ad denotandū quod minori non datur procurator, sed curator, vt in §. in uiti. Insu de curatoribus, & in l. 2. C. de in litem dando tutore, vel curatore.

DIXIMUS, Por negligencia y descuydo de sus fatores, &c. ad denotandum quod

propter hanc causam minor restituitur, vt in l. moor 25. anis, ff. de minoribus, & in l. 3. tit. 19. part. 6. Bartol. in l. nam & postea, §. quod si minor, ff. de minor. & in l. 1. §. nuntiat, ff. de noui operis.

DIXIMUS, Enormemêre leso, &c. ad denotand-

1. notandum, quod pro modica laesione non conceditur restitutio, vt notat glos. communiter approbata in cap. de in integrum restitutione.

120. Diximus, Le compete el beneficio, &c.) ad denotandum quod restitutio minori conceditur de iure specialiter, non vero de iure ordinario, vt probatur in l. in causis, la segunda, in princ. ff. de minor.

121. Diximus, (Y el oficio de v.m. &c.) ad denotandum quod restitutio officio iudicis nobili conceditur, vt probat text. in cap. 2. de officio iud.

122. Et oblata praedicta petitione restitutionis, tunc summarie probatur, petentem restitutionem minorem esse 25. annis, nec probatio laesionis ad hanc restitutionem concedendam requiritur, quia eo ipso minor censetur laesus per ipsum actum omissionis, quo casu minor restituitur absque probatione laesionis, vt probat text. in l. si minor, 36. §. 1. ff. de minoribus, & tradit Panorm. in capit. auditis, numer. 7. de in integrum restit. & Augus. Beroius in cap. 1. num. 6. eodem tit. & Rodericus Suarez in allegatione. 20. numer. 8. Licet enim ad concedendam restitutionem in integrum probari debeat, petentem minorem, & laesum esse ex tali actu, iuxta text. in l. quod si minor, §. non semper, & in l. ait praetor, §. non solum, 1. versi. mihi autem, & in l. non omnia, ff. de minoribus, & in l. non postea, §. si minor, ff. de iure iuran. & in l. minoribus, 1. C. de in integrum restit. & in l. 1. 2. & 6. tit. fin. p. 6. & utrobique Doct. notant, & Anton. Gomez. 2. tom. variar. §. 14. n. 5. versi. quare tamen. Tamen vbique minor facit actum, ex quo nulla utilitas sibi provenit, sed potuit sibi damnum inferri, eo ipso censetur

laesus, & danda erit sibi restitutio absque eo, quod laesionem probaret, ita probat text. in l. interdam, 20. ibi huc enim ipso, ff. de minor. & text. sic intelligendus secundum glo. ibi in d. l. si minor, §. 1. & in l. si quis patrem, versicul. proinde, ff. de Macedo. text. sic intelligendus in l. 1. C. de in integrum restit. secundum Panor. Beroium, & Rodericum Suarez vbis supra, & Dominum Franciscum à Sarmiento lib. 3. sect. 1. c. 13. n. 2. Vnde cum ex solo actu omissionis, allegationis, & probationis, minor censetur laesus, cum ex eo nulla utilitas sibi proveniat, sed damnum possit inferri, nimirum si restitutio sit ei danda absque probatione laesionis, secundum Beroium vbis supra, A. u. frey in addit. decis. ad Capell. Tolos. dec. 53. nu. 4. Rebuff. 2. Tom. Tract. de restit. art. 1. glo. 3. n. 16. & plures alios quos refert decisio Pedem. 158. num. 5. & si ipse ibi, n. 13. contrarium dicit verius & receptius esse. Cuius tamen resolutione arbitrator veram esse quando actus ex sui natura laesionem non includeret, tunc enim probatio laesionis necessaria esset secundum praedictos Doctores, & Capitulum decis. 109. numer. 8. Et haec restitutio peti debet de iure regio, elapso termino probatorio in causa principalis concessio, vel facta publicatione testium intra 15 dies, alioquin si restitutio petatur post quindecim dies connumerandos à die publicationis, de neganda erit, iuxta text. in l. 3. tit. 8. lib. 4. recopil. Et quam poenam incurrit minor petens restitutionem post publicationem ad probandam novam exceptionem in prima instantia, si eam non probauerit, determinat l. fin. tit. 5. lib. 4. recopil. & interrogatorium ad probandam minorem aetate modo sequenti formatum.

Interrogatorio sobre el Artículo de la Restitucion.

126. P Reguntas por parte de fulano en la causa que trata con fulano, sobre el artículo de la restitucion.

1. Primeramente sean preguntados los testigos por el conocimiento de las partes litigantes, y si tienen noticia desta causa, &c.

ij. Iten si sabē que el dicho fulano, antes y al tiempo que se concedio el término prouatorio en la causa que trata cō el dicho fulano, y al presente era y es menor de 25. años, y tal por su aspecto parece. Digā y declaren los testigos lo que saben, &c.

I

Iten

Primæ partis Tomi.I.

jii Iten si saben, que lo susodicho es la verdad, y dello es fama publica y comun opinion, &c.

Los quales articulos pongo por posiciones à la parte aduersa: pido que los jure y declare conforme à ley, y sola pena della: y para ello, &c.

127

E T si pars aduersa has positiones negauerit, duo testes erunt producendi, & examinandi ex parte petentis restitutionem super prædictis articulis, & quali-

ter sit ætas probanda docet Barto. in l. de ætate, ff. de minor. Et tunc iudex profert sententiã restitutionis per viam actus forma sequenti.

Sententia Restitutionis.

128

E N Salamáca à 20. dias del mes de Julio de 1581. años, ante mi el presente escriuano, y testigos de yuso escriptos, el dicho señor Alcalde mayor dixo, que deuia conceder y concedio la restitution pedida por parte del dicho fulano menor, con plazo y termino de tantos dias comunes à ambas las partes, para que alegue y prueue lo que le conuenga, con denegacion de otro termino: y que si dentro del dicho termino no prouare, que incurra en pena de seys mil maravedis, la mitad para Camara de su Magestad, y la otra mitad para gastos de justicia, y lo firmò de su nombre, testigos fulano y fulano.

Q Uæ sententia restitutionis procedit ex dispositione l. 3. tit. 8. lib. 4. recopilat. Et transacto isto termino probatorio, in prædicta restitutione confesso, vel elapsis terminis probatorijs, quando restitutio non fuit petita, expensisq; omnibus, quæ ad probationem iurum partium spectant, & sunt necessaria, iudex poterit interrogare partes, an aliquid amplius velint facere, & asserere: & si aliqua ex partibus dixerit, se velle aliquos actus facere, tunc iudex aduertat, an sint elapsa omnia tempora probatoria, & si elapsa fuerint, videat an ille quæ dixit pars velle facere, sint talia, quæ extra terminum probatorium fieri possint, veluti si per inspectionem oculorum iudicis velit pars aliquid probare de sua intentione, quia talis probatio nunquam censetur exclusã, & superat omnem speciem probationis, secundum Azonem in summa. C. de lege Aquilia. & Bald. in l. contra negantem, nu 7 C. de lege Aquilia. (* Quæ inspectio oculorum fieri debet expensis,) sunt alia plura, quæ fieri possunt extra

terminum probatorium quæ congerit Maranta de ordin. iudi. 6. part. acti. 15. à numer. 2. & tunc iudex assignabit aliam dilationem ad illum actum expediendum cum comminatione quod illa dilatione transacta, amplius non audietur quia iudex tenetur curare, vt quam citius fieri possit causa expediat, vt in l. properandum. in princip. C. de iudic. capitul. finem litibus. de dolo & contum. Hanc tamen interrogationem & diligentiam iudex aliquando facit elapsis terminis probatorijs, aliquando verò post publicationem testium factam: & si ante publicationem exhibuerit, vel ea non exhibita transacti fuerint termini probatorii, tunc aliqua ex partibus litigantibus comparet coram indice petendo quod publicationem testium faciat, ac ideopauca de publicatione testium annotanda erunt.

(1)

Depu.

De publicatione testium, & probationum facienda.

- E** Lapsis itaque terminis probatorijs publicatio testium, & probationum fieri debet ad petitionem vnius ex litigantibus, quæ petitio ex mandato iudicis intimatur parti aduersæ, & præcipitur ei, vt ad primam audientiam veniat ad videntem publicationem testium fieri, vel ad allegandum, quare fieri non debet publicatio quæ citatio de iure præcedere debet, iuxta textum in l. gesta, cum ibi vocatis, C. de re indicata, & in capitul. consueuit, de offi. delegat. & in l. 37. titulo. 1. §. prat. 3. & ibi Gregorius Lupus in gloss. 1. r.
- 129** Ad quam publicationem voica tantum citatio sufficit, nec requiritur triua vel peremptoria, vt cum Ioanne Andree resoluit Gregorius Lupus vbi supra. Et si in termino citationis pars citata non com-

paruerit, altera pars publicationem petens debet iaculare contumaciam parti citatæ per text. vbi notat Bald. in l. properandum, §. si quidem, C. de iudicijs, & tunc index iubet publicationem testium fieri per sententiam interlocutoriam pronuntiando depositiones testium esse publicatas & apertas, & quod ipse eas pro publicatis habet, præcipitque copiam attestatorum partibus litigantibus exhiberi, vt disputent & allegent super eis intra terminum sex dierum, vt disponit l. 1. titulo. 8. libr. 4. recopilat. Et forma huius publicationis faciendæ de iure communi traditur à Bartolin Authentic. at qui semel, C. de probationibus, & à Bald. in dist. l. gesta, C. de re iud. o. 17. de iure autem huius regni & de stylo fit forma sequenti.

Forma publicationis testium

- Y** Despues de lo susodicho en la dicha ciudad de Salamanca, à tantos dias de tal mes y de tal año, ante el dicho señor Alcalde mayor, y en presencia de mi el dicho escriuano, y testigos de yuso escriptos, parecio presente el dicho Pedro, y dixo, que la parte contraria auia lleuado termino para venir diziendo contra la publicacion de testigos por el pedida, y porque no deuia ser fecha: el qual no auia dicho cosa alguna contra ella, y le acusaua la rebeldia, y pedia y pidio à su merced mandasse hazer la dicha publicacion, y pidio justicia, &c. Testigos fulano, y fulano.

E luego el dicho señor Alcalde mayor dixo, que mandaua y mandò hazer la dicha publicacion de testigos con termino de seys dias pimeros siguientes: y mandò dar traslado de las prouanças à ambas las partes. Testigos dichos, &c.

- Q**uæ publicatio testium fit ad effectum, vt partes possint recipere copiam examinis testium, & tunc cessatur præclusa via producentorum testium: nō regula est, quod publicatis attestacionibus testes nō recipiantur super eisdem articulis, vel directo contrarijs, iuxta text. in Authentic. at qui semel, C. de probatio. & in c. intimauit, cap. fraternitatis, de testibus, Clem. 1. eod. tit. l. 36. titul. 16. part. 3. & tradit pro regul. Ioann. Matiença in Dialogo Relatoris capit. 46.

- num. 1. nisi in casibus congestis à Bart. in Authentic. at qui semel, C. de probationibus, Panor. & Doct. in cap. fraternitatis, de testib. & à Ioann. Matiença vbi supra: & eandem regulam cum nonnullis silentijs ponit Rojas in singul. 203. & Alexand. Strizius in pract. iud. capit. 18. à num. 40. nec attento iure communi est de ordine substantiali iudicij, ideoque eius omisso non reddit processum nullam, secundum Barto. Bald. num. 19. & Alexap. I. 1. in Lpro-

in l. prolatum, C. de sententijs, & interlocutionibus, Guidonem Papam, quæstio. 586. num. 1. & Capel. Tolo. quæstio. 416. per text. in capit. cum. l. & A. extra, de re iudic. vbi tradit Panormitan. & Menoch. libr. 1. de arbit. quæstio. 33. & Alexandr. Sciatic. in dist. c. 18. à numer. 28. Quod est verum nisi à parte publicationis petatur, nam tunc si index illam non faciat, erit de substantia iudicii, & processus nullus iudicabitur, secundum gloss. in capit. fin. versicul. cessante, de hæreticis, in 6. verb. Iudicijs. Quod intelligi debet dummodo à tali denegatione appellatur, vt cum pluribus resoluti Sebastianus Bontius in tractat. nullitatem, sub titul. de nullitate ex defectu processus, nu. 40. & testatur communem Ioan. Afinsius in praxi, §. 3. c. 10. nu. 4. ita componens glossam in extrava-ganti, ad reprimendum, verbo, Figura. Et glossam in dist. l. prolatum, cum gloss. in dist. cap. fin. de hæreticis, in 6. & idem testatur Didacus Perez in Rubric. titul. 11. hb. 3. Ordin. colum. 1. 155. Hæc tamen resolutio Bontij, Afinsij, & Didac. Perez mihi displicet, ac eorum dictis constat publicationem attestationum non esse de substantia ordinis iudicij, quamvis petita esset, & à indice denegata, & à denegatione appellatum: nam si tunc esset de substantia iudicii, eius omisio esset nulla, nec denegatio indigeret appellatione, vt probat. l. ff. quæ sentent. sine appel. rescind. & in cap. 1. de sentent. & re iudi. quia tunc contra ius legum, & constitutionum esset denegatio. Vnde cum supraddicti Doctores à tali denegatione publicationis appellationem requirunt, sequitur inde publicationem non esse de substantia iudicii, sed potius respicere ius, & iustitiam partis, & ab ea appellandum fore, aliquo in autoritatem rei iudicatæ transire, & partem volentem impugnare sententiam & processum ex defectu publicationis non fore audiendam, iuxta text. in dist. cap. cum. l. & A. quem ita intelligunt ibi Innocen. Panormit. num. 10. & Felin. numer. 1. & pro hac opinione videtur text. sic intelligendus in l. cum probatis, ff. de re iudic. vbi sententia lata contra legem valet, & appellationem requirit: quia lex illa contra quam lata fuit sententia respiciat merita causæ, id est, ius litigatoris, vt notat ita I. col. num. 1. Alexandr. num. 10. & Zasius, nu. 11. & eodem modo intelligitur text. qui pro nostra opinione etiam facit in l. Præ-

ses, ff. de re iudi. vbi probatur sententiam latam contra legem valere, & appellationem requirere, quoniam lex illa, contra quam lata fuit ibi sententia, respiciebat ius litigatoris, licet ex actis processus constaret notorium errorem intervenisse, ita intelligunt Alexandr. num. 2. Zasius num. 1. in dist. l. Præses, & Matth. de Afflict. decisio. 28. num. 8. ergo constat publicationem non esse substantiam, nec eius omissionem processum reddere nullum, cum ius petentis eam respiciat. At verò de iure regio hanc publicationem esse de substantia processus exillimo per text. in l. 1. tit. 8. lib. 4. Recop. ibi: Hæc publicatio de iustis, & c. quæ verba cum sint ablativi absoluti, conditionem planè inducunt, iuxta text. in l. 1. testatore, & ibi Bartol. ff. de conditionibus, & demonstra. Sed conditio inducit formam, vt in l. qui hæredi, & in l. Moevius, ff. de conditio. & demonstrat. omisio autem formæ reddit actum nullum, vt probat text. in cap. cū dilecta de rescript. & in l. diligenter, ff. mandati, ergo constat, de iure regio publicatio nem testium esse de substantia iudicii, præsertim si à parte petita fuerit, iuxta text. in l. 10. titul. 17. lib. 4. recopilat. vel poterit etiam dist. l. 1. titul. 8. lib. 4. recopilat. intelligi iuxta prædictam resolutionem communem, nempe quod tunc demum omisio publicationis inducat nullitatem processus, quando ab eius denegatione fuerit appellatum: non verò quando ab ea appellatum non sit, quomodo & interpre-tatio nimis restringat prædictam l. 1. generaliter loque ntem, maxime, quia stylus hanc publicationem totum diu iuram recepit. In causis criminalibus nulli duntum est, publicationem testium de substantia iudicii esse, eiusque omissionem nullitatem processus inducere, vt eleganter resoluit Iulius Clarus libr. 5. receptarum sententiarum, §. fin. quæstio 40. num. 1. & Auendanius in responsio. 1. numer. 8. & post primam editionem huius operis inveni Ioannem Segura Dávalos in suo Digestorio iudicum Ecclesiastic. capit. 14. num. 8. resolvere eandem opinionem, per quam publicationem eandem concluditur, & renuntiat pro ductione testium, nec potest amplius admittuntur ad aliquid probandum in negotio principali, nam didicis testificatis, alij testes non sunt recipiendi, iuxta text. in capit. fraternitatis, de testibus, & firmat glo. in Clem. 2. de testibus, & in

- & in dict. Authent. ar. qui semel, & in l. 34. 37. & 39. tit. 16. par. 3. & ordinatio Lulita norum, libr. 3. tit. 4. in princ. Quamuis aliquando in iudice precipiant, testes productos in termino probatorio examinari intra illos sex dies publicationis, secundum Monterrosum in sua practica civilis, Tractat. 2. fol. 11. col. 2. in fin. Intellige rursus vim probationis præclusam, esse per publicationem testium, quando probatio facienda esset per testes: Ceterum si per instrumenta esset probatio faciendi, non censetur præclusa via probationis: nam instrumenta usque ad conclusionem cause produci possunt, iuxta tex. in cap. cum dictus, de fide instrum. & in l. 34. in fi. titu. 16. p. 3. & ibi Gregor. Lup. in gl. fin. dum
- 143 modo pars producens cum iuramento asserat instrumenta de nouo fuisse reperia, vel in eius notitiam venisse: alioquin instrumenta actor tenetur producere ante sententiam interlocutoriam probationis, reus vero usque ad diffinitionem, l. 2. titu. 5. lib. 4. recop. & supra resoluimus in quarto Tempore, nu. 58. & in 7. Tempore nu. 34. quod tamen erit intelligendum iuxta resolutionem quam tradidimus supra, in dict. 7. Tempore, numer. 34. nam cum l. 2. tit. 5. lib. 4. recop. Sit posteriori loco situata obseruanda, & per eam erit intelligenda l. 1. tit. 2. & l. 1. titu. 5. lib. 4. recop. ubi statuitur, quod in quacunque parte litis instrumenta recipiuntur cum iuramento producentis, & de nouo in eius potestatem venerunt, & quod non potuit antea producere, nisi si iuramentum ibi retulimus fundemus in illis, & ab eis legibus primis, & quod sint obseruanda tanquam maiori æquitate nitentes, licet primo loco sint situata, & ideo dict. l. 2. tit. 5. lib. 4. recop. sita posteriori loco præferri debeant iuxta à nobis notata, supra in 7. Annotatione, num. 29. & æquitas illam non consistit in hoc, ne veritas, & pars potest, si instrumenta non fuissent admissa, & iuxta hanc declarationem est intelligenda l. 1. & 2. tit. 9. lib. 4. recop. & contrahitur ex l. 3. titu. 5. lib. 4. recop. ubi dicitur, quod si secundum instantiam instrumenta possint produci cum iuramento producentis, quod in eius notitiam non uenerit, & reperia fuerint, & Stylus supra relatus in 7. Tempore licet debet intelligi, ut cum prædicto iuramento instrumenta recipiantur.
- 145 Insuper intelligitur, viam probationis præclusam esse per publicationem testium, si

si aliqua pars ex litigantibus fuerit minor 25. annis, Ecclesia, vel alia persona priuilegiata, quæ beneficio restitutionis gaudere debeat: nam tunc etiam post publicationem testium intra 15. dies, restituitur ad probationem faciendam, ut supra resoluimus in isto 8. Tempore, numer. 113. & 125. quod tamen limitari debet, prout ibi resoluisti in nu. mer. 114. & 135. & alias limitationes huius restitutionis colliges, ex Alexandr. de Imol. in l. 6. nuntiatio, nume. 32. & in colum. penult. ff. de noui operis nuntia. asserentibus in hoc mulierem, vel rusticum non esse restituentos, quorum resolutio comprobatur ex his, quæ notat Rolandus à Valle in tracta. de confessione inuentar. 2. par. quæstio. 8. & quæst. 101. & idem tenet Marti. Soci. in repet. cap. fraternitatis, nu. 32. de testi. & Alciat. d. 6. nuntiatio: intelligentes illud verum esse quando lex causaretur ex sola fragilitate mulieris, vel rustici, secus vero si ex probabili ignorantia: nam tunc ex clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur, restitutio concederetur, & ideo resoluisti Felin. c. intimauit, de testi. nume. 4. Salicet in l. 1. col. 4. C. de iuris, & facti. po. Barba. in repetitione c. Raimondus, col. 50. in fin. & col. 152. in fine secundum limitationis, & Rolandus in d. quæst. 101. quod si loco intelligit hanc probationem ignorantiam, quando rusticus, vel mulier non potuit consulere petitores, quia erat in remotis partibus, ubi cum difficultate poterant eos consilium, secus si esset in loco ubi copia peritorum esset, tunc enim non restitueretur ex illa clausula generali, secundum Decisum in huius ignorantia, C. qui admittit. Titus qui in iudicio restituit. §. 4. glof. 7. nu. 20. asserentem onus probandi incumbere asserenti, rusticum, vel mulierem potuisse consulere petitores, adem. sequitur Rolandus in dict. q. 101. in fine, & aliam limitationem ad hoc, ut non restituitur minor, vel Ecclesia ponit Alexandr. Soticius in tract. iudi. c. 18. nu. 47. quod in loco alias limitationes adducit ad prædictam regulam, publicis accusationibus amplius non admittuntur testes, quos colligit ex Iust. qui per salu. tit. de iure iur. & Felin. in d. fraternitatis, nu. 5. & Bald. in c. ultra tertiam nu. 4. & 5. de testi. & ex Anto. de Butr. c. ad petitionem de accu. nu. 24. ex Panor. in c. iuranti, de prob. Felin. & alij in c. Series de test. limitantibus dictam regulam in causa matrimoniali, & tu collige octo declarationes

tiones huius regulæ congestas per Meno-
chium libr. 1. de arbitrar. quæst. 34. nu. 5. &
aliis 40. limitationes ad prædictam regu-
lam, ex Matieço ubi supra, qui in dict. 3.
par. Dialogic. cap. 5. t. nu. 7. tractat an præ-
dictæ limitationes locum habeant stante
146 l. Regia. 3. titul. 8. bb. 3. recopilat. Denique
intelligi, hanc publicationem faciendam
esse per iudicem, qui de causa principali
cognovit: vade quando ipse iudex com-
misit, seu delegavit alteri receptionem, &
examen testium, delegatus ille non pote-
rit hanc publicationem facere, sed tenetur
147 examen testium clausum remittere ad de-
legantem, coram quo publicatio est fa-
cienda, secundum Bartol. in Leum abini-
zio, in fin. ff. quem admodum testamenta
aperiantur, & Maranta de ordine iudicio-
rum, 6. part. act. 2. num. 6. & plura de hac
publicatione attestationum ultra Doctor.
In supradictis locis citatos. Vide apud
Bald. in l. per hanc, C. de tempor. appel. co-
lum. penul. Ripā l. 2. à nu. 30. C. de edend.
& Alexan. Straticum in sua pract. iudic.
cap. 18. à nu. 16. & Couar. in pract. quæst.
cap. 18. numer. 6. versu Sexto. Quæ publi-
148 catio, ut supra diximus, fit ad effectum, ut
copiæ testium paribus detur, & partes op-
ponere possint contra personas, & dicta te-
stium, & super eis disputare, & de iure alle-
gare, iuxta text. in cap. 2. de testibus in 6. &
in Authentic. si testis productus, C. de testi-
bus, & in extravaganti ad reprimendam,
149 iuncta gloss. verbo, Figura iudicii. Quod
partes facere debent de iure Regio intra
terminum sex dierum in ipso met publicæ-
tionem præfixum. ut probat text. in l. 1. t.
titul. 8. lib. 4. recopil. Ideoque opportunè vi-
dendam erit de Nono Tempore.

Ex Nono Tempore.

SUMMARIA.

1. **A**duocatus utriusque partis,
quæ attendere debeat publi-
catione testium facta, ad allega-
tionem, & disputationem facien-
dam, traditur.
2. Aduocatus utriusque partis dili-
genter inspicere debet mandatum

- adversarij, an sit sufficiens, quan-
do per procuratorem ligauit ad
uersarius.
3. Si aduocatus viderit aliquem ar-
riculum probatum debet eum sig-
nare in margine cum aliquo cha-
rattere.
4. Testium contrarietas, omnino vi-
tanda est.
5. Fides unius testis supplet fidem al-
terius minus idonei.
6. Aduocatus debet restitutionem pete-
re aduersus omisssam probationem si
pro tali personâ patrocini præstet
cui restitutio competat.
7. Repulsæ seu exceptiones sunt oppo-
nendæ intra sex dies cõnumerados
à die intimacionis publicationis
paribus factæ repulsæ contra testes
productos in prima instanciam, quæ-
libet, & quando possint opponi in
causa appellacionis repulsæ in cau-
sa matrimoniali, contra testes pri-
mæ instancie obiciuntur in quali-
bet instanciam.
8. Etiam si sit persona, quæ de iure re-
stui possit, nihilominus tamē nō
poterit restitui aduersus terminū
lapsum ad opponendas testibus
repulsas concedi.
9. Iudex cui de inhabilitate testium
constat, potest eos, absque partiū
petitione, ex officio repellere.
10. Quando inhabilitas testis respicit
nō solum odium eius, verum etiā
sauorē partis iudex non potest eū
ex officio repellere.
11. Testis infamiam non sufficit ad
uocatum generaliter allegare.
12. Pari porrigere debet libellū dispu-

rationis, qui vulgo appellatur, Escripto de bien prouado.

13 Libellus disputationis qui vulgo dicitur, Escripto de bien prouado, concipitur sermone Hispano.

14 Si pars non habeat repulsa aduersus testes, non addit clausulam illam in libello, per quam exceptiones testibus obijcit.

15 Libellus disputationis sermone Hispano concipitur explicatur: & iure probatur sinule eius clausule.

16 Conestiles debet esse testes, ut admittantur.

17 Testis non debet de auditu deponere.

18 In antiquis factis fidem faciunt testes de auditu deponentes.

19 Testis de vana credulitate deponens non facit fidem.

20 Testis dictum non concludens, non facit fidem.

21 Testis debet reddere rationem suam domus, alias fidem non facit.

22 Repulsa, unde testibus in specie obijcienda cum protestatione, quod non obijciuntur animo eos iniuriandi.

23 Si repulsa intra sex dies testibus opposita a iudice non admittantur, pars appellare potest.

24 & 25 In criminibus lese maiestatis diuina, & humana blasphemie & in causis summarijs non admittuntur testes repulsi, prater quam repulsa iniuriam.

26 Adducens aliquem testem pro se, non potest eum contra se repellere.

27 Per solam testis productionem videtur testis approbatus & introducitur, quamuis eo non utatur.

28 Si noua repulsa testibus superuenierit, potest pro se eos producens, contra se postea reprobare.

29 Dicta testium bene potest quis contra se reprobare, quamuis eosdem pro se antea produxerit.

30 Testes quibus probantur testium exceptiones reprobari non possunt.

31 Infinitas est vitanda.

32 Ad probandas repulsas testium pars admitti non debet, nisi elapsis quindecim diebus post publicationem.

33 Iudex debet admittere partes ad exceptionem probationem.

34 & 35 Sententia, per quam partes recipiuntur ad probandas repulsas testium, sermone Hispano composita.

36 Interrogatoriū super repulsis testium, sermone Hispano compositum.

37 Testes producti ad probandas repulsas testium iurare, & examinati debent, sicut testes in negotio principali producti, & eorum publicatio fieri debet.

38 Repulsa contra testes probantes repulsas testium causae principalis admitti non debent.

39 Repulsis testium planè probatis, iudex curare non debet de generali probatione facta super bonitate testium reprobarum, nisi specificè bonitas probaretur, & repulsa excluderetur carctado negatiuam loci & tempore.

40 Quilibet praesumitur bonus, nisi contrarium probetur.

41 Testis de crimine emendatus, ad testificandum admittitur.

Capella Tolofana decifione 53. & Pala. Rubens in repe. cap. per veſtras, §. 26. nu. 13. de donationib. inter virum & vxor. & Boerius in decif. 245. n. 7. (* Et de iure regio diſponitur in d. l. 1. tit. 8. lib. 4. Com pil. in finalibus verbis) Tamen ſi ex actis ipſius proceſſus iudici conſtet de inhabi-
9 litate teſtium, iudex ipſe ex officio pote- rit teſtes repellere, quamvis repulſe à par te non fuerint oppoſitę ſecundum Feli. & omnes in capi. intamuit, de teſtibus, & Iaſ. in repetitione l. admonendi, nu. 14. ff.
10 de iure iuran. Quod intellige verum eſſe, quando inhabilitas teſtis concerneret ſo- lummodo odium eius, vt puta, quia inſa- mis, ebrius, furioſus, vel alium ſimilem de- ſectum pateretur, ſecus eſſet quando inha- bilitas concerneret non tam odium teſtis, quam fauorem partiſ aduerſe obijcientis repulſas, vt quia inimicus familiaris, vel al-
11 ium ſimilem de ſectum haberet, tunc enim iudex ex officio non repellet illum, ſecun- dum Bald. in l. ſi quis teſtibus, num. 7. C. de teſtibus, & Anton. de Butr. in capi. bo-

nz, de electione, colum. 6. Insuper aduo-
catus aduertat, nō ſufficere repulſas teſtium in genere obijcere, vt putatiſſendo, teſſe eſſe criminolum, inſamen peritum, aut excommunicatum, ſed requiritur, quod in ſpecie exprimat, & declaret delictum & cauſam ex qua ſequuta ſuit inſamia, vel excommunicatio, & in quo negotio falſum teſtimonium dixit, iuxta tx. in cap. præſentium, verſi. primo tamen, de teſtib. in 6. & tradunt communiter DD. ſecundū Decium in c. 1. n. 6. de exceptionibus, Boerium in decif. 321. Marantum, de ordine iudic. 6. p. actn 12. nu. 3. Exprefſe de iure Regio probatur in l. 2. tit. 8. libr. 4. Rerop-
12 vbi præſcribitur, qualiter repulſe teſtium ſint obijciendę. Et omnibus ſupradictis, & alijs per aduocatos partiū considera- tis, tunc utraq; pars porrigit libellum diſ-
putationis, ſeu allegationis ſuper ſuis pro-
bationibus, quem libellum vulgo appel-
lamus. Eſcripto de bien prouado, & erit
formandus modo ſequenti, mutatis mu-
tandis

Eſcripto de bien prouado.

13 **P**Edro en la cauſa con Geronymo. Digo, que ſiendo viſto por V. m. el preſente proceſſo, hallarà mi inrencyon y demanda bię, y cumplidamente prouada con eſcrituras authenticas, y con mucho numero de teſtigos mayores de toda excepcion, y en parti-
cular prueuo, que Iuan me deuia cien ducados, que por el mes de Março proximo paſſado deſte preſente año le empreſtę, y el ſe me obligò de me los boluer y pagar, como conſta de lo que los teſtigos por mi preſentados reſponden à la ſegunda pregunta de mi interro-
gatorio. Prueuo tambien como al principio del mes, de Mayo pro-
ximo paſſado deſte preſente año vino à mi el dicho Geronymo, y ſe me conſtituyò por deudor y pagador, de los dichos cien ducados que me deuia el dicho Iuan, y dixo, que los queria pagar por el, y yo lo ac-
ceptę, como conſta de lo que los teſtigos por mi preſentados reſpon-
den à la tercera pregunta del dicho interrogatorio. Y aſi miſmo prueuo, que el dicho Iuan demas de los cien ducados, me deuia otros
dozientos ducados, por raxon de yna heredad que le vendi, los qua-
les le perdonę y remiti por cierto pacto y conueniencia, y me que-
dò deuiendo los cien ducados del dicho empreſtito, como declaran
los teſtigos por mi preſentados, reſpondiendo à la quarta, y quinta
pregun-

gunta de mi interrogatorio. Otroſi prueuo, que pagué al dicho Geronymo los dozientos ducados que me empreſiò, y agora menos bien me pide por reconuencion, como conſta de lo que declaran mis teſtigos, reſpondiendo à la ſexta pregunta de mi interrogatorio. De lo qual conſta eſtar mi intencion, y demanda bien y cumplidamente prouada. A lo qual no obſta ni prejudica à lo que la parte contraria pretendiò prouar, que no prouò: porque ſus teſtigos ſon varios y ſingulares, deponen de oydas, y vanas creencias, no concluyen, ni dan razon de ſus dichos, ſon parientes, criados, familiares, y pania- guados, è intimos amigos del dicho aduerſo, y como tales no hazen fee, ni prueua, y aſi lo tacho, y contradigo. Y en particular no me daña, ni prejudica el dicho de fulano, porque es mi enemigo capital, por auer reñido conmigo por tal coſa, y me quiere mal de muerte, y ſe presume, que apañionadamente dixo contra mi ſu dicho: y aſi lo tacho, y contradigo, con juramento, y proteſtacion, que ante todas coſas hago, que la dicha tacha, ni las demas que puſiere contra los demas teſtigos, no las pongo con animo de injuriar à alguno dellos, ſino porque aſi cumple à mi juſticia. Tampoco me daña el dicho de fulano, porque ſe perjurò en tal cauſa, y por tal fue acufa- do por perjurio, y aſi le tacho, y contradigo: porque ſe presume auer dicho en eſta cauſa lo contrario de la verdad. Iten no me daña el dicho de fulano, porque al tiempo que lo dixo eſtaua deſcomulgado de excomunion mayor por tal juez en tal cauſa, à pedimiento de fulano, y aſi lo tacho. Otroſi no me prejudica el dicho de fulano, por ſer infame, y que frequenta las tabernas, y ſe fuele y acostumbra à embriagar: y finalmente no me daña el dicho de fulano, porque es ſolo, y ſingular en ſu dicho, y por tal lo tacho, y contradigo. Y halla rà V. merced, que los teſtigos por mi preſentados ſon fidedignos, y legales de mucha autoridad, fee, y credito, muy buenos Chriſtianos, temeroſos de Dios, y de ſus conciencias, perſonas graues, y honradas, y tales, que debaxo de juramento no diran, ni depondran lo contrario de la verdad. Porque pido à V. m. haga ſegun, y como en mi demãda pedido tengo, ſobre que pido cumplimiento de juſticia, y el oficio de V. m. imploro, y las coſas proteſto, y pido ſer recebido à la prueua de tachas de los teſtigos cõtrarios, y abonos de los mios: y juro à Dios y à eſta Cruz † que las dichas tachas no pongo de malicia, ni por injuriar à alguno de los dichos teſtigos, &c.

Quando

Primæ partis Tomi I.

14 Quando autem pars non habet aliquas repulsas contra personas testium, & eorum dicta in specie, tunc non ponitur supradicta clausula, per quam obijciuntur repulsæ testibus, sed statim ponitur alia clausula, nempe. Y negando lo perjudicial cõ-

cluyo para sentencia definitiva, & c. De qua clausula dictum fuit sup. in septimo tempore, in libello publicationis actoris. Et si aliqua pars ex litigantibus iudicæ suspectum habuerit, aliquando eum recusat in fine supradicti libelli, forma sequenti.

Otro si, hablando con el acatamiento devido, Digo, que para la determinacion desta causa tengo à V. merced por sospechofo, y à las demas justicias seglares desta ciudad, y à fulano, y à fulano Letrados, y por tales los recuso, y pido que V. merced se acompañe conforme à la ley, donde no, lo contrario haziendo, protesto la nulidad dello, y lo que en tal caso protestar me conuiene, y pidolo por testimonio, & c.

De qua recusatione erit resoluendum infra in decimo tempore, ubi latius erit dicendum, sed si pars habuerit repulsas aduersus personas, & dicta te-

stium, libellus erit concipiendus modo supradicto, cum prædicta protectione, qui erit explicandus modo sequenti.

Expositio libelli de bien prouado.

15 DIXIMVS (Son varios, y singulares, &c.) Hæc repulsa, probatur, * ex eo, quod testes debeant esse contestes, ut admittantur, & fidem faciant iuxta textum in cap. licet causam, & in cap. tam literis, & ibi omnes, extra, de testibus, & in l. ob carmen, §. finali, & l. qui falsa, ff. de testib. tradit Boer. in decil. 342. post Bart. in l. eos, ff. ad l. Cornel. de fals. & Bald. in l. testium, C. de testib.

16 Diximus (Deponen de oydas, &c.) Et hæc repulsa probatur in l. testium, & ibi gloss. C. de testibus, in cap. tam literis, cap. licet ex quadam, de testib. & in §. 18. tit. 16. p. 3. ubi dicitur, quod testis deponere debet de visu, & de alijs, quæ in suis præsentia facta sunt, & quæ aliquo sensu corporeo perceperit, ut tradit Marantæ de ordine iudiciorum, 6. parte, act. 6. à num. 9. & act. 12. n. 11. 12. 3. in factis autem antiquis testis de auditu fidem facit, secundum glossam in l. arbit. ff. de probationibus, quam ibi testatur communiter receptam Floria, num. 5. Deci. consil. 148. num. 1. 1. part. & in consilio 223. numero 8. Alex. consil. 116. num. 8. vol. 5. & probatur in l. 29. tit. 16. part. 3. & ibi notat Gregor. Lupus. Et ad hanc causam rediguntur plures alij, quos congerit Speculator tit. de

teste, §. 1. numer. 54. secundum Gregor. Lupus dicta l. 29. in gloss. 3. Quod tamen intellige verum, si fama, & alia adnuncula concurrant cum testibus deponentibus de auditu, ut probatur in cap. cum causam, de probat. & firmant Host. & Ioan. And. dicto cap. licet cum causam, ubi hæc testatur communem opinionem Aret. colum. 3. sequitur Gregor. Lup. in d. l. 29. in gloss. 2. & ibi iste intellectus probatur. Mo-
lineus tamē in consuetud. Parisiensibus tit. 10. §. 5. num. 63. hanc communem interpretationem admittit, quando solammodo agitur de probando aliquod, cuius initij memoria hominum non est, in contrarium: tunc testimonium de auditu, cum alijs adnunculis admittendum erit: non sic quando ageretur de probando aliquod actu minus antiquo: bene verum est, quod testis de auditu facit alinalem præsumptionem, secundum Archidiaconum in e. hoc videtur, 22. q. 1. colum. 2. sequitur Alex. consil. 77. vol. 1. n. 4. & Gregor. Lup. in l. 28. tit. 16. p. 1. glo. 1.

19 Diximus (Y vanas creencias, &c.) Et hæc repulsa probatur in e. tertio loco de præsumptionib. de qua erit videndi Pan. Aret. & Fel. in e. quoties, de testibus, l. 1. in Rubric. ff. de iure iur. Boscius, tra. 2. cau-
saram

farum crim. in e. de oppositionibus cōtra testes nu. 12. & Vibius lib. 1. commu. opinione. 172. quod est verum, nisi deponēs de credulitate cōcludentem rationem reddat, quia tunc bene probat, vt in l. 1. §. 5. ff. de ventre in spicac. l. iteris, de praeſump. tradit Anton. de Butr. d. e. quoties, col. pen. Et hinc est, quod licet testis de credulitate ad probandum inuocet alicuius, vt resoluūt Deci. consil. 469. nu. 8. part. 4. cōſil. 109. num. 8. volum. 1.

20 Diximus (No cōcluyen, &c.) Et hæc repulsa probatur in c. in præsentiā, & ibi Fel. nu. 13. & Aug. Bero. n. 13. extra, de probat.

21 Diximus (Ni dan razón de sus dichos, &c.) Hæc repulsa probatur in cap. cū causam, & ibi glof. verbo. De causis, extra, de testibus, & in cap. siro, de re iudic. & in l. 26. & 18. tit. 16. par. 3. & tradit late Fel. in dicto cap. siro, & in d. e. cum causam.

22 Diximus (Y en particular no me daña, &c.) De his repulis specialiter oppositis, erit videndus, totus tit. 16. p. 3. & ibi Gre. Lup. & apud Lusitanos tit. 44. lib. 3. & Simancas de catholicis inſtitutionibus, sub titu. 34. de testibus, nu. 76. quæ repulsa in specie opponenda sunt cum iuramento, & protestatione, quod non animo testibus iniuriam inferendi illas opponit, vt in prædicto libello diximus, ibi: Conjuramento y protestacion, que ante todas cosas hago, &c. & ita tradit Socinus in consil. 118. col. 3. & 4. vol. 1. & Maranta de ordi. iudi. 6. part. act. 13. n. 3. & 13. nam licet obiciens repulsam criminis, vel infamiz, testi, & non probans, actione iniuriarum non teneatur, secundum Bald. & Angel. in l. fin. ff. quod quisque iuris, & ibi Zaf. glof. testio. 1. n. 5. Didacum Perez in k. r. titulo 4. lib. 3. Ordinamēti, col. 939. verſ. tertio nam tamen plures alij relati, atque recepti à Felino in cap. 1. num. 18. de exceptio. & Didac. Perez vbi supra, col. 938. cōtrariū a tenent, ac ideo optima cautela erit, quod repulsa semper obijciatur cum prædicto iuramento, & protestatione, secundum Bald. & Didac. Perez vbi sup. col. 941. præsertim quando crimē obiectum pertinet sit ad repellendum testem, quo casu prædicta protestatio releuat protestantem, secundum Iulium Clarum, lib. 5. sententia. §. in iuramentum. num. 3.

23 Aduertendum erit, quod repulsa testium in omnibus causis sunt admittenda: à iudice, si intra terminum sex dierum opposita fuerint: nam licet repulsa sit odiosa, & restringenda, vt resoluūt Maranta vbi supra in loco proxime citato, nu. 7. tamen regulariter est permilla, secundum eundem Marantam in dicto loco, num. 16. ac ideo pars obiciens appellare poterit à denegatione admissionis, iuxta textum sic communiter intellectum in capitulo, ex parte 7. extra, de testibus. In causis tamen hæresis, læsæ Maiestatis humanæ, blasphemiz, & in causis futurariis, repulsa testium non admittuntur, vt cum pluribus resoluūt Maranta de ordine iudiciorum. 6. par. 13. act. 2. num. 16. & Aules in c. pratorum, cap. 25. glo. 1. num. 3. & de isto articulo in causa hæresis erit dicendum, vt resoluūt Simancas de institut. Catholicis, tit. 54. de testibus, n. 8. Vt vero in his causis exceptis repulsa inimicitiz capitalis bene admittitur, iuxta tex. in capitulo, per tuas de simonia, & notat Bart. in l. in questionibus, ff. ad l. Iuliam Maiestatis, Thom. Grammaticus consil. 5. num. 12. Folier in præd. crimin. 2. p. 2. partis in Rubric. c. concordatur repulsa, num. 4. Circa supradicta aduerte, quod producens testem pro se, non poterit illud reprobare, nec aliquam repulsam eidem obijcere: nam per productionem visus est illum approbasse. Ideo volens postmodum repulsam opponere aduersus eum, audiendus non erit, quāvis sibi cōtrarius, iuxta tex. & ibi Bald. in l. si quis testibus, C. de testibus, & text. in capitulo, de testibus, & ibi Panorm. & Felin. extra, de testibus, & communiter omnes ex Maranta de ordine iudiciorum, 6. part. 13. num. 10. probat l. 3. tit. 16. par. 3. & notat Rojas in singul. 199. Quod verum est, est testis ille postea contra eundem producentem per aliam personam producat, secundum Ioannem Andr. in additionibus ad Speculariorem, in tit. de teste, §. sepe, verſ. quid si produxit. Et per solam productionem testis videtur approbatus à producente, quāvis postea contra non utatur, vt tenet Felin. in cap. præsentium, col. 3. verſ. habet locum extra, de testibus, & Ioan. Andr. vbi sup. Quam tamen resolutionem intellige veram esse, nisi post productionem oriatur noua causa, nam tunc reprobari poterit, iuxta textum in dicta l. si quis testibus. Rurſus intellige, prædictam resolutionem veram esse, quo ad re-

ad repulsas contra personas testium: certe
rum quoad repulsas depositionum testium
29 producentes bene poterit testes à se produ-
ctos reprobare quoad eorum dicta, nempe
probando illos falsum dicere, secundū
Panor. in d. c. præsentium, col. 3. & 4. &
Marantam vbi sup. n. 11. Tandem aduer-
30 te testes quibus probantur repulsæ testium
reprobari non posse, nec aduersus eos re-
31 pulsas obijci, nam esset procedere in infi-
nitum, prout probat tex. in c. licet, 3. ex-
tra, de testibus, & ibi Panor. & Felin.
plures limitationes ponentes, & idem fir-
mat Ioannes Monach. c. præsentiam, de
test. in 6. explicat Aretius, & Decius in
32 d. cap. licet, 3. & est tex. in cap. 2. de testib.
in 6. Aduerte denique, quod de iure Re-
gio pars obijciens repulsas contra testes

non est admittenda ad earum probatio-
nem, nisi elapsis quindecim diebus post fa-
ctam publicationem, etiam quando testi-
tatio in integrum aduersus omniſſam pro-
bationem per aliquam personam privile-
giatam petita fuerit iuxta tex. in l. 3. tit. 8.
lib. 4. recopil.

33 Oppositæ repulsis contra personas, seu
attestationes testium, si iudici visum fuerit
eas legitimas esse, & admittendas, tunc de-
bet partes recipere ad repulsarum proba-
tionem, assignando terminum perempto-
rium, qui terminus excedere non debet
dimidietatem termini præfixi in nego-
tio principali, iuxta d. l. 3. tit. 8. lib. 4. recopil.
& sententiam interlocutoriam proferret
modo sequenti.

Sentencia per quam partes recipiuntur ad repulsarum probationem.

35 **E**N Salamanca à veynte y quatro dias del mes de Deziembre
de 1581. años, el señor Alcalde mayor auiendo visto lo pedido
y alegado por parte de Pedro, sobre las tachas que puso con-
tra los testigos en esta causa presentados por parte de Geronymo, di-
xo, que deuia de recibir y recibio las dichas pates à prueua de las ta-
chas, y abonos de sus testigos: y para ello le daua y assignaua, y dio y
assignò la mitad del termino prouatorio q̄ en este pleyto en la causa
principal le fue dado, que son tantos dias, ansí pronuncio y mando
por su sentencia, testigos, fulano, y fulano.

Hæc sententia intimatur per tabellio-
nem vtrique parti, & tunc quilibet pars
porrigit suos articulos: pars opponens re-
pulsas producit articulos super eisdem re-

pulsis, & super fide, & bonitate suorum te-
stium, pars vero aduersa producit articu-
los super integritate, & fide suorum testium
modo & forma sequenti.

Interrogatorio de tachas de testigos.

36 **P** Reguntas por parte de Pedro sobre las tachas de los testigos pre-
sentados por parte de Geronimo, y sobre el abono de sus testi-
gos, &c.

1 Primeramente sean preguntados los testigos por el conocimien-
to de las partes litigantes, y si conocen à fulano, y fulano, testigos en
esta causa presentados por parte de Geronymo, y à fulano y à fulano
testigos presentados en esta causa por parte del dicho Pedro, y si tie-
nen noticia de esta causa, &c.

ij lten

ij Item si saben, que fulano testigo presentado por parte del dicho Geronymo es enemigo capital del dicho Pedro, y lo era antes, y al tiempo que dixo su dicho en esta causa, por auerle dado el dicho Pedro vn bofeton. y ansí le quiere mal de muerte, y se presume que dira su dicho en esta causa apasionadamente contra el dicho Pedro, &c.

iii Item si saben, que fulano testigo presentado por parte del dicho Geronymo contra el dicho Pedro, antes y al tiempo que dixo su dicho en esta causa auia sido perjuro, y jurò falso en tal causa, por lo qual tal juez le sentenciò aquirar los dientes, y à cien açotes, y es publico y notorio, &c.

Et ita de singulis repulsis erit articulandum.

iiii Item si saben, que fulano y fulano testigos presentados por parte del dicho Pedro, antes, y al tiempo que dixeron sus dichos eran hombres honrados buenos Christianos, temerosos de Dios, y de sus conciencias, e hijosdalgo, y tales que debaxo de juramento no dirian, ni depondrian esta causa, ni en otra lo contrario de la verdad, y ansí es publico y notorio, &c.

v Item si saben, que todo lo susodicho es la verdad, publico y notorio, publica voz y fama, y comun opinion, &c.

REus etiam producit suos articulos super fidelitate, & integritate suorum testium, & super repulsis testium actoris forma supradicta, mutatis mutandis, & testes qui producentur, jurant, & examinantur prout in negotio principali dictum fuit, & fit etiam publicatio eorum testium elapso termino probatorio, concesso ad faciendam probationem repulsarum, prout supra dictum fuit in negotio principali, non tamen admittuntur repulsæ contra testes, quibus repulsæ testium fuerunt probatæ, ut supra diximus. Et est aduertendum, quod si repulsæ testium fuerint plenè probatæ, index curare non debet de generali probatione facta super bonitate testium partis aduersæ, id est, de la pro-uença de abonos hecha en fauor de los testigos tachados, &c. nam potest ei dici de bono opere, non te dissipamus. Licet enim quislibet in dubio bonus presumatur, ut in c. fin. de præsumptionib. tamen quando expresse probatus fuerit malus: huic probationi standum erit, nisi in specie bonitas, & legalitas eius concludenter probaretur, & repulsæ excluderetur, coactan do negotium loco & tempore, juxta glo.

receptam in capit. bonæ, t. de electione, & tradunt Doctores in capit. quoniam contra de probationibus, vel nisi probaretur testem iam diu de crimine emendatum fuisse, juxta textum gloss. & Doctores in capit. testimonium, & in cap. nuper, de testib.

Elapso termino probatorio super repulsis testium, si quæ fuerint, concesso, & publicatione facta, tunc index poterit adhibere diligentiam, quam supra diximus in octauo tempore, num. 164. nempe de interrogando partes, an aliquid amplius facere velint, si antea eam non exhibuerat. Quo facto, aliqua ex partibus litigantibus, vel utraque comparet coram iudice, petendo, quod sententia pro conclusa habeatur ad sententiam diffinitiuam. Quam conclusionem factam esse index interloquitur per actum in scriptis, & eam facere potest, inuita vna ex partibus, vel ambabus inuitis, secundum instructionem in admonendi, numero 46. ff. de iure iurando, Alexandrum Statutum in practica iudiciali, capit. 21. numer. 27. Ideo oportune videndum erit de decimo Tempore.

Ex

Ex decimo Tempore.

SUMMARIA.

- 1 **C**ausa conclusio est renunciatio omnium probationum, & defensionum, per quam patens dicunt, se nolle amplius probare.
- 2 Hodie causa conclusio est de substantia processus, & index eam facere potest una parte, vel ambabus inuitis.
- 3 Causa terminis omnibus transactis pro conclusa habetur.
- 4 Petitio conclusionis ad diffinitiuam sermone Hispano composita.
- 5 Index facit conclusionem cause per sententiam interlocutoriam.
- 6 Viraque pars post cause conclusionem citari debet, ut compareat ad sententiam diffinitiuam proferendam.
- 7 Sententia qua index causam pro conclusa pronunciat sermone Hispano concepta.
- 8 Post cause conclusionem potest alii quid de iure allegari.
- 9 Copia allegationis in iure pro una parte facta, alteri dari non debet, nisi in actis processus redigatur in scriptis.
- 10 Post cause conclusionem potest petire restitutio.
- 11 Post cause conclusionem potest de ferri iuramentum in defectu probationis, dummodo ante conclusionem sit petitiu, & nonnulla de isto iuramento traduntur remissiuè.
- 12 Concessio admittitur etiam post conclusionem cause.

- 13 Cōfessio nō est propriè probatio, & quæ cōfessio admittatur, & auditur.
- 14 Post cause conclusionem admittitur probatio per euidentiā rei, & aspectum loci.
- 15 Probatio per facti euidentiā omnem probationem excellit.
- 16 Ad rei veritatem indagandam, etiam post cause conclusionem index inquirere potest, & probatio nes admittit: quia iudicini quā concluditur, & hanc interlocutoriam reuocare potest.
- 17 Omnis probatio ad rei defensionem in causis criminalibus, etiam post cause conclusionem admitti debet.
- 18 Partes post cause conclusionem iudicis frequenter recusant.
- 19 Recusatio iudicis ante liris contestationem fieri iure communidebet.
- 20 Regio iure quandocunque index recusari, potest, dummodo sententia non fuerit citata.
- 21 Iure Canonico causa recusationis exprimi debet.
- 22 Regio & civili iure recusationis causa inferi non debet, nisi quādo totū consistoriū, vel omnes literas eiusuatis, vel vniuersitatis recusarentur.
- 23 In recusatione auditoris Regis, vel Præsidis requiritur causa legitima.
- 24 Recusatio facta est in scriptis.
- 25 Iure canonico index ut suspectus recusatus desinit esse in ea causa index
- 26 Iure civili & regio si index suspectus dicatur, iudicare potest cum adiuncto.
- 27 Si index recusatus & socii discrepent, ad superiorem recurrendū est.
- 28 So-

- 23 Socius debet assumi à iudice recusato, expensis cum recusantis.
 29 Iudex recusatus, & adiunctus iurare debent se iustitiam administraturos, & seruaturus.
 30 Recusatio generalis omnium iudicum litteratorum nō debet admitti.
 31 Libellus recusationis iudicis sermone Hispano compositus.
 32 Si pars iudicem recusans nō deposuerit expensas iudex pro recusato non est habendus.

Decimum Tempus, De conclusione in causa ad sententiā diffinitiuam.

CONCLUSIO in causa est renūtiatio omnium probationū, & defensionū, per quā partes dicunt se nolle amplius quicquid probare, secundū gloss. in e significauerunt, 16. verbo, liquere, de testibus, & in cap. cum dilectus, verbo, Conclusum, extra, de fide instrumenti, & glo. in Auth. de testibus, §. quia vero, verbo, Concluserint, collat. 7. Maran. de ord. iud. 6. par. 1. §. 2. qu. nu. 1. & Matien. in Dialog. Relat. 3. p. 5. §. 3. nu. 1. & Oñauianum Vellum in Romana Aulæ actione, libr. 4. cap. 4. de dolo, & contu. nu. 7. & 25. & Menoch. lib. 1. de arbitrarijs, quæst. 35. numer. 7. dicentem regulariter in omnibus causis necessariam esse conclusionem in causa, & in foro Ecclesiastico esse de substantia iudicij, ibi.

dem, numer. 8. eūdem Felino in dicto cap. cum dilectus, numer. 33. & cum alijs Doctoribus resoluūt, & decem causas connumerat in quibus non concluditur, & eandem conclusionem in causa explicat Didac. Perez in l. 6. titulo 1. libro 3. Ordinarum. colu. mihi 116. vbi in columna sequenti resoluit hanc causā conclusionem attento iure Regio esse de substantia processus, si à parte petatur, iuxta ea quæ supra resoluiimus in octauo Tempore circa publicationem testium. Mihi autem videtur attento iure Regio de substantia processus esse, & si à parte non petatur, per text. in l. 1. titulo 7. libro 4. Recopilat. ibi, Concluso el pleyto, &c. iuncta l. 9. titu. 6. libr. 4. Recopilat. vbi dicitur, quod causa habeatur pro conclusa quamuis à parte non petatur, & postquam hæc scripsi inueni Matienzum in dicto cap. 53. Ita tenentem, Iudex enim ad instantiam partium, vel vnus, tantum facit conclusionem in causa interloquendo, & etiam eque facere potest inuita altera ex partibus, vel ambabus in iuris, secundum Isid. l. ad monendi, num. 46. ff. de iure iur. & Panorm. in capitulo pastoralis, colu. 2. de causa possell. & proprietat. & quæ forma hodie sit obseruanda in hac conclusione faciendā præscribitur à l. ro. titu. 6. libro 4. Recopila. & plura concernentia hanc conclusionem congerit Speculator in titulo de renunt. & conclu. & Maranta de ordin. iud. in 6. par. actu 15. Laucel. in tractat. de pratore, libr. 1. §. 2. capitulo 9. Affinis in sua praxi, §. 23. pagi. 319. Didacus Perez & Matienzo vbi supra, ac ideo facta publicatione testium, transactioque termino eius, elapsque alijs omnibus terminis probatorijs, aliqua pars ex hiegitantibus comparet coram iudice, petendo, quod causam habeat pro conclusa ad diffinitiuam, quæ petitiō concipitur modo sequenti.

Petitiō conclusionis ad diffinitiuam.

- 4 P Edro, en la causa con Geronymo. Digo, q̄ el termino probatorio de la publicacion de testigos, y los demas terminos probatorios en esta causa dados, son passados. A V. m. pido aya esta causa por conclusa para difinitiuam, sobre que pido justicia, &c.

K

Tunc

Tunc iudex præcipit copiam prædi-
ctæ petitionis parti aduersæ exhiberi,
& quod ad primam audientiam res-
pondeat: deinde proferat sententiam inter-
locutoriā, qua pronuntiat causam pro con-
clusa ad diffinitiuā, & in eadē sententiā iu-
bet, quod utraq; pars citetur, vt ad pri-
mam audientiam cōpareat ad audiendam
sententiam diffinitiuā, & deinde ad aliam
quolibet diem non feriātam. Quæ citatio
peremptoria debet esse in causis ordina-
riis, vt firmat gloss. in Clem. sæpè, verbo,
Non peremptorie, de verborum significa-
tione, & probatur in cap. ult. consuevit, &

ibi Panorm. & Imol. vbi Felin. numer. 3.
ponit vñdecim limitationes, & plures al-
ias cōgērit Anton. Niconius in concord.
gloss. cōcordatā 52. col. 2. & ad idē est tex.
in l. 5. & l. 1. tit. 12. part. 3. Quia senten-
tiā diffinitiuā lata absque citatione est
nulla, vt l. 1. §. item cum est dicto, ff. quæ
sententiæ sine appel. rescind. l. fin. iuncta
gloss. C. de ll. & ibi Bald. & Cierius in con-
silio 603. nu. 11. & 12. vol. 2. & l. 103. Ma-
tuenzo in dialog. 3. part. cap. 44. numer. 4.
qui optime loquitur de hac re. Et prædi-
cta sententiā interlocutoriā concipitur,
forma sequenti.

Sentencia.

EN Salamanca, à tantos dias del mes, y año, el dicho señor Alcalde
mayor, auiendo visto el pedimiento de conclusion (secho por el
dicho Pedro) y que auia sido notificado al dicho Geronymo, y no de-
zia contra el cosa alguna, y que el termino de la publicacion, y los de
mas terminos de prueua en esta causa concedidos, eran passados. Di-
xo, que auia, y huuo el pleyto por concluso para diffinitiuo, y manda-
ua, y mandò citar à las partes, paraver, y oyr sentencia à la primera au-
diencia: y para cada dia que feriado no fuesse, y les assignò los estrados
de la Audiencia para ello. Testigos fulano, y fulano.

Quæ sententiā vtrique parti intimā-
tur perturbationem, & post eam am-
plius partes nō poterūt aliquid pro-
bare, & allegare, cū per eam cōfessetur renū-
tium omnibus probationibus: poterunt
tamen in iure allegare, secundum Bald. in
Auth. Inuenimus, C. de iudi. Et copia huius
allegationis exhibenda non est parti aduer-
sæ cum talis allegatio fiat ad meram iudicis
instructionem, secundum Innoc. in cap.
per toas, de testibus, & Alex. in d. Authen.
inuenimus, & Matth. de Afflict. in constitut.
Neapol. column. 11. et si Isf. in l. 1. is apud
quem, C. de edēd. col. 2. & in l. 1. §. edenda,
si de edendo, contrarium tenet: Cuius o-
pinio procedere poterit quando ei, qui
producit allegationem iuris, facit scribi
præsentationem, & illam in actis registra-
ri in modum astorum processuum, ita intel-
ligit Maranta de ordine iudiciorum, to-
actu. 6. p. a. 70. (* Hanc eadē interpreta-
tionem probant Dec. n. 20. Curt. l. 1. n. 18.
& Bolognetus n. 28. in l. 2. C. de edē-
do, hac tamen in re inueni, Menochium
lib. 2. de arbitrarijs, centur. 2. casu 175. qua

tuor opiniones referent, & se inclinan-
tem in eam opinionem, quæ habet hoc re-
linquendum esse iudicis arbitrio: apud
nos nunquam vidi copiam allegationis iuris
adiaduersario, nisi quando in actis esset
redacta, insuper post conclusionem res-
titutio in integrum per minores 15. annis,
& alias personas privilegiatas peti potest,
secundum Panorm. & reliquos Doctores in
cap. auditis, de in integrum restitut. quod
de iure Regio proceedit, dummodo nō sit
elapsi quindecim dies post publicationē
testium factam, iuxta text. in l. 3. tit. 8.
lib. 4. Recopil. Rursus post conclusionem
potest deferri iuramentum in supplemen-
tum probationis, dummodo ante conclu-
sionem petitus sit, secundum Isf. in repeti-
tionē l. admonendi, col. 154. ff. de iure
iur. & Marant. de ord. iudicio. 6. p. actu. 9.
num. 3. & l. 1. vbi n. 4. inquit, quod requi-
runtur sex copulatiue, ad hoc, vt sit locus
delationi iuramenti suppletorij, & de ista
dilatatione iuramenti, quæ in foro mal-
tum frequentatur loquitur text. in dicta
L. admonendi, & in l. in bonis fidei, C. de
rebus

rebus creditis, & ibi late, & eleganter tradit Bald. & decilio Pedemontana, 10. n. 1. & regulariter hoc iuramentum in supplementum probationis admittitur, ut probatur in dictis iuribus, & in l. 2. tit. 1. 1. par. 3. & ibi optime Greg. Lup. in glos. verbo; Vnde refugio, &c. sunt tamen plures casus in quibus non est locus delationis huius iuramenti, quos congerunt Curtius Senior, & Last. in Repet. dictal. admo. 2. S. 1. in regul. 104. Lancelotus, Corrad. in pract. Tract. de pratore lib. 1. c. 19. §. 2. n. 5. & Greg. Lup. vbi supra. Debetque huius iuramenti delatio à parte peti, nec iudex ex officio potest deferre secundum Bart. & communiter omnes in dictal. admo. 2. & Iasibi, num. 278. de iure tamè regio, per d. l. tit. 1. p. 3. etiam ex officio iudex potest deferre, ut contra Bart. probat Panorm. aduertit Greg. Lup. in d. l. 2. glos. verbo. El iuzgador, &c. debet, quæ hæc delatio fieri parte citata secundum Bald. in capitul. 1. de Controver. inuestit. columna. 3. & index non passim, nec ex abrupto, sed precedente causæ cognitione debet deferre, cum in pluribus casibus non sit locus delationis, ut colligitur ex glossa in dictal. in bonæ fidei, & formam, quæ à parte debet peti, & à iudice concedi præscribit Bald. in l. 2. ff. de testibus, & in dictal. in bonæ fidei, & Alexandr. Statutus in pract. iud. capitul. 20. à numer. 3. quo in loco plura cumulat, quem omnino vide, quando casus occurrerit: tractat etiam Maranta de ordine iudic. 6. part. act. 9. à numero. 1. Item probatio per confessionem partis aduersæ, post conclusionem admittitur, secundum

12 Bald. & Paul. in Rubric. C. de probationib. nam cum confessio non sit probatio,

13 sed probationis elucutio, secundum Ioan. And. Anton. Panorm. & Imol. in Rubr. extra. de probat. & plures alios quos refert Hippolyt. de Marfil. in Rubric. C. de probat. numero 71. vbi à numer. 67. cum plurib. sequentib. disputat istum articulum, & confessio per probationem magis se inclinat probationem propriæ non esse, ac ideo post renuntiationem probationis non per conclusionem admittitur confessio, ut habetur in capit. cum loannes, de fide instr. & tenet Marfil. vbi supra num. 73 & decilio Pedemontana, 10. n. 2. sed quidquid se in actis iudicialibus confessio attenditur tanquam probatio, secundum Alexandr. Statut. in pract. iud.

dic. capitul. decimodono, numero quarto. Aduertendum tamè est, quod nõ quilibet confessio ad effectum probationis est attendenda, sed illa dumtaxat quæ habet requisita necessaria de iure, secundum Marfil. & Statut. vbi supra, qui Marfil. requisita ibi congerit à numer. 77. & eadem transcribit Statutus vbi supra, à numero 7. & uterque plura in dictis locis de confessione cumulat, ad quos erit recurrendum quando casus occurrerit. Admittitur etiam probatio per euidentiā rei, & aspectum loci nam talis probatio omnem probationem excedit, & superat, secundum Bald. in l. cõtra negatim, in fin. C. de l. Aquilam, & Bald. in l. quis testatur (* quæ probatio erit faciendi expensis). Denique post prædictam conclusionem ad indagandam veritatem index

15 potest inquirere, & probationes admittere, secundum Imola & Felin. in capitul. cum Ioan. de fide instrumentorum, Panorm. in cap. cum dilectus, de fide instr. seq. Decius num. 2. & Mantua. n. 8. in c. 1. de except. & Alex. in l. 4. §. hoc autem iudicium, col. 4. ff. de damno infect. & Spo. culator in titul. de renuntiatione, & conclusionem, n. 3. quia iudici nunquam concluditur, & semper eius officium viget post hanc conclusionem, secundum Angel. consilium 343. & hanc conclusionem reuocare potest, cum sit interlocutoria, iuxta tex. l. quod insit, ff. de re iud. & ibi Ripa, firmat Ias. cum procurator, §. si domus n. 5. ff. de noui oper. Præsertim in causis summarijs, ut notat glo. in Clemens. sepe, verbo, interrogabitur, de verborum significatione, & Panorm. in d. cap. cum Ioan. & etiam in causis criminalibus ad defensionem Rei omnis probatio admittitur, ut docet Bart. in l. dñs fratres, ff. de pornis, & in l. 2. §. fin. de quæstion. & nos dicimus infra in 5. par. huius. 1. Tomi. §. ro. c. 3. n. 3. (* Et index ex officio, & non ad instantiam partis potest testes alios recipere ad offensam, & punctionem rei, ut resoluitur infra, in 5. parte. c. 3. §. 10. num. 3.) Et hinc est quod publicatis attestationibus iudex ex officio potest querere à teste interpretationem sui testimonij, & iterum illum examinari, si consule dixerat, ut docet glo. in cap. in presentia, verbo, Dñi de probat. non tamen dicitur index iniuste facere, si iterum testem non examinet, & interroget, nec eo prætextu poterit ab eo appellari, secundum communem

opinionem, teste Aetio in h. cap. cum
tempore de testibus, post Pansorm. ibi: Sed
verius nullus videtur iudicari in tali casu del-
icti ad iterum ex amittendum, & inter-
rogandum te stemperitate fuggerente, pos-
sitque eo praterita ad eo appellari, si non
fecerit, secundum Cardin. in cap. potestas
et receptum à Felino, ibi. no. 5. de testu
appellat. l. 1. §. si quis videri de quere-
lis. num. 34. up. 1. cum 2. non de lo.

18. Frequenter contingit, qd postquam co-
solatum est ad diffiniendum, partes disigan-
tes reculant iudices: quare recusatio licet
de iure communis ante litem contestationem
non proponenda esset, vti in l. apertissimi
C. de iudicijs, & in l. apertissimi. C. de iudicijs
extra de appellacionibus, & glo. recepta
ordinum, cap. 1. pastoralis, verbo: pro-
testata, extra, de exceptionibus, & tradit

19. Conari in practilibus questionibus, cap. 26.
du. 2. tamen de iure regio. in quacunque
parte litem post conclusum in causa; quini-
mo postquam sententia fuerit scripta, &
a iudice subscripta; traditque tabellioni;
vt pronuntietur, ante tamen eius pronun-
tiationem, recusatio iudicis fieri potest, &
admitti debet, vt erudit insoluit. Co-
uari. vbi supra, nu. 5. Et quid in isto articul.
obseruandum sit in recolatione, Audet-
ria regis disponit l. 1. & 4. cum sequent.
tit. 20. lib. 2. Recop. Cita quam recusatio

20. non inferioriorem aduocandus erit, quod
licet de iure canonico causa legitime re-
cusationis exprimi debeat, innotat text. in
cap. exundo requirit, §. 1. & ibi glo. & in
cap. 1. um specialis, & ibi glo. verbo: Co-
uari. extra, de appellacionibus, tamen de
iure iudicijs, & regio. non requiritur tam
se expressio: vt cum communi resolu-
tione.

21. Conari. vbi supra in practilibus questionibus
bos. cap. 26. numero. 10. sed sufficit quod in
libello recusationis recusatus cum iura-
mento dicat, recusationem calumniose
non proponere, secundum glossam dist.
l. apertissimi, verbo: Recusare, & glossa
in l. equi potest, verbo. Nec illud, sed
Tribellianus. comp. minor receptum ex
Conari. vbi supra, numero. 10. & de
iure regio probatur in l. 1. tit. 16. lib. 4.
Recopil. Quod iuramentum prestandum
erit, etiam a parte aduersa non potatur, & ita
praxis obseruat, vt testatur Greg. Lup. in
l. 2. tit. 4. p. 1. in glo. 1. Audet in cap. pretoribus
p. c. 23. u. 13. Did. Erraz in l. 1. tit. 5. lib. 3.
Ordinac. col. mihi 972. quamvis d. l. ex 22.
tit. 4. p. 3. disponat hoc iuramentum pre-

standum esse, quando ab aduersario, vel à
iudice petatur, & quidquid cōtendat Ca-
rolus R. uinis consil. 6. lib. 4. num. 5. & 6. ta-
men de iure regio in reculatione praesidi;
vel Audet in Regis expressio causae legi-
time requiritur, vt ille ponitur in l. 1. tit. 4. p.
cum sequentibus, lib. 2. tit. 20. Recop. Sit
noliter etiam quando coram iudicibus re-
cusatus tota ciuitas, vel vniuersitas, vel cu-
sistorium decanatus, tunc etiam recipi-
tur expressio istae causae suspensionis
recusationis iuramentum sufficit, quia in-
sta consuetudine erit de recusatio admitti-
tur, vt resoluunt. cōmuniter omnes ex
Pansorm. h. 12. De iudicijs. l. 1. nu. 6. Ripa
nu. 40. Alciaco num. 17. Bertrius. nu. 39. &
Mantua. numerus 8. c. 1. de iudicijs obsequium
sine iusta causa: suspensionis recusatio ge-
neralis, vt puta omnium literatorum vni-
uersitatis, vt leuitatis, vel omnium decu-
rionum consistorij, & quam in fraudem fa-
cta est reijcienda, secundum Bald. in l. hoc
modo, ff. de cond. & demōstr. Rebuffum;
tract. de recus. artic. 9. glo. vnicuique 46.
& Auend. demandat princip. ex sequen-
dis, p. c. 23. lib. 3. in fine & quod tunc non
sufficiat iurare: recusationem calumniam
non esse, sed necessarium: sibi se scire, &
probabilem causam suspensionis, & c. R. 1.
p. 1. vbi supra in tali causa iuramentum, glo. in
dist. 1. quia poterat. Et sic etiam erit simi-
landa dist. 1. tit. 26. lib. 4. Recopil. p. 3.

23. Aduerte etiam, praedictam recusationem
in scriptis ponendam esse, secundum glo. in
c. quoniam contra, verbo: Recusationes,
de probationibus, & resoloit Auend. vbi
supra, n. 12. & Die. Perez in l. 5. tit. 5. lib.
3. Ordinac. col. mihi 954.

24. Aduerte etiam, quod licet huiusmodi
recusatio de iure canonico remoueat iudi-
cem ordinarium suspectum, in totum à
cognitione causae, tamen de iure ciuili &
regio index recusatus non remouetur in
totum à cognitione causae, sed assumit se-
cum socium probum, & candidum vi-
rum, iuxta text. in Authen. Si vero, C. de
iudicijs, ita communiter intellegendum, se-
cundum Couari. vbi supra, num. 2. proba-
tur in l. 22. tit. 4. p. 3. & ita in causis ciui-
libus nominimè disposuit esse, p. c. text.
in l. 1. tit. 16. lib. 4. Recop. (*). Præterquàm in
aliquibus casibus in quibus iudex ordina-
rius pot in totum recusari quorū aliquos
congerit Greg. Lupus in l. 22. tit. 4. p. 3.
glo. fin. Et qualis debeat esse iste socius
assumptus à iudice, accusator optime ex-
plicat

- 26 plicat Auend. vbi supra, nu. 14. resoluens, quod si in iudicando discordent, ad eundem erit superior, in causis vero criminalibus aliter iudex recusatus associari debet, vt suo loco dicemus. Quibus omnibus adde, quod socius assumendus à iudice recusato in cūsus civilibus debet assumi expensis proponētis recusationem, & iudex recusatus ad hoc poterit cum cōpellere per captionem pignorum, vt resoluunt Auend. vbi supra, num. 15. & Bidac. Perez vbi supra, col. 954. Et tunc iudex, & socius iurant iustitiam admini-

strare, iuxta text. in l. 1. & 2. tit. 16. lib. 4. Recop. Aduertendū est etiā recusationem generale iudicium, vel literatorum alius socii, tanquā vagam, & incertā non esse admittendam, vt notat Paulo Cast. in l. fed. et si, §. cum vir, & ibi Bald. ff. de condit. & demonstrat. De quo articulo est videndus Rebuff in Tracta. de recusationibus, artic. 9. gl. 5. n. 46. quia in hoc quotidie in praxi erratur. Et quid in Lusitania obseruetur circa hanc recusationem iudicis traditur in libro 1. Ordinam. titu. 22. quæ recusatio concipienda erit forma sequenti.

Recusatio iudicis.

- 31 **G** Eronymo, en la causa con Pedro. Digo, que para la determinaciō, y sentencia della (hablando con el acatamiento de uido) tengo por sospechoso à V. merced, y à las demas justicias seglares desta Ciudad, y à los Lerrados della, excepto à los Cathedralicos de Canones, y Leyes desta Vniuersidad de Salamanca, y à fulano, y fulano, y por tales sospechosos, los recuso: y pido, y requiero las vezes que puedo, y deuo, à V. m. y à los demas recusados, que no procedan en esta causa, ni se entremetan en ella, ni la sentencien sin se acōpañar conforme à la ley. Y lo contrario haciendo protesto la nulidad dello, y lodemas que protestar me conuiene: y juro à Dios, y à esta Cruz † que esta recusacion no hago de malicia, y pidolo por testimonio, &c.

- 32 **I** Nterposita prædicta recusatione, iudex recusatus præcipit recusanti: vt deponat expensas socio assumendo, alioquin non habet se pro recusato, depositis quæ expensis, assumit socium, & vterque iurat de administranda iustitia, & de expediendo negotium diligenter, proceduntque ambo simul in causa, sententiamque diffinitiuam proferunt. Et si in iudicando discordes fuerint, quilibet de per se proferat suā sententiam, & aduendus erit iudex superior, vt supra resoluimus: si verò iudex recusatus non fuerit, post conclusionem causæ proferat suam sententiam diffinitiuam: ideo opportune videndum erit de vndecimo tempore,

Ex vndecimo Tempore.

SVMMARIA.

- 1 **I** Vdex habito processu non debet in continenti proferre sententiā, sed tunc demum diligenter visis om-

nibus actis processus alias sententia esset nulla.

2 Volūtas iudicis præcipitata in prolatione sententiæ, est nouerca iustitiæ

3 Iudex priusquā pronuntiet cuncta & singula acta processus videat.

4 Iudex data paritate probationum actoris, & rei in fauorem rei pronuntiare debet.

5 Iudex data paritate probationū in iudicijs duplicibus quid facere debebeat traditur remissiuè.

6 Iudex in iustitia seruanda solū Deū præ oculis habere debet.

7 Iudex à muneribus abstinere debet

8 Munera excecāt oculos sapiemiu, & mutant verba iustorum.

K 3

9 Qui

Primæ partis Tomi I.

- 9 Qui excutit manus suas ab omni munere habitabit in cælis.
- 10 Iustitia auro violatur.
- 11 Iudex debet proferre sententiam claram, & certam, & per verba intelligibilia, habentia suum proprium sensum.
- 12 Iudex sententiam in scriptis proferre debet, fallit regula ista in aliis quibus casibus.
- 13 Iudex in iudicando debet seruare dispositionem legis 13. tit. 4. par. 3. & aliarum.
- 14 Sententia debet esse conformis libello, nisi in casibus exceptis.
- 15 Materia sententiæ diffusa, & prolata est, & de ea autor remittit ad eam tractantes.
- 16 Iudex intra vigintidies à die cause conclusionis connumerandos sententiam proferre tenetur.
- 17 Iudex, qui intra viginti dies non pronuntiat penam publicatam expensarum, & quinquaginta millia maravedis substinere debet.
- 18 Iudex qui intra viginti dies non pronuntiat, non sustinet penam, nisi à parte fuerit requisitus.
- 19 Requisito iudicis facienda, ut sententiam pronuntiet sermone Hispano composita.
- 20 Iudex visis, & actis universis & singulis actibus processus, & consideratis his, quæ autor aduertit proferre sententiam.
- 21 Sententia diffinitiva in fauorē auctori, sermone Hispano composita.
- 22 Sententia diffinitiva in fauorē rei sermone Hispano composita.
- 23 Sententia absolutoria ab instantia

iudicij, sermone Hispano composita.

24 Taxatio expensarum iudicis referuari debet.

25 Sententia diffinitiva partibus intimanda est.

26 Si sententia transeat in rem iudicam, executioni mandari debet.

Vndecimum Tempus, de sententia diffinitiva.

POSTQUAM Cõsolationem fuerit in causa ad diffinitiuam, & processus bene compositus, & ordinatus per tabellionem fuerit delatus ad iudicem, tunc iudex excedere debet ad prolationem sententiæ diffinitivæ, non tamen debet festinare, nec habito processu incontinenti sententiam proferre, alioquin præsumeretur male instructus, de meritis causæ, & sententia esset nulla, ut docet Domin. in capitulo ponderet. 50. distinctio. sequitur Barb. in cap. super quæstionem, §. intentionis, colum. 4. de officio deleg. Barto. in l. prolata, numero 10. C. de sentent. & interlocut. Hippolyt. in præc. crimin. §. nunc videndam, numero 33. Matienço in dialogo 3. part. capitulo 39. numero 9. ubi plura cumulant contra iudicem festinantem ad prolationem sententiæ. Cui voluntas iudicis præcipitata sit nouera iell. tiz, ut ex Clem. pastoralis, §. verum, de re iudicat. colligit ibi Cardinal. Vnde iudex priusquam sententiam proferat, cuncta & singula acta processus diligenter, & mature videat, & inuestiget, ut in iust. text. in capitulo iudicantem, 30. quæst. 5. & capitulo grave, 35. quæst. 9. Et postquam fuerit instructus celeriter debet ad sententiam procedere, iuxta text. in cap. iurgantium, ibi, celeri sententia, cum ibi notatis, de sentent. & re iudic. tradit Alexandr. de Imola in consil. 213. numer. 3. volumi. 3. Bald. in consil. 204. colum. 2. libr. 3. & Amymon Crauet. in consil. 279. Et circa hanc visionem processus obseruabimur iudex ordinem quæ de videndo processu scriptimus post vltimum Tomum huius operis, ubi plura ultra tradita à Speculato. titul. de renuntiat. & conclu. §. singulis tradidimus,

mus: & si viso processu probationis actoris, & rei conuenienti pares, & æquales iouenerit numero, & dignitate testium, in rei fauorem erit pronuntiandum, vt in c. inter dilectos, de fide instrum. cap. ex literis, de probat. cum sunt iuri partium obfcura reo fauendum est, vt in Regul. cum sunt iura, de regul. iur. in 6. l. 40. in fin. titu. 16. p. 3. & communiter omnes ex las. in l. non est nouum, nu. 1. C. de edend. & Menoch. in libr. 2. de arbit. Centuria 1. cas. 98. sed si ista æqualitas probationum contingeret in iudicis duplicibus, vt puta familiariz hæc scilicet, cõmuni diuidendo, & si nium reguodorum, & in interdictis duplicibus, nempe, vtrobique, vt possidetis, in quibus quilibet litigantium est actor, & reus iuxta l. in trib. ff. de iodic. text in §. tertia diuifio. Infit. de interdict. tunc iudex recurrit ad Boerius in decif. 239. à n. 1. & Tiraqu. de iur. primog. q. 17. opin. 1. nu. 86. & 87. & ad Peralt. in l. si quis seru. §. si inter duos, nu. 12. & 13. ff. de legat. 2. & ad Menochium in tracta. de retinenda possessoremed. 3. à nu. 740. plura in isto articulo remedia congerentes: quorum illud tutius mihi videtur, quod iudex cõpellat partes ad cõcordiam secundũ Bald. in cap. cum Ecclesia Viteran. nume. 5. de elect. sequitur Felinus in Rubr. de tregua, & pace, nu. 5. & si non potuerit eligat aliud quod forte controuersia dirimatur, & hoc videtur sequi Boerius, Tiraqu. & Peralt. vbi supra, & cum fuerit satis instructus de meritis cause, & perceperit pro qua parte ex litigantibus iustitia est, tunc debet esse constans in administrat. iustit. iustit. iolum Deum præ oculis habere, vt in cap. 1. de re iud. lib. 6. & ad auxilium diuinũ recurrat, & inuocet Spiritum sanctum, qui illuminet intellectum, & purget se à peccatis, & purificet cõscientiam, qui propter peccata multoties neficium soluere dubia causerum, ita post Bald. docet Mathode Afflic. in decif. Neapol. decif. vltim. & Sylua Nuptialis in libr. 6. o. 5. quo in loco, ipse Neutram plura elegit, & facit scribit ad iudicem instruatque pro exercendo officium iudicandi. Debetque iudex à muneribus abstinere: nam iugera excecant oculos sapientium, & mutant verba iustorum, vt habetur Deuteronomij, cap. 17. pro quo facit text. in cap. quis recit. 2. q. 3. vbi dicitur, quod acceptio munerum parat retractionem veritatis, est, & qui excutit manus suas ab omni munere ha-

bitabit in cœlis, & facit text. in cap. pauper. 2. quæstio. 3. vbi dicitur, quod iustitia auro violatur. Szpeq. ante oculos habere doctrinam tex. in dict. capit. 1. de sententia & re iud. lib. 6. vbi Pontifex alloqueri iudicem dicit, caueant iudices, & prudenter attendant, vt in causarum processibus nil vendicat odium, vel furor vsurpet, timor exaltet: præmium, aut expectatio præmij iustitiam non cœuat, sed statim gestet in manibus, lanceas appendat æquo libramiæ, vt in omnibus, quæ in causis agendæ fuerint, præsertim in concipiendis, & ferendis sententiis præ oculis solũ Deũ habeant, ad quod facit text. in capit. 4. & in cap. quicunque, 2. q. 3. Obseruareque debet iudex dispositum à l. 13. titu. 4. p. 3. & in l. 10. titu. 17. lib. 4. recopila. & quæ notat Hippolytus in practica criminali, in §. fin. & alia multa, quæ congerit Ioannes Martenço in dialogo Relatoris, 3. p. c. 36. cum pluribus sequentibus. Teneaturque iudex sententiam proferre claram, & certam, & per verba propria, & intelligibilia habentia suum proprium sensum, vt in §. curare. Instit. de actio. & debet eam in scriptis proferre, vt notat gloss. pen. dict. §. curare, & ibi ponit quatuor casus in quibus sententia non fertur in scriptis, & ibi las. nu. 60. remittit ad gloss. in cap. fin. de sententia & re iud. in 6. & in cap. Albericus, de testibus, & ad Panor. in capit. 1. de libel. obla. teneturque illam proferre conformem libello, vt in cap. licet, de simonia, & in l. fi. C. de fidei commissariis libertatibus, vbi inquit Bald. quod fatuus est iudex, qui super alijs quam super petitis pronuntiat, sunt tamen plures casus in quibus fallit prædicta regula quos congerit Nicomicius in Repetit. cap. quoniam cõtra falsum, de probat. & Socin. in Regul. 337. Et tamen, quia materia sententiæ nimis prolixa est, & integrum Codicem requirit, habetque titulos, & tractatus peculiares, vt in ff. de re iud. & in C. de sent. & in volumine Decretalium, & in lib. 6. & in Clemetinis, & in titu. 22. p. 3. & in titu. 17. lib. 4. Recopil. & apud Lusitanos in libr. 3. Ordin., & apud Maratam de ordine iudic. in 3. p. sextæ partis, actũ 1. per totũ, & Rebus, in repetitione l. quod iustit. ff. de re iudic. & Greg. Lup. in l. 1. tit. 22. p. 3. quibus in locis latissimo sermone agitur quid sit sententia, quibus verbis, in cuius personam proferenda sit, quod vltimum late disputat Panormit. in c. querelam, nu. 10. de elect.

quid continere debeat, & in quo differat ab interlocutoria, ideo ex consilio sola remissione contentus omnia supradicta
 16 omitto, aduertens, sententiam diffinitiuā de iure Regio à iudice proferendam esse intra 20. dies à die conclusionis in causa,
 17 alioquin iudex soluere debet expensas duplicatas in retardatione litis factas, & insuper incurrit iudex poenam quinquaginta millium marapetionum fisco applicandam, vt probat text. in l. 1. tit. 17. lib. 4. Recopilationis, quam tamen poenam iudex incurrit si à parte fuerit requisitus ad sententiam proferendam, prout intelligit Didac. Perez in l. 1. tit. 15. lib. 3. Ordinam. col. mihi 1262 in gl. 1. ideoque pro instructione iuuenum formanda erit requisitio modo sequenti.

18

Requirimiento para que el juez sentencie.

19 **E**scriuano que presente estays, dadme por fe, y testimonio en manera que haga fe, en juyzio, y fuera del (à mi Pedro) en como digo al señor Licenciado fulano Alcalde mayor desta ciudad, que bien sabe su merced, è deue saber, que el pleyto que ante su merced ha pendido, y pende entre mi, y Geronymo, ha muchos dias que està concluso para diffinitiuā, y su merced no lo ha sentenciado. Porende que con el deuido acatamiēto, pido, y requiero à su merced las vezes que puedo, y deuo, sentencie, y determine el dicho pleyto, guardandome mi justicia, è si ansi lo hiziere hara lo que deue y es obligado, en otra manera lo contrario haziendo, protesto contra su merced todos los daños, è interesses, costas, è menoscabos, que por no lo sentenciar se me siguieren, y recrecieren, y todo lo demas que conforme à detecho, y leyes destos Reynos protestar me conuiene: y pidolo por testimonio para en guarda de mi derecho, &c.

20 **I** Vdex tunc viso processu, & attentis, & consideratis omnibus supra dictis

in principio huius Temporis, profert sententiam diffinitiuam modo sequenti.

Sentencia diffinitiuā in fauorem Actoris.

21 **V**isto este processo que ante mi pende, entre partes de la vna actor demandante Pedro, y de la otra reo defendiente Geronymo, y sus procuradores en sus nombres, &c.

Fallo atētos los autos, y meritos deste processo, que el dicho Pedro prouò bien, y cumplidamente su intencion y demāda. Doyla è pronūciola por bien prouada, è que el dicho Geronymo no prouò sus excepciones, è defensiones como deuia: doylas, è pronunciolas por no prouadas. En consequencia de lo qual, deuo condenar, è condeno al dicho Geronymo, à que dentro de nueue dias primeros siguientes despues de la notificacion desta mi sentencia, de y pague realmente y con efecto cien ducados al dicho Pedro: y mas le condeno en las costas deste processo justamente hechas, cuya tassacion en mi referuo.

Anfi

Ansi lo pronuncio, è mando en estos escritos, è por ellos, juzgando difinitiuamente, &c.

El Licenciado Fulano.

Sentencia Absolutoria in fauorem Rei.

¶ Visto este processo, &c.

F Allo amento los autos y meritos del, que el dicho Pedro no prouò su intencion, y demanda, è pronuciola por no prouada, è que el dicho Geronymo prouò bien, y cumplidamente como deua sus excepciones: doylas, è pronuciolas por bien prouadas. Porende digo, que deuo absolver, è absueluo al dicho Geronymo, de la action, è demanda contra el puesta por el dicho Pedro, è le doy por libre, è quito de ella, è pògo perpetuo silencio al dicho Pedro, para que sobre ella agora ni en tiempo alguno le pida cosa alguna. Ansi lo pronuncio, y mando por esta mi sentencia difinitiu; juzgando, sin costas, sino que cada parte pague las que tuuiere hechas, &c.

Sentencia absolutoria ab instantia iudicij.

¶ Visto este processo, &c.

F Allo amentos los autos y meritos del, que el dicho Pedro no prouò su intencion, y demanda: doyla, y pronuciola por no prouada, y que el dicho Geronymo prouò sus excepciones, y defensiones: doylas, y pronuciolas por prouadas. En cùya consecuencia, digo, que deuo absolver, y absueluo al dicho Geronymo de la instancia deste juyzio, reservando como reservo el derecho à saluo al dicho Pedro, para que pueda pedir, è demandar al dicho Geronymo, alli, y donde mas viere que le conuiene: y ansi lo pronuncio, y mando por esta mi sentencia difinitiu, sin costas, &c.

A Liquando tamen sententia pro parte est condemnatoria, & pro parte absolutoria; & tunc debet inferri ratio, quare in vno capitulo vnum pronuntietur, & in alio aliud iuxta tex. in cap. cum olim, & ibi Bald. not. 4. extra, de prescript.

In prædictis sententijs diffinitiuis quando sit condemnatio expensarum, earum taxatio referatur iudici proferenti sententiam, de quibus expensis diximus supra in Quarto Tempore circa expositionem clausularum libelli actoris. Et de prædicta taxatione expensarum erit consulendus Boerius decisioe 85. numer. 6. & Bald. in c. cū venisset, n. 6. de eo qui mittitur in possessionem, & Didac. Perez in

Rubr. tit. 18. lib. 3. Ordin. & est aduertendum, quod nedum condemnatio expensarum fit propter calumniam litigantis, verum etiam propter temeritatem, à qua condemnatione non excusabitur ex iuramento calumnie, quod litigans præstat secundum Bart. in l. eum que temerè, ff. de iud. & Socin. in pract. c. 27. nu. 3. & licet expensarum condemnatio fieri possit, tam de expensis in lite factis, quam de expensis

K 5 perfo-

personabus, vt docet Bart. in l. procura-
tor, nu. 2. ff. rem ratam haberi: tamen in du-
bio censetur facta de expensis lisis, secun-
dum Grego. Lupum in l. 8. tit. 22. part. 3.
in gloss. 1. quæ expensæ probari debent
per allegantem se illas fecisse, quæ quan-
doque probatio fit per iuramentum peten-
tis eas, & taxantur arbitrio iudicis, secun-
dum Bald. & Salicetum in l. restitueda, C.
de petitione hæred. & Rebus. in tracta. de
expensis, art. 5. & Alex. S. iat. in practi-
c. iudic. cap. 3. l. n. 49. & erit videndum,
quod nouissime dispositum est in tit. 22.
lib. 4. recopil. & in Ordia. Lufit. lib. 3. titu-
lo 51.

26 Sententia diffinitiuæ lata, de mandato
iudicis utrique parti intimatur: & si ab ea
non fuerit appellatio interposita, vel si in-
terposita fuerit, & non prosecuta inter ter-
minum à iure præfixum, de quo dicendū
erit infra in 6. part. huius primi Tomi, ita
quod in auctoritatem rei iudicatur transacta
fuerit, executione mandanda erit. Ideoq;
opportune dicendū erit de ult. Tempore.

Ex duodecimo Tempore.

600. § V. M. A. R. A.

1 Mandari debet executioni
sententia in rem iudicatam
transacta.

2 Virtute sententiæ debet à parte exe-
cutioni peti, & sibi conceditur.

3 Sententia habet executionem pa-
ratam, dum tamen à parte peti-
tur executio.

4 Quam diligentiam debeat pars
adhibere, & sententia exequi
possit, traditur.

5 Agi potest de sententiæ nullitate.

6 Iudex potest suam sententiam
nullam tractare.

7 De nullitate sententiæ perpetuo
agi poterat.

8 Regio iure aduersus nullitatem
sententiæ intra sexaginta dies ta-
cum opponi debet.

9 Interim dū agitur de nullitate sen-
tentiæ nō currit tēpus appellacionis.

10 Nullitas quando dicatur tracta-
ri principaliter, & quando inci-
denter traditur remissiuè.

11 Petitio nullitatis sententiæ sermo-
ne Hispano composita.

12 Copia petitionis nullitatis sententiæ
parti aduersæ datur.

13 Sententia nullitatis sermone His-
pano composita.

14 Sententia qua declaratur, non ef-
se nullam sententiam in negotia
principali latam.

15 Tēpus executionis sententiæ:

1 Sententia diffinitiuæ transacta in autho-
ritatem rei iudicatur executioni man-
datur, iuxta text. in l. post rem iudica-
tam, vbi DD. notant, præsertim Roderic.
Suar. notab. 1. ff. de re iudi. & Afinius in
praxi, §. 3. l. cap. 2. per totum, & in l. 1. & 2.
cum alijs, tit. 2. l. lib. 4. Recopil. & in Ord.
Lufit. lib. 3. tit. 71. Ex praxi quæ obserua-
tur est, quod postquam sententia transac-
ta est in rem iudicatam, vel appellatio de-
serta, pars in cuius fauorem lata est, cō-
paret coram iudice petendo, vt sibi detur
prædicta sententia in forma publica, fig-
nata, vt virtutem eius executioni fiat in per-
sona, & bonis rei condemnati. Nam licet
prædicta sententia habeat executionem
paratam, requiritur tamen quodd à parte
executio petatur, vt cum pluribus relol-
uit Afinius vbi sup. n. 3. Et tunc iudex præ-
cipit, vt parti aduersæ intimetur prædicta
petitio, & quod intra tres dies ostendat
diligentiam factam, & transacto mo primo
termino, inculsatur sibi contumacia, & da-
tur alius secundus terminus trium dierum,
& accusatur contumacia: & denique
datur tertius terminus trium dierum
& inculsatur etiam contumacia: & si inter
tuo terminum non ostendat diligentiam
factam in prosecutione appellacionis, iudex
præcipit tabellioni, vt det sententiam fig-
natam in publica forma, & tunc virtute eius
petit executionem, & in hac executione
proceditur eodem modo, & forma quæ in
exc.

executione instrumenti publici, de quo
erit infra dicendum in 4. p. huius. 1. tom.
Et plura circa hanc executionem senten-

tiz erunt vidēda per Marit. de ord. iud. 6.
p. 3. p. actio. 3. de executione sentent. & per
Alimium in praxi, §. 31. c. 2.

De nullitate sententiz.

Contingit aliquādo, quod postquam
sententia definitiva lata est, aduersus
eam agitur per viam nullitatis, et si ap-
pareat nullam esse, iudex qui eam protulit
retrahere poterit, iuxta tex. in c. fraternita-
ris, de frigidis, & inaleficiis, & in cap. 2.
de purgatione canonica, & in l. fin. C. de
sententijs, quz sine certa quantitate, & in
l. 1. C. de sententijs, & interlocutionibus
omnium iudicium, quam notant Bart. &
Paul. de Castro, ibi, & Lanfranc. de Oria.
c. quoniam contra, verbo, interlocutoriz,
nu. 54. de probatio. & est tex. in l. 2. tit. 26.
par. 3. Et licet de iure cōmuni nullitas ad-
uersus sententiam perpetuo opponi pote-
rat, vt in l. 1. C. quando prouocare non est
necesse, & in l. 4. tit. 26. q. 3. tamen de iure
Regio nouissimo prædicta nullitate intra
sexaginta dies connumerandos à die
intimationis sententia opponenda erit,
iuxta text. in l. 2. tit. 17. lib. 4. recopil. & tra-
dit Auenda, in declar. l. 4. & 5. tit. de las
excepciones, lib. 3. Ordin. nu. 58, & Dida.
Perez in l. 2. tit. lib. 7. Ordin. in gloss. 1.
in princip. sine de nullitate agitur per viā
actionis, siue per viam exceptionis, vt re-

soluit Couarr. in practicis qq. c. 25. nu. 4.
Et aduerte, quod interim quod agitur
de hac nullitate ex probabili ratione, tem-
pus ad appellandum concessum non cur-
rit, secundum Bald. in l. contra maiore, C.
de inofficio. testam. Angel. in l. Paulus, 6.
hæres, col. 1. in fi. ff. de viur. Hippo. in sin-
gul. 152. & Dida. Perez vbi sup. Et quan-
do nullitas dicitur tractari principaliter,
& quando incidenter, & quando impedi-
re debeat executionem sententiz, & quan-
ter tradit Couarr. in practicis quæstionib.
c. 24. n. 7. & 8. & in cap. 25. Et quia ista ma-
teria nullitatis est valde proluxa, & diffu-
sa, requiritque integrum tractatum, ideo
eam missam ex consulto facio, cum de ea
videndus sit Sebastianus Bantius in illo
integrali tractatu de nullitate sententiz,
tradit etiam Præpositus, & Fraus in c.
dilecto, de appellationib. Dida. Perez vbi
sup. & habetur in tit. 26. par. 3. & in l. 12.
& 18. & 25. tit. 2. par. 3. & aliqua per Mon-
terro. in sua pract. in 2. tra. fol. 13. in fin.
Et pro iuuenum instructione forma peti-
tionis nullitatis, & sententiz erit conci-
pienda, modo sequenti.

Petitio nullitatis.

Geronymo en la causa con Pedro, Digo, que V. m. dio, y pronun-
ciò cierta sentencia definitiva contra mi, y en fauor del dicho ad-
uerso: y hablando con el deuido acatamiento, la dicha sentencia fue
ninguna, porque hallarà V. m. que esta causa se ha litigado por perso-
na del dicho Pedro, el qual es menor de 25. años, y ral por su aspecto
parece: y así conforme à derecho no es persona legitima para poder
estar en yuzio sin su curador, demas q̄ en el dicho pleyto no se hizo
publicacion de testigos: aunque por mi fue pedida, ni se hizo conclu-
sion para sentencia, como del processo consta: por que pido à V. m. de-
clare la dicha sentencia por ninguna, y à mi me absuelva, y de por li-
bre de la instancia, y yuzio. Sobre que pido justicia, y el oficio de V.
m. imploro, y las costas protesto, è juro en forma de derecho, que es-
to no pido de malicia, &c.

EL Juez manda dar copia desta peti-
cion à la parte contraria, y la parte co-
traria responde negando auer oido

nullidad, y si la nulidad alegada se ha de
prouar por testigos, de manera q̄ no con-
siste de los autos del processo, y el juez lo
recibe

Primæ partis Tomi I.

recibe à prœdicta con vn breue termino: y presentan sus interrogatorios, y por ellos se examinan los testigos, y se haze publi-

cacion, y conclusion, y el juez pronũcia sentençia en la forma siguiente,

Sentençia nullitatis.

¶ Visto este processo, &c.

23 F Allo, que la nulidad pedida, è alegada por parte de dichò Geronymo, huuo, y ha lugar, como consta por los autos del processo: por ende digo, que deuo dar, è doy por ninguna la sentençia difinitiuua por mi dada en este processo, è ladeuo anular, è reuocar en todo, y por todo, como en ella se contiene: y haziendo justicia, absueluo, è doy por libre al dicho Geronymo de la instancia deste juyzio, y condeno en costas al dicho Pedro, cuya rassacion en mi referuo. Afsi lo pronũcio, è mando por esta mi sentençia, &c.

Sentençia, in qua declaratur, locum non esse nullitati.

¶ Visto este processo, &c.

F Allo atentos los autos, y meritos deste processo, q̄ de la nulidad pedida, y alegada por parte del dicho Geronymo, no ay lugar de derecho, por lo q̄ deste processo resultra, y porq̄ el dicho Geronymo no prouò lo que en este caso prouar le conuenia: en cuya consequencia deuo mandar, y mando, que la dicha mi sentençia se cumpla, y guarde, y execure, como en ella se contiene, y por causas que à ello me mueuen no hago condenacion de costas. Afsi lo pronuncio, y mando por esta mi sentençia, juzgando, &c.

S I verò à prædicta sentençia difinitiuua appellatum fuerit, & à sentençia, in qua denegata fuit nullitas, & appellatio fuerit prosecuta, tunc pro cognitione praxis, quæ obseruatur in instantia appellationis, recurrendum erit ad sextâ partem huius primi tomi, vbi agimus de secũ

da instantia: ceterum si appellatũ non fuerit, vel iam quòd fuit, remansit deserta appellatio, ita quòd sentençia debeat executioni mandari, tũc pro cognitione praxis, quæ obseruatur circa prædictâ executionem, recurrendũ erit ad 4. p. huius 1. Tomi, vbi late agimus de via executiuâ.

Finis Primæ Partis.

SECVN-

SECUNDA PARS.

HVI VS PRIMITO.

mi, de ordine & forma procedendi con-
tra reum contumacem in causis
ciuilibus.

SUMMARIA IL PARTI S.

Primi Tami.

A Cito contra reum contuma-
cem quam plura remedia a
iure prestantur.

2 Si actor per unum remedium quod
elegit non fuerit satis prospectum,
aliud eligere poterit.

3 Si actor elegerit capturam persone
poteft inculata Rei contumacia, non
dari petere, vt reus capiat, vel
reus bona vendantur.

4 Actor si eligat, vt procedatur ad
sententiam, procedendum erit.

5 Comuni iure & Ecclesiastico pro-
ceditur ad sententiam si actor ve-
lit, ita. demum si contumax fuerit
reus post litem contestatam.

6 In foro seculari & Regio iure pro-
ceditur ad sententiam si actor pe-
tuerit, etiam si reus ante litem con-
testationem contumax fuerit.

7 Differentiam inter forum Eccle-
siasticum, & seculare in primi, &
secundi decreti ponit author.

8 In foro Ecclesiastico peremptoriaci-
tatio est necessaria, vt procedatur
admissionem in possessionem.

9 In foro seculari, vt procedatur ad
admissionem vnica citatio requi-
ritur.

10 In persona rei debet fieri ista cita-
tio in foro seculari, vt procedatur
admissionem.

11 Iudices, qui del crimine appellatur,
cu cognoscunt de causis ciuilibus, vt
procedat admissionem, sufficit, quod
faciant citari reu ad domu ipsius.

12 In foro Ecclesiastico sufficit, quod
reus compareat intra annum, &
resarcias expensas vt audiat.

13 Regio iure tenetur reus comparere
in unum mensem coparcere, & ex
pensas resarcire, vt audiatur qua
do actione personali fuit actum.

14 Quando actor fuerit missus in pos-
sessionem ex actione reali, reus com-
parere debet intra duos menses.

15 In foro Ecclesiastico, vt actor effi-
ciatur verus possessor in actione
personali, missus esse debet expri-
mo & secundo decreto.

16 Missio in possessionem ex secundo de-
creto non est necessaria de iure regio,
quia

Tomi Primi Secunda pars.

- quia elapso uno mense in actione personalis, & duobus in reali, missus in possessionem ex primo decreto efficitur verus possessor à lege.
- 17 Reus debet citari iterum ad imponendum secundum decretum, si cur sinit citatus ad primum decretum, attento iure Canonico, secus vero de iure Regio.
- 18 Debitor cognitio, qua precedere debet interpositionem secundum decretum de iure Canonico, non est necessaria de iure Regio.
- 19 In foro Ecclesiastico actor missus in possessionem rei petita ex actione reali expellit reum contumacem à detentione Rei, & actor ea possit petiri, secus vero, si missus sit ex actione personalis, licet contra riu servetur de iure Regio.
- 20 Actor mitti debet in possessionem rei petita per aliquacellum & ministrum iudicis, attento iure Regio.
- 21 Missio ex primo decreto de iure communi non potest fieri contra minorem, secus vero de iure Regio.
- 22 Stylus qui servatur in via procedendi in primo, & secundo decreto in foro seculari.
- 23 Actor in tribus audiencijs successivè debet incusare contumaciam Rei non comparentis, ut perueniatur ad interpositionem primi decreti.
- 24 Actor accusatis tribus contumacijs Rei non comparentis, tenetur libellum sue actionis offerre, si ante Rei citationem eum non obtulit, & petere in eo missionem in possessionem ex primo decreto, & iurare, 1. quod petit sibi debitum esse.
- 25 Actor offerens libellum sue actionis ante citationem Rei, potest postea petere per viam actus, incusatis prius tribus contumacijs Rei non comparentis, se mitti in possessionem rei petita ex primo decreto.
- 26 Sententia qua iudex pronunciat actorem mittendum esse in possessionem ex primo decreto, quia consistere debeat.
- 27 Missio ex primo decreto prius debet fieri in rebus mobilibus, & eis deficientibus in immobilibus, quando agitur actione personalis.
- 28 Actor ante quam mittatur in possessionem ex primo decreto debet cautionem prestare de re restituenda cum fructibus, si reus intra terminum legis comparuerit.
- 29 Missio ex secundo decreto non est necessaria de iure Regio, quando reus non comparuerit iuxta terminum legis, cum ab ipsa lege fiat.
- 30 Reo in cuius bona actor fuit missus ex primo decreto, non tenetur ipse actor respondere super possessione, si terminus legis fuerit transactus.
- 31 Reus est citandus, quando bona in quorum possessione actor est missus, venduntur ex iudicis decreto.

Secunda pars primi Tomi.

DIXIMVS supra in prima parte huius primi Tomi, in fine 3. Temporis, quod si Reus citatus comparere noluert, vel sine licentia iudicis à iudice contumaciter

ter recesserit, auctorem posse eligere vnum:
ex remedijs à nobis in presenti cōgitis: sunt enim plura remedia à iure prodita auctori aduersus reum contumacem, quibus ius consequi valeat, quorum latissimo sermone meminimus in 2. p. 2. tom. 1. statim post principium. Quo in loco assignauimus rationem, quare contra reū inuitum proceditur, & quibus remedijs, quæ presenti tractatui etiam conducunt: & ibi diximus quæ remedia magis in tribunalibus Ecclesiasticis frequentantur. In foro tamen seculari communis practica tur remedium capere persone Rei, vel remedium procedendi in causa vsque ad sententiam diffinitiuam, vel remedium missionis in possessionem, ex 1. & 2. decreto, quod Hispano sermone. Via de assentamento dicitur, & in electione actoris est uti quo maluerit, vt probatur in l. 1. tit. 1. lib. 4. recopilatio. & vno electo, si per illud non fuerit satis sibi consultum, ad aliud redire poterit argum. tex. in l. 1. 6. quid ergo, ff. de ventre inspicendo, & tradit Barto. in l. consentaneum, numero. 17. C. quomodo & quando iudex, & Panor. in cap. prout, de dolo & contumacia, nu. 20. etiam si procedatur aduersus minorem contumacem, vt in l. 3. tit. 1. lib. 4. Recopil. & de supradictis tribus remedijs fit mentio in l. consentaneum, C. quo. mo. do & quando iudex, & ibi notant Barto. Baldus, & Salicetus, & Boerius in repetitione illius legis, volumine 8. diuersorum Doctorum, & Panormi. in d. cap. prout numer. 18. & si actor elegerit primum remedium capture persone, pignorum, vel multæ, in casu contumacie rei in tribus audiendis, datur aliquacello mandatum, vt reum personaliter capiat, & in carcerem mittat, donec reus iudicio sistat, vel ad hoc vt pignora eidem capiat, & distrahantur in publica subhastatione, & ex pretio credituribus satisfiat. Sed si actor elegerit secundum remedium de procedendo in causa vsque ad sententiam diffinitiuam, tunc in eo erit procedendum, vt diximus in dicta secunda parte secūdi Tomi paulo post principium, ubi: Tunc poterit actor eligere, quia in re aduertendum est, quod licet de iure communi, & in foro Ecclesiastico non detur auctori, nisi quando reus fuit contumax post litem contestatam, tamen de iure Regio, & in isto foro seculari datur etiam auctori, quando reus fuit contumax ante litem contestatam,

iuxta textum in l. 1. titulo. 1. lib. 4. Recopilationis, & idem de stylo seruatur in Gallia, secundum Beroium in dicta l. consentaneum, num. 33. Ceterum si actor elegerit tertium remedium missionis in possessionem, ex primo & secundo decreto, id est, via de assentamento, tunc circa illud erunt animaduertenda omnia illa quæ resoluimus in dicta secunda parte secūdi tom. quæ etiam ad istum tractatum conferunt, & solummodo in presenti erunt constituendæ differentie inter forum Ecclesiasticum, & istum secularem circa prædictum remedium. Et in primis quatenus ibi resoluimus necessariam esse peremptoriam citationem ad missionem in possessionem ex primo decreto: in isto tamen foro seculari de iure Regio necessaria non est peremptoria citatio, sed sufficit citatio vnica, qua reus citatus fuit in causa principali, ad hoc vt libellus actoris responderet, vt probat text. in l. 1. titulo 1. lib. 4. Recopilationis, per quem sublatæ sunt verba illa, quæ olim apponebantur in l. 1. titulo 9. lib. 3. Ordinem. ibi: Portres emplazamientos, &c. Et iuxta dictam l. Recopilat. intelligenda est l. 1. o. tit. 18. par. 3. Secūda differentia est, quod quamuis de iure communi, & in foro Ecclesiastico illa premissa citatio fieri debeat in persona rei, si inueniri possit, aliis sufficiat ad domum Rei fieri: tamen in isto foro seculari ad interponendum primum decretum requiritur illa, quod vnica citatio (quæ in causa principali fieri debet) in persona ipsius rei fiat, per textum in dicta l. 1. titulo 1. libro 4. recap. Quid quid contradicat Auenda in tracta. 1. & 2. decreti, 3. par. num. 21. vbi Et non putet quis. Cuius tamen opinio saluari potest, & procedit in iudicibus criminum existētibus in Chancellarijs Regijs Vallisoletæ, & Granatæ, quos vulgo (Alcaldes del crimen) dicimus, hi enim in causis civilibus de quibus cognoscere possunt admissionem faciendam ex primo & secundo decreto non requirunt, quod reus sit citatus in persona, sed tantum ad domum, quam proxim prædictos iudices seruire tellitur Monterrosus in sua practica, Tracta. 2. fol. 19. pag. 1. iudices tamen tribunalium inferiorum obseruare debebant rigorem dicti l. 1. Tertia differentia est, quod licet in foro Ecclesiastico sufficiat, quod reus intra vnum annum compareat, præstando expensas, & cautionem de stando, & parendo

parendo, ad hoc vt recuperet possessionem bonorum, in quam fuerat missus
 13 actor tamen in foro seculari de iure Regio reus tenetur comparere intra vnum mensum cum expensis, & cautione, quando actor fuerit missus in possessionem ex actione personali: quando vero fuerit missus ex actione reali, reus comparere debet intra duos menses, vt probat text. in dict. l. 1. tit. 1. lib. 4. recopilat. per quam legem corrigitur text. in l. 6. tit. 9. part. 3. vbi dabatur Reo quatuor menses ad comparandum. Quarta differentia est, quod et si de iure communi, & in foro Ecclesiastico necessaria erat missio in possessionem ex secundo decreto in actione personali, ad hoc, vt actor efficeretur verus possessor, & in actione reali ad effectus quos ibi notauimus in fine secundæ prænotationis, quando reus intra terminum iuris vnus anni, vel intra terminum à iudice assignatum non comparuit cum cautione, & solutione expensarum: tamen in isto foro seculari de iure Regio necessaria non est ista missio in possessionem ex secundo decreto, sed statim elapso vno mense in actione personali, & duobus mensibus in actione reali missus in possessionem ex primo decreto efficitur verus possessor ab ipsamet lege, ita probat text. in l. 6. tit. 8. part. 3. & in l. 1. tit. 1. lib. 4. recop. & ita firmat Auendanius vbi supra, nu. 9. in versic. item per istam l. Ex qua differentia suboritur alia differentia, nempe quod licet in foro Ecclesiastico ad interponendum secundum decretum reus debeat iterum citari, sicut citatus fuit ad primum decretum: tamen in foro seculari de iure Regio hæc secunda citatio necessaria non est cum interpositio secundi decreti non requiratur, vt colligitur ex dict. l. 1. tit. 1. lib. 4. Recopila. Consequitur etiam quod quamuis in foro ecclesiastico ad interpositionem secundi decreti requiratur semiplena cognitio de debito, tamen in foro seculari de iure Regio hæc semiplena cognitio necessaria non est, quia ipsamet lex missionem ex secundo decreto facit, vt constat ex dict. l. 1. tit. 1. lib. 4. recopil. Septima differentia, quod et si in foro Ecclesiastico actor missus in possessionem rei petit ex actione reali expellat reum contumacem à detentione rei, vt actor ea potiri possit (quod secus est si missus esset ex actione personali, secundum gloss. in cap. quoniam frequenter, §. in alijs,

verbo, Tadio, & ibi Panor. mit. num. 14.) tamen in foro seculari actor missus in possessionem, tam actione reali, quam personali expellit Reum à possessione rei, & auferat de manu eius, & traditur actori, vt colligitur ex verbis dict. l. 1. ibi: Que sea puesto el demandador en tenencia de tantos bienes, &c. & hæc differentiam agnoscit Auendanius vbi supra, 2. part. numer. 7. Octaua differentia est, quod licet de iure communi controuersum esset, an de licentia, & commissione iudicis actor propria autoritate intrare posset in possessionem rei, tamen de iure regio prædicta controuersia sublata est ad obuiandas rixas, & scandala: & statutum est, quod per aliquaculum, & ministrum iudicis actor ponatur in possessionem, vt colligitur ex text. in l. 2. tit. 8. part. 3. & ex dict. l. 1. ibi: Sea puesto, &c. Vltima differentia est, quod quamuis de iure communi missio ex primo decreto fieri non possit contra minorem, vt resoluit Vzcarrus in l. si finita, 6. Iulianus, col. 83. ff. de damno infecto, & Auendanius de primo, & secundo decreto, 3. p. n. 8. tamen in foro seculari de iure Regio missio ex primo decreto contra minorem fieri potest in casu l. 2. tit. 11. lib. 4. recopilat. Hæc sunt differentie, quæ breui con-pedio cumulari potuerunt, & quæ ex resolutis in dict. 2. part. secundum Tomi colliguntur: in reliquis vero in vtroque foro obseruanda erunt, quæ ibi resoluimus circa hæc materiam primi, & secundi decreti.

Vnde descendendo ad ordinem, & formam procedendi, & fulminandi processum in ista via primi, & secundi decreti, apud tribunalia secularia, dicendum erit, quod postquam reus in persona fuit citatus ad respondendum actori in negotio principali, vel in termino citationis comparere debet coram iudice inentibus contumaciam Rei, & iudex respondet quod pro incusata habet: & deinde in alia audientia actor comparere coram iudice, & incusat secundam contumaciam Reo, iudexque respondet pro incusata habere: & denique actor in alia audientia comparere incusans tertiam contumaciam Reo, quam etiam iudex pro incusata habet: & ita successiue actor in prædictis tribus audientijs incusat tres contumacias Reo secundum magis communem styllum tribunalium huius Regni, vt inquit Monterosus vbi supra, pag. 2. Sed mihi videtur ipsum

apostoli totius iuxta Lactantium, 2. tit. lib.
3. ordiale Poetres implazmentis, &c.
acido mirum non est, si tras incantationis
contumacia requirit, sed cum iam hodie
per dactum L. tit. 11. lib. 4. repositiois,
vixit tantum citatio in perfidiam sui suffi-
ciat, credere vixit in sui incantationis
cōmancia (sufficere, quia in se tamen sly-
vis vniuersae quae tribus in huiusmodi
erit. Fado, sicut praedicta incantationis

bus contrariis, si actor ante citationem
rei pueri, oblatorem iudici suam libellum
proponat, videtur illi iuramentum offerre, in
quo proponere debet suam actionem ad-
versus eum, potestque si iudicem non posse-
derit, ex primo decreto, et in suis iura-
mentis, ad quoniam iuramentum, quam protulit, de-
bet de filiis eius, et tunc libellus conspici-
tus erit forma quae dicimus in dicta a-
p. 1. Tomus libello peractum petitionis
sermone Hispano in die festo, mutari

oportuerit corā iudice intra triginta dies
(si actum fuerit adione personali) aut
intra sexaginta dies (si actum fuerit ad
actionem reali) reficiendo expensas ; & pra-
stando cautionem deficiente ; & para-
ndum quod etiam audietur. Hanc praxin
prescribit Monterolensis vbi supra. Ego
vero existimo, hanc ultimam cautionem
superfluum esse ; nec à dicta des. requiri
sed si eam stylus audientie obseruauerit
committenda non erit ; & sententia interlocu-
toria iudicis de mittendo restore in pos-
sessionem de primo decreto erit : for-
manda sicut diximus dicta secunda parte
secundū Thomā in versic. Sententia inter
locutoria de restituendo, ex primo de-
creto ; mutatis mutandis ; praterquam
quod in hac sententia non erit confirman-
das terminus unius, vel duorum mensium,
sed dicitur praescriptus ; cum satis brevis sit,
sicut index illum breuiare possit ; sicut feri-
plimus in dicta secunda parte secundū Thomā. Et lata praedicta sententia à iudice,
ministro eius, & tabellio causae accedunt
ad locum vbi illi res petita, quando acci-

paratur actione reali: vel quando agebatur
personalis, accedit ad domum contumacia-
cis, & faciunt preditam missionem in
rebus mobilibus, & in eorum defectu in
immobilibus, & eis deficientibus, in
iuribus & actionibus, iuxta ordinem posi-
tum in l.a. titulo 8. part. 3. & in dicta l.a.
titulo 1. lib. 4. recopilatio. & praedicta bo-
na aliquid coram deponit penes aliquem ter-
tium coram tabellione. Quo facta, actor
comparet coram iudice, petens, quod
mittatur in possessionem illorum bonorum,
in quibus facta fuit missio ab alio.

L foro

foro seculari non est necessaria missio in possessionem ex secundo decreto, cum ab ipsamet lege fiat, iuxta ea que supra resol-
vimus, & ita elapsis terminis dictæ legis ef-
ficatur actor verus possessor, & non tenetur
30 respondere reo super possessione rei petiti, pro qua fuerat missus, si agebat ac-
tione reali, sed tantum super proprietate rei respondere debet, si vero ex actione
personalis missus fuerit actor, in eius optio-
ne erit, vel prædicta bona possidere pro suo debito, vel à iudice petere, quod ven-
dantur, & ex illius precio solvatur sibi debitum cum expensis. Et si bona minus debito valuerint, reus ex alijs bonis teneatur supplere & solvere, iuxta text.
in l. 6. tit. 8. part. 3. & in l. 1. tit. 12. lib. 4. re-
compilat. & facit l. 6. tit. 17. part. 3. Ad quã
31 venditionem faciendam reus erit citan-
dus, si inveniari possit, alioquin ad domum
sufficiet citationem fieri, ut probat text.
in dicta l. 6. & si. tit. 8. part. 3. & tenet ibi

Gregorius Lupus iuxta quàm legem erit
intelligenda d. l. tit. 11. lib. 4. recop. dum
ea non requirit citationem contumacis ad
hanc venditionem bonorum faciendam.
Quæ venditio fieri debet præcedente pro-
batione de debito per publicum instrumen-
tum, vel per duos testes, secundum Grego-
rium Lupum in l. 6. tit. 8. part. 3. verbo, De
velo fieri, &c. & tunc bona vendi debent
in publica subhastatione, sub tribus præ-
conijs in rebus mobilibus: & tertio quo-
que die quodlibet preconium dari debet,
ita, quod transactis decem diebus bona de-
tur plus offerenti, iuxta text. in l. 1. §. tit.
3. par. 5. & ibi Gregon. verbo, Decem dies,
&c. In bonis vero immobilibus, non
quoque die quodlibet preconium dari
debet, ita quod transactis triginta diebus
bona plus offerenti datur, iuxta text. in l.
6. tit. 8. p. 3. & facit text. in l. 19. tit. 2. lib. 4.
Recop. Et hæc sufficiant pro ista secunda
parte.

Finis secunda partis primi Tomi.

TE RTIA:

TERTIA PARS
H V I V S P R I M I T O

mi, de forma, & modo procedendi contra absentem non contumacem in causis ciuilibus.

S E C U N D A P A R T I S

HÆreditas dicitur vacans, & defertur fisco cū aliquis decedit nullis heredibus relictis ex testamento, vel ab intestato, vel non relictis uxore.

Vxor succedit viro de iure Regio in omnibus suis bonis, deficientibus sibi agnatis, & cognatis, & alij heredibus.

Si hereditas vacans alicuius defertur fisco, & alicui in illius bonis comperat aliquid illi, non est curator datus illis bonis, sed fisco procurator ea administrat, & aduersus ipsum actor debet suam actionem intendere.

Si heredes defuncti sint, & nullus reperitur, qui succedere adire velit, & creditores pro debitis suis urgeant, curator est bonus datus, qui actiones mouere possit, & creditoribus satisfacere, circa illis quibus prius successio contingit.

Curator bonus est dandus quando aliquis habet actionem aduersus aliquem captivum, necum eo actor in iudicio agere possit.

Curator est bonus absentis contra mare, vel in partibus remotis datus, ut cum eo agi possit.

Curator non est bonus absentis datus, quando potestatorem relinquit, vel speratur de proximo reuener.

Absentis illius cuius bonus curator est dandus, prius constare debet apud acta processus ante quam curator de iurisdictione constituatur.

Absens cuius bonus curator est dandus magis presumi debet mortuus, quam mortuus.

Bonorant curam perem sibi decerni probare debet absentem vivere.

Absentis hereditatem perem sibi decerni probare debet absentem mortuum esse.

Mortuus quis intelligitur ex eo, quod absens per quinquennium vivere ignoratur.

Absentis hereditatem propterea dandus de iure Regis probare debet per samam publicam loci illius mortuum esse, & abesse actiua de

os.

L 2 Bona

14 Bona absentis qui vixit et ignoratur, eius propinquioribus parentibus vel cognatis (sunt dandae cum fideiussoribus, ut illa habeatur, tanquam curatores bonorum, et hoc qualiter procedat.

15 Quando creditores postulās iurāre re bonis absentis dandū sufficit cōstare illum absentem esse in partibus remotis, ita quod nō speratur de proximo veniurum.

16 Curator bonis absentis dandus debet esse masculus, et nō samina,

et nisi sit mater, et nō pater, et Curator bonis dandus debet esse maior viginti quinque annis, et

diligens integreque fidei, absque ulla suspitione.

17 Curator bonis dandus non presumitur suspectus ex eo, quod ipse non desideret, et affectus, se curatorem dari.

18 Curator bonis dandus, antequam administrationem bonorum suscipiat, et tenetur sacrosanctis, et bona per ipsum honorarium recipere.

19 Cognati, et ex eis illi qui sunt proximiores praeferti debet in suscipienda bonorum alicuius absentis cura.

20 Curatores bonis absentis, vel capiti eius, sunt dandi cognati, quando sint probi, solertes, et diligentes in administratione bonorum.

21 Ritus, et stylus qui servatur in fulminando processu quando curator datur nobis absentis, vel capiti, vel defuncti absque heredibus decedentis.

22 Actus omnia processus sunt nulla,

quāda actor hereditate iacere ante curatorem bonis datū actionē intentavit, vel executionē instrumenti garantigij petijt.

23 Libellus quando aliquis petit curatorem bonis absentis, vel capiti dandum, et contra eum ipse agere possit Hispano sermone compositus.

24 Forma actus in quo iudex providet de curatore bonis absentis, vel capiti.

Tertia pars Primi Tomi.

APISSIME contingere solet, quod alicui actio competat contra aliquem defunctū, vel absentem, unde oportet erit praeferebunt formam, et ordinem in tali casu procedendi, ut actori consilium sit. Ad cuius rei explicationem nō nulla praenotanda erunt, et in primis, quod quando aliquis decedit nullis heredibus relicto, ex testamento, vel ab intestato, hereditas dicitur vacans, et deserta fisco, iuxta text. in l. i. §. Dignus, ff. de iure fisci, et in l. i. et 2. C. de bonis vacantibus, libr. 10. et in Authentico de hered. & Falcidia, §. si vero institutio, et convenit l. 12. tit. 8. libro 5. Recopil. De iure tamen Regio deficientibus agnatis, et cognatis, et alijs heredibus, vxor succedit viro in omnibus suis bonis, vt in l. 6. titulo 13. part. 3. quod etiam de iure cōmuni erat, vt in l. 1. C. unde vir, et vxor. Et sic constat quod supradicta iura intelligenda sunt, quod deficientibus heredibus ex testamento, et ab intestato, et etiam vxor bona vacantia defuncti occupat fisco, et ita tenet gloss. in dict. l. 1. C. de bonis vacantibus. Vbi enumerat personas excludentes fisco a bonis vacantibus defuncti, et idem tenet Didacus Perez. in l. 20. tit. 19. libr. 8. Ordin. colom. 37. vbi refert tales personas fisco excludentes. Et in hac specie quando hereditas vacans alicuius defertur fisco, si alicui in illis bonis

his competat aliquod ius, tunc non est datus curator illis bonis, sed procurator sibi illa administrat, & adneris cum actor debet suam actionem intendere, ut probatur in l. 1. §. cui bonis, ff. de iure fisci, & in l. 1. in principi. ff. de success. edicti. & ita cum Angelo, & Decio tenet Menoch. lib. 2. de arbit. Centuria 2. casu 170. num. 2. quo in loco numer. 4. & 5. resolut, quid agendum erit, quando de presenti bona non habens successorem, sed speratur de proximo, & quid erit cum ambigitur, an successor sit, necne. Et ibidem numero 6. tractat, quid erit quando heredes defuncti sint, & de presenti nullus reperitur qui hereditatem adire velit: quo casu opinatur, si creditores pro debitis suis urgeant, curatorem bonis dandum esse, qui actiones mouere possit, & creditoribus satisfacere, citatis tamen prius nominatim illis, quibus prima causa successione contingit, & ultra relatos à Menochio idem tenet Bartolus in l. 1. numero 3. ff. de curatore bonis dando, & Gregorius Lupus in l. 12. tit. 2. part. 3. in gloss. verbo, fin heredes. Sed textus in l. 12. tit. 2. part. 3. generaliter, & indistincte determinat, curatorem bonis defuncti nullis relictis heredibus dandum esse, aduersus quem creditores defuncti agant, & ita nos resolvimus supra in 1. parte l. ius. 1. tom. in 2. tempore, in versiculo. Septimo aduertat actor, &c.

Secundo prænotandum est, quod quando aliquis habet actionem aduersus aliquem captiuum, tunc curator bonis dandus erit cum quo actor in iudicio agit, ut probat. tex. in l. ab hostibus, ff. ex quibus causis maiores, & m. l. 4. tit. 19. part. 2. & in l. 12. tit. 2. part. 3. Idemque obseruandum esset, quando aliquis esset absens ultra mare, secundum glossam in dicta l. ab hostibus, cuius opinionem extendit Gregorius Lupus in dict. l. 12. in gloss. 1. ad absentem in partibus remotis, ita quod de proximo venire non speraretur: nam inquit, quod gloss. dict. l. ab hostibus gratia exempli loquuta fuit de absente ultra mare, & quod bonus cuiuscunque absentis in partibus remotis extra prouinciam curator dandus sit, tenent Baldus in l. cū proponas. C. de bonis aucto. iudi. Bartolus, Paulus, Angelus, & Imola relati, & recepti à Grego. Lopez, in dicta l. 12. & Menochio ubi supra, num. 15. & probatur expresse in dict. l. 12. tit. 2. part. 3. Quæ om-

nia intelligenda sunt, quando captiuus absens, & vagabundus nullum procuratorem reliquisset: nam si relictus procurator sit, agit, agendum non est de curatore dando, ut cum Socino in consil. 26 lib. 2. res. soluit Menochius ubi supra numer. 17. & tunc procurator ille admittitur ad iurandum de calumnia, secundum Bartolum, l. 2. C. ubi in rem acti, & sequitur Panos. in capitulo, Ceterum, num. 7. de iurap. calumn. contra glossam ibi, verbo, ab utraque, Rursus supradicta procedunt, quando absens venire de proximo non speratur: nā si speraretur de proximo venire expectandus esset, ut euen supradictis Doctoribus tenet Gregorius Lupus in dicta l. 12. Insuper intelligenda sunt, quando eod. stat. apud acta processus de absentia illius de cuius bonis agitur, iuxta textum in hoc autem, §. non defendit, ff. ex quibus causis in possessionem eat, & ita cum alijs Doctoribus tenet Menochius ubi supra, num. 18. & ibidem num. 19. censet ad dandum curatorem bonis in prædicto casu necesse esse, quod magis credatur, absens viuus esse, quam mortuus, per textum in l. nec nos, C. de Captiuis, & post limin. reuer. Nam qui petit curam bonorum sibi decerni, probare debet absentem viuere, quia vita eius est fundamentum suæ intentionis, nec sufficit præsumptio legis, quod, quis uiuat usque ad centum annos, ut dixit gloss. 1. in l. 2. §. si dubitetur, ff. quemadmodum testam. aperiri. per textum in l. si C. de sacrosanct. Eccles. & opinio nem illius gloss. sequuntur Capola in cautela 118. l. 1. in l. ut inter dignum, not. 7. col. 1. C. de sacros. Eccles. & Soci in l. si inter virum, ff. de rebus dub. tamen opinio nem illius gloss. improbat Decius in l. finali, numero 28. C. de edict. Diui Hadri. tollendo, & in l. si emancipati, 3. C. de col. l. 1. & ibi Carolus Molinæ super littera C. Nam dicta lex, si solummodo dicit, quod vita hominum potest esse usque ad centum annos, non tamen inde inferri debet, quod ita præsumatur, & quod quando aliquis agit, fundat se in vita aliquis, debeat probare eius vitam, nec sufficit prædicta præsumptio, firmat per text. ibi Gregor. Lup. in l. 14. tit. 14. part. 3. Sicut etiam qui hereditatem absentis petit sibi decerni, probare debet eum mortuum esse secundum opinionem Odores. & Guidon. D. Suarez. quam se comiter vidisse seruauit testatur Alberi. in Authentic. hodie.

C. de repudijs, quoniam refert cum alijs pluri-
 bus Greg. Lup. in d. l. 14. in gloss. 1. in qua
 1. p. r. d. i. t. opinio expresse probatur. Qua
 fa. re illud obseruandum esset, q. si elapsum
 esset quinquennium, quo ignoraretur vi-
 uere, ex eo satis illius esse mortuum pro-
 bari creditur, secundum Bart. in tractate
 1. n. 37. verba de profugo, quoniam refert,
 & sequitur Menochius vbi supra, numer.
 49. De inre tamē Regio per text. in d. l. 14.
 tit. 14. part. 3. praterdēs hereditatem ab-
 sentis probare debet per famam publicam
 loci illius mortuum esse, & abesse ultra de-
 cennium, alioquin si solummodo quinq-
 uennium, vel cetera elapsum esset, quo il-
 le absens esset, tunc petens eius heredita-
 tem plene probare deberet, illum decessisse,
 sed si neutrum, probare posset, nec sciret
 de vita iam diu absentis, bona eius
 tunc propinquis ipsius dantur cum
 fidelialloribus de consuetudine, ut illa ha-
 beant tantum curatores bonorum, secun-
 dum Gregorium Lupum in dicta l. 14.
 in gloss. 2. Hoc quod dictum est de vita &
 morte absentis ad eius bonis curatorem
 dandum, credendum necessum esse, quando
 quis sperat eadem succedere ab intestato,
 curam, & administrationem bonorum pos-
 sultat; quam alius habebat, argumento
 text. in l. cum cognatos, C. de captiuis, &
 post liminio reuertis, quam curam consan-
 guineis propinquisque diligenter, &
 fidelibus prius quam alijs defert, l. 4. titulo
 29. part. 2. Ceterum quando postulare-
 tur a creditoribus pro suis debitis exigen-
 dis, curatorem dandum esse, tunc suffice-
 ret constare illum absentem esse in parti-
 bus remotis, ita quod non speraretur de
 proximo venturus, in qua specie loquitur
 textus in dicta l. ab hostibus, & in di-
 2. ita l. 4. titulo 29. part. 2. & expressius
 in l. 12. titulo 2. part. 3. Tercio pratenan-
 dum est, quod curator bonis dandus de-
 bet esse masculus: nam femina incapax
 est huius curae, text. in l. cuius bonis, ff. de
 curatore furio super quem ita tenent Ale-
 xander consil. 221. n. 7. lib. 6. & Decius in
 consil. 575. nu. 4. & Menoc. vbi sup. quod
 verū est, praterquam in matre, quae habi-
 lis est ad praedictam curam bonorum, ut
 probat text. iuncta gloss. verbo, tutelam, in
 Authent. matris, & auiz, C. quando mulier
 17. titel. offi. Debetque praedictus curator esse
 maior 25. annis, secundum glo. in l. 2. ver-
 curatorem, ff. de cura bonis dan. & Alex.
 & Deci. vbi supra, & debet esse diligens, &
 18. 19.

integre fidei, absque aliqua suspitione, se-
 cundum Decium vbi supra, & de iure Ro-
 gio probatur in dicta l. 4. titulo 29. part.
 2. Neque obid curator censetur suspi-
 citus, quod ipse de se delectet, & affectet, se cura-
 torem dari, secundum gloss. in l. scire oportet,
 §. ultimo, ff. de curatoribus, & tutoribus
 datis. Insuper tenetur postquam con-
 stitutus fuerit curator satisfare antequam
 administrationem bonorum suscipiat, iuxta
 textum in l. cognatos, C. de captiuis, &
 post liminio, & tenet Alexander. & Decius,
 vbi supra, & Rolland. à Valle in consilio
 48. nume. 16. libro 1. Deinde curator tene-
 tur bona per inuentarium recipere, secun-
 dum Bartolum post glossam, vbi, in l. 1.
 numer. 5. ff. de curatore bon. dan. & pro-
 batur in l. 1. in fine, ff. de ventre inspic. &
 in l. 15. titulo 16. part. 6. & in dicta l. 4. titulo
 29. part. 2. & gloss. in l. si vacantis, C. de bonis
 vacant. lib. 10. ver. b. Monumentorum,
 gloss. in l. de creationibus, verbo, conscrip-
 to, C. de Episcopo, audient. Platea in d. l. si
 quando, C. de bonis vacant. Specula in ti-
 tulo de auctore ab. Vniuersitate, numer. 10.
 quod verum esse intelligerem, quando cu-
 rator daretur bonis, ut illa administraret,
 & simul illa in iudicio defenderet, & huius
 responderet: ceterum si datus esset solum-
 modo, ut creditoribus responderet, & à li-
 tibus defenderet, prout quotidie in foro
 fit, tunc non teneretur inuentarium con-
 ficere, cum nec bona recipiat, nec eorum
 administrationem, & sic potius censetur
 curator, vel defensor litis, quam curator
 bonis datus, quamvis vulgo curator bono-
 rum dicatur, & ita in praxi quotidie ob-
 seruatur, quod talis non conficit inuenta-
 rium, quae praxis est antiquissima, & tem-
 pore Baldi obseruabatur, ut ipse in propria
 specie firmat in consil. 172. prope finem,
 volumine 2. adserens, hanc esse communē
 opinionem, tamen Speculator vbi supra
 oppositum tenet: sed cum talis curator vi-
 deatur potius litis datus, quam bonis, nimi-
 rum si dicta praxis defendi possit: nam cu-
 rator huius datus non tenetur inuentarium
 facere, secundum gloss. d. l. de creationib. &
 communiter omnes, ut constat in tertio to-
 mo commun. opin. Bald. conclus. 152. pa-
 gina 144. Et post primam laius operis edi-
 tionem repen Rolland. à Valle in tractat.
 de confect. inuentar. 2. p. q. 45. disputant
 articulum istum ad vtranque partem, resolu-
 entemque, quod aut aliquis bona perue-
 nerunt ad manus huius curatoris, aut nul-
 la ve-

la venerunt: primo casu tenetur inventarium conficere, secundo vero casu non invenit, etiam Ioan. Berberium in suo vitorio iuris, 2. p. rubric. de tutel. & curis. folio 60. vers. & sciendum, quod regulariter, si resolutum, curatorem ad litem, cui auctoritate bonorum administratio fuit, commissi teneri conficere inventarium de instrumentis, & monumentis causae sibi commissae, pro ea instruenda, quia dicitur placet mihi, & idem observantem in curatore bonis dando, quando nulla bona recepit, sed est nudus defensor. Et in hac cura bonorum

10 suscipienda perferamus consanguineis proximiores absentis, & ex eis illi, qui in successione primum locum obtinent, secundum Bartol. in l. 1. in p. n. p. ff. de leg. 2. mo iustore. Salicetum in l. vltima in §. Codem tit. & communiter omnes ex Decio in consil. 16. n. 3. in fine, & de iure Regio probatur in d. l. 4. tit. 19. part. 2. quia

11 lex praedictam resolutionem intelligit veram esse, quando huiusmodi consanguinei essent prohibitores & diligentes in administratione bonorum, nec cupidi successiones captivi, vel absentes, alioquin eis deficientibus, iudex in posse alios curatores bonis dare administratores & defensores bona absentes. Et circa hunc curatorem est advertendum, quod si non est pro administratione bonorum, praedicta illa decima, quae coratori, vel tutori minoris debetur, ut resolut. Baeca in tracta. de decima tutor. c. 16. per totum illud capitulum.

Hic si per notitiam, atque constitutis deveniendus est ad ordinem & formam fulminandi processum in praedictis speciebus.

22 Quando contingerit aliquem habere actionem contra defunctum, & eius bona si defunctus decesserit relictis haeredibus ex testamento, vel ab intestato, tunc actor comparere debet coram iudice, petens mandatum contra haeredes, quo eis precipiatur, ut compareant sub brevi termino ad adendum, vel renudiandum haereditatem, & petitio erit formanda modo quo diximus supra 1. part. huius 1. tomi in 2. Tempore in versiculo, Septimo advertat actor, &c. & iudex concedat mandatum prout ibi dictum fuit, & actor incusat contra actionem in terminis a iudice praestitis, & si haeredes intra terminum haereditatem adierit, vel non adierit, nec reveserit, quo casu pro advenitibus habentur, ut ibi diximus, adversus eos acci-

tor intentabit suam actionem. At vero si haereditas sit recusaverint tunc actor petere debet a iudice mandatum contra relictos, haeredes sequentes in gradu, ut ad ea vel repudiare haereditatem intra ceptum tempus, & si aliquis ex eis adierit, adversus eum actio erit intentanda. Ceterum, si omnes haereditatem recusaverint, tunc actor comparere debet coram iudice, petens curatorem bonis dari, & iudex viso processu, & quod haeredes, noluerunt haereditatem delinqui, tunc constituit tutorem bonis vitam providum, & solent

atque integre fides. Qui curator iurat & cautionem praestat, se fideliter administraturum & defensurum bona defuncti, quod peracto iudex decessit si curam bonorum, & adversus eum actor proponit suam actionem, & in negotio proceditur, sicut resolutum in 1. p. huius 2. Part. in via ordinata a libello obligationis, usque ad sententiam diffinitivam, quo ordine procedendum erit quando actor ad executionem sui debiti non haberet aliquod instrumentum pra-

23 bium in habens ex executione paratum, sed si instrumentum publicum haberet, petere posset executioni mandari contra curatorem, & bona defuncti, & tunc procedendum erit via executionis, eo modo quo infra resoluemus, 1. p. huius 2. alioquin, si haereditas iaceat ante curatorem bonis datum, actor actionem intenteret, omnia facta processus nulla essent, ut probat tex. in l. 1. tit. 2. par. 3. quod in loco Greg. Lup. in glof. verbo, no valdris, cum Angelo, Ioannem de Imola, & Iasone resoluti executionem instrumenti garantigii petiti in decem haereditate, curatore prius bonis non dato, inusitatum esse: ac ideo inquit, cautus debere esse habentes instrumenta garantigii contra defunctum, ut prius petant curatorem bonis dari, cum quo litigare possint.

Quando vero aliquis mortuus fuerit nullis haeredibus relictis vel uxore (quo casu haereditas dicitur fisco) tunc adversus fisco procuratorem actor agere debet via ordinaria, vel executiva, prout ibi habetur ad executionem sui debiti, sicut in superiori casu diximus, &c.

Quando autem alius actor competere adversus aliquem vivum capium, vel absentem in partibus remotis, tunc actor ad executionem sui debiti comparat coram iudice, & offert libellum petitionis formae sequenti.

4 **E** Vlano, vezino desta ciudad de Salamanca: digo, que fulano, otro
 si vezino de la dicha ciudad, me deve y está obligado à pagar do-
 zientos ducados, y es ydo y ausentado desta ciudad, y desta tierra, e
 no se sabe del, ni se espera que boluerà tan presto: y dexò ciertos bie-
 nes y hazienda, y derechos y acciones contra ciertas personas: y pa-
 rã que yo pueda pedir los dichos bienes y hazienda, y cobrar dellos
 mi deuda, tengo necesidad de que se prouean de vn curador y de-
 fensor, porq̃ el juyzio no se haga ilusorio. Por ende à V.m. pido man-
 de proueer y prouea de vn curador y defensor, mandando primero
 y ante todas cosas sequestrar y embargar los dichos bienes, y poner
 los de manifesto en fiel deposito, porq̃ me temo de q̃ alguno los trãf-
 portarã y esconderã, donde despues no parezcan, que yo estoy presto
 de dar informacion de como el dicho fulano està ausente, y no se sabe
 del, ni se espera que vendra tan presto, y de que los dichos bienes son
 suyos, y de que à mi me es deuida la dicha deuda, y no pagada, sobre
 que pido cumplimiento de justicia, y el oficio de V.m. imploro, y en
 caso de contradiccion las cosas protesto, y juro en forma de derecho,
 que esto no pido de malicia, &c.

P Resentida esta peticion, el juez
 responde, que le de informacion
 de lo, fuso dicho, q̃ està presto
 de hazer justicia.

Y luego el aëtor presenta dos testigos
 que dizen sus dichos al tenor del pedimie-
 to de arriba, y si tiene alguna escriptura
 por donde se le deua la dicha deuda, la pre-
 senta.

Y el juez vista la dicha informacion,
 manda dar su mandamiento de secresello,
 y embargo de los dichos bienes, y que el al-
 guazil vaya à hazer el dicho embargo, con
 el escripto, de todos los bienes que halla-
 re del dicho fulano, o de tales, y tales bie-
 nes, que por la dicha informacion parecien
 ser suyos, y que los deposite en persona

lega, llana y abonada. Y el alguazil con el
 mandamiento del juez va con el escriua-
 no, y haze el embargo, y deposita los di-
 chos bienes por inuentario: y el deposita-
 rio se obliga en forma de los tener en fiel
 deposito, y guarda, &c.

Y heecho esto, el aëtor parece ante el
 juez, y dize: Que atentó que el tiene dada
 informacion de su deuda, y de la ausencia
 del dicho fulano, y de como tales, y ta-
 les bienes son suyos, que pide à su mer-
 cedito mande proueer del dicho curador
 y defensor, con quien se haga el pleyto. Y
 el juez dize, que se lleue el processo, y
 que visto por el hara justicia: y auiendo
 se lleuado, prouee vn auto en la forma si-
 guiente.

**Auto en que el juez prouee de curador à
 los bienes.**

25 **E** N Salamanca à tantos dias de tal mes, e de tal año, el señor Licenci-
 do fulano, ouiedo visto este processo: dixo, q̃ mandaua dar, y da-
 r curador y defensor à los bienes del dicho fulano ausente, para q̃
 los tija, y administre, y defienda, y litigue con el dicho fulano, à cu-
 ya instancia se da el dicho curador, y con otro qualquiera que pre-
 tenda

renda derecho á los dichos bienes cosa y melsio dellas, y nombrava y nombró por curador á fulano vezino desta ciudad, y mandó que vubiesse ante su merced á hazer juramento, y diese fianças de regir y administrar, y defender bien y fielmente los bienes, derechos, y acciones del dicho fulano ausente. Así lo probuó, y mandó, y firmó de su nombre, &c.

ESTE auto lo notifica el escriuano al defensor nombrado por el juez, el qual va ante el, y el escriuano, y dize que el acepta la dicha curaduría, y administración de bienes, y haze el juramento en forma de derecho, y da las fianças que el juez le manda. Y luego el juez por su auto dize, que vubiesse que el dicho fulano defensor auia aceptado la dicha curaduría, y auia hecho el juramento, y dado las fianças que por elle auia sido mandado, que elle discerna y discernio la dicha curaduría y administración, y le dio el poder y facultad que de derecho en tal caso puede y se requiere. Y mandaua y mandó á fulano depositario de los dichos bienes, que los de y entregue por inuentario (como los recibio) al dicho fulano defensor, y que el mandaua se notificasse al dicho fulano que pudiesse deméda á los dichos bienes (si quisiere) donde no, que el haria en el caso iusticia. Así lo proueyó, y mandó, y lo firmó de su nombre, sendo testigos fulano y fulano, &c.

Este autor se prouee en esta forma. Quando al tiempo que el juez proueyó el auto de arriba, en que dio curador á los bienes, no se halla presente el defensor, que el pōbre, y quando quier, que el defensor no solamente siga, y defienda los bienes, pero tambien que los rija y administre, y por ello manda que el depositario se los

entregue, empero quando al tiempo del sobredicho auto se halla presente el defensor, y solamente se da ad lites, luego allí en el mismo auto dize el escriuano, que el dicho defensor aceptó la dicha curaduría, y hizo el juramento en forma de defender bien y fielmente los dichos bienes, y sus pleytos y causas, y que para lo cumplir dio por su fiador á fulano, que presente estaua, los quales ambos á dos juntamente insoluidum se obligaron en forma, &c. Y luego el juez mandó nobficar al actor, á cuya instancia se dió el dicho curador, que ponga su deuda contra los dichos bienes: y el actor pone su deméda en forma, de la qual el juez manda dar traslado al defensor, y desde allí en adelante se procede en la causa en via ordinaria, de la misma suerte y manera, y por los dichos terminos que diximos en la primera parte deste primer Tomo, quando se procede contra algun presente. Y si el actor tiene instrumento publico, ó otro recaudo que ponga aparejada execucion, entonces pide execucion en los bienes, y procede por via executiua: y hazese el pleyto con el defensor, y citase para remate, y entodo se guarda el orden y forma que diremos en la quarta parte deste primer tomo, &c. Et hanc sufficiant pro finem instructione.

Finis huius 3. partis i. Tomi.

L 5 QVAR.

QVARTA PARS. pub. lib. m. 1
H V I V S P R I M I T O

mi, de forma & modo procedendi via
executiua in causis ciui-
libus.

S V M M A R I A

Executiua via quare induc-
ta fuerit.

1 Sententia in rem iudicatam tran-
sacta iuramentis voluntaria seu
iudicialia, & confessiones in iudi-
cio factae executionem paratam ha-
bent.

2 Sententia arbitratoris, & amica-
bilis compositoris, executioni man-
dari possumt iure regio, licet de iure
communis non possent, secundum Ro-
deric. Suarez.

4 Instrumenta quaecunque publica,
partim confessiones in iudicio fa-
ctae, iuramenta, & priuata scriptu-
ra a parte recognita executioni
mandantur de iure regio absque
solemnitatibus iudiciorum, sicut
capitis pignoribus.

5 Instrumenta Authentica de iure
communis executionem non habent
paratam, exceptis quibusdam casu-
bus remissive positis.

6 Executionem paratam quae hodie
habeant, & qualiter, & quo ordi-
ne in ea procedendum, & quae tam
impediant, tractant ab auctore re-
lati.

Sumaria huius Tractatus.

IA Executionis indu-
cta fuit, ut creditoribus
consuleretur cum per eam
a prolixitate litium eri-
pianter, & omnis solen-
nitatis ordinis iudi-
carii, inspecta sollemni

do veritate, & equitate, breuius ius suum
consequantur: ne inquietentur, & impedi-
antur ab optimis exercitijs, & a custo-
dia familiaris, quod rei publicae maxime in-
terest. Ob idque a iure dispositum fuit sen-
tentiam in autoritatem rei iudicatae tran-
sactam, iuramenta voluntaria, vel iudicia-
lia, & confessiones in iudicio factas, exe-
cutionem paratam habere, iuxta text. in

l. post rem iudicatam, ff. de re iud. quem
ibi eleganter explicat Roder. Suarez, a
notabilis, & quoniam de iure regio introdu-
ctum fuit, nedom sententiam iudicis, verum
etiam sententiam arbitri, arbitrato-
ris, & amicaibilis compositoris execu-
tioni mandari posse: ut probatur in l. 2. §.

& l. 34. tit. 4. part. 3. & in l. 4. tit. 2. l. libr. 4.
Recopil. & si Rodericus Suarez post Bar-
tol. in dist. 4. post rem iudicatam in casu

8. firmiter de iure communis sententiam,
arbitri executioni tradi non posse, & ne-
dum de iure regio sententiam iudicis, vel
arbitri, decisum est, paratam executionem
habere: sed etiam quaecunque instrumen-
ta publica, obligationes, & alias scriptu-
ras, confessiones partium, in iudicio fa-
ctas, iuramenta, & priuata instrumenta, a
partibus in iudicio recognita, iuxta text.
in l. 1. a. 4. & §. titulo 21. libr. 4. recopilati.
Quae omnia executioni mandari possunt,
absque

SAVO

I

absque solemnitatibus iudiciorum, dilationibus, & libellorum, formulis, sed capitulis statim pignoribus, nullis defensionibus, aut exceptionibus obstantibus, exceptis quibusdam in prædictis illis enumeratis, & alijs a nobis paulo inferius congestis: idemque dispositum extat in ordinationibus Portugaliz, in libro 3. Ordinatio. tit. 16. Quamvis de iure communis instrumenta authentica executionem paratam non habent, ut probat text. in l. minor 25. annis cui fideicommissum, ff. de minoribus; & in l. 3. C. de executione rei iudic. & in l. 4. §. si ex conventionem, ff. de rei iudic. præterquam in quibusdam casibus cumulatis ab Alexand. in l. si iudex. C. de edicto Divi Hadriani, & in l. aut prætor, §. si iudex, ff. de iudic. & in l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ff. soluto matrimonio, Segura in l. si ex legati causa, numero 59. ff. de verborum obligatione. Rodericus Suarez in dicta l. post rem iudicatam, à casu 4. & Antonio Gomez in l. 64. Tauri. Et quæ hodie executionem paratam habeant & qualiter, & quo ordine in via executionis procedendum sit, & quæ executionem impediunt tradit Rodericus Suarez in repetitione dicta l. post rem iudicatam. ubi singulari commento legem Regiam agentem de executione contractuum illustravit Castellus, Antonio Gomez, & reliqui in dicta l. 64. Tauri, Auilesius in capitulo. prætorum capitulo 10. in glossa verbo, Execucion, & Aucodan. capitulo. prætorum, 2. parte, capitulo 30. & Tractat. & declaratione ad l. quartam, & quintam, titulo de las excepciones, libro tertio Ordinamentis, Contrarias libro secundo Variarum, capitulo vndecimo, Didacus Perez in l. quarta, & quinta, titulo octavo, libr. tertio Ordinament. & Rebuff. in tractat. de ehitog. & sched. recog. in præfatione, à numero. 44. ubi nonnulla notatu digna circa executionem scriptoræ primatæ tradit, quæ multum cõferunt ad nostras leges Regias. Nos verò pro aliquali cognitione praxis & usus sordensis, qui frequentius versatur in tribunalibus secularibus, circa easus via executiua expediendas aliqua annotauimus: & primo quæ nam executionem paratam habeant. Secundo quomodo procedatur in via executiua. Tertio quo exceptiones impediunt executionem: & deinde prosequemur modum, & ordinem procedendi in dicta via executiua.

Quarto de tertiõ oppositore impediens executionem. Quinto de cessione bonorum. Sexto de dilatione quinquenij debitoribus præstanda. Vltimo de processu executiua cessionis bonorum, & ditionis quinquenij, vulgari sermone, & Hispano fulminando.

Ex Capitulo Primo.

SUMMARIA

1. Sententia, quæ in rem iudicatam transiit, paratam habet executionem.

2. Deus docuit, quod executionem paratam habeat sententia quando Adam post suam culpam de paradiso, eiecit.

3. De executione sententiæ arguendum, ad instrumenta executorij executionem, quia equiparantur.

4. Sententia arbitri arbitratoris, & amicabilem compositionem de iure regio executioni mandari possunt, quæ requirantur remissione.

5. Sententia arbitratoris de iure communis non habet executionem paratam.

6. Instrumenta publica habent executionem paratam de iure Regiarum, quamvis ea non habeant de iure communi.

7. Instrumenta publicæ executionem paratam habere constat iure Regio: quod cõfecit notarius numerarius loci ubi cõficiuntur: vel à tabellione Regio, ubi ceteris tabellionum numerus statutus non est.

8. Executioni non mandandum instrumentum à notario Apostolico cõfectum.

9. Exe-

Quartæ partis Tomi I.

- 9 Executionem paratâ habet instrumentu publicu dum tamen in eo, appositâ sit clausula guarentigia, secundum opinionem auctoris, quâ contra Caste. Pala. Rub. Gome. & Auend. defendit.
- 10 Forme clausule guarentigie solite instrumentis per tabelliones apponi.
- 11 L. 2. tit. 2. l. lib. 4. Recopil. qualiter intelligi valeat.
- 12 Concordia Didaci Perez inter eos, qui vult instrumentum publicum executione mandetur clausulam guarentiam exigunt: & inter eos, qui absque ea tale instrumentum executioni mandandum defendunt.
- 13 Instrumentum publicu, vt executioni mandari valeat, debet esse ipsum originale, nec exemplu sufficeret quacunque auctoritate iudicis extractum, nisi de manu notarij de ipso originali rogati.
- 14 Instrumentum debet executioni mandari. & si in eo non fuerit appositum, verbu, Promitto, dum tamen in eo appareat aliquid receptum.
- 15 Instrumentu executioni mandâ dune dum si certum aliquid, & liquidu contineat, verum etiâ si non liquidum, dum tamen legitime summarie prius lideretur.
- 16 Praxis seruanda in executione instrumenti in certa, & non liquidâ continentis quantitatem.
- 17 Actor caueat, ne petat à iudice proferri sententiâ interlocutoriâ super liquidatione instrumenti continetis aliquam quantitatem non liquidam.
- 18 Praxisque seruatur circa executione instrumenti nō liquidu, eadē obseruandâ, si in eo contineatur aliquid, in diem, vel sub conditione arbitrium, vt prius conditionem exiitisse, aut diem venisse summarie probetur.
- 19 Legatarius, vel fideicommissarius particularis, vigore testamenti, præcedite iussu iudicis facto hæredi desoluenso legatario, petere potest via executiuâ legatui, vel fideicommissum secundum vtriusque opinionem praxi receptam.
- 20 Qualiter practiceatur, quod legatarius, aut fideicommissarius particularis petant legatum, aut fideicommissum.
- 21 Scriptura priuata ab ipso debitore coram iudice recognita executionem paratam habet.
- 22 De iure comuni scriptura priuata, quancūque à parte cognita non mandanda executioni: nec etiâ de iure antiquo Regio.
- 23 Quæ ratio mouit legislatorem ad condendam legem, qua scriptura priuata, & recognita habeat vim executiuam.
- 24 Recognitio priuata scripturæ corâ tabellione, vel alguacelo de commissione iudicis fieri potest.
- 25 Scriptura priuata habita pro recognita propter rei cōmuniaci præcedente personali citatione, vel ad domū si dolo, vel fraude reus laceret, executioni mandari potest, secundum Rebus. Contr. & alios contra

contra quos tenet actor in pre-
 26 Quando scriptura priuata nega-
 tur scripta a teo, vel eius man-
 dato quod agendum.
 27 Comparatio literarum semiplena
 probacionem inducit.
 28 Actor qui per literarum comparati-
 onem semiplene probauit sibi in
 supplementum deferri iuramen-
 tum petere debet nec ob id tunc ex-
 ecutionem paratam instrumen-
 tum habebit.
 29 Scriptura priuata de manu cer-
 ty scripta, & subscripta de man-
 dato debitoris non habebit execu-
 tionem paratam nisi ab illo scriptio-
 nis recognita sit.
 30 Scriptura priuata etiam trino test-
 e notata a debitore tamen non recog-
 nita executionem non habet.
 31 Scriptura priuata, & recognita
 terroratur ad die date in pra-
 iudicium recognoscentis, in praui-
 dicium tamen aliorum creditorum
 a die recognitionis vendicatur sibi
 prelacionem.
 32 Scriptura publica, & priuata qua
 habet executionem paratam, etiam
 respectu cessanarij petentis exe-
 cutionem habent.
 33 Cessanarius creditor dicitur.
 34 Cessanarius petes instrumenti ces-
 si executionem ad sibi cessam esse
 prius liquidare debet.
 35 Haeres creditoris, vel qui ab eo
 ius habeat executionem instru-
 menti petere valet dum tamen
 haeres, vel alter suam personam
 legitime.
 36 Instrumenta publica, & priuata

recognita etiam contra heredem debi-
 toris exequi possunt, heredem enim
 esse prius liquidato.
 37 Executio contra heredes debito-
 ris facienda pro hereditarijs por-
 tionibus.
 38 Facta melioratione, aut aliquo
 prelegato alicui ex heredibus, fa-
 cienda est contra ipsum executio
 prorata, & estimatione rerum
 prelegatarum.
 39 Petita executione contra rem spe-
 cialiter hypothecata in ipsius pos-
 sessore facienda est executio inso-
 lidum licet plures sint heredes.
 40 Executio fieri nequit in heredem
 infra tempus conficiendi inuenta
 ry nec etiam post secundum Aue-
 dan cuius opinio ab autore repro-
 batur.
 41 Consilium Capole (ne heredes inue-
 ntarii persciantur ante tres menses,
 cui ita solutio creditoribus disser-
 eut anima periculosum est.
 42 Tex. in Authen. ut cum de appel-
 latione cog. §. sancimus, quomo-
 do intelligendus secundum Rode-
 ricum Suarez, cuius intellectus
 reprobatur ab autore.
 43 Tex. in l. fi. §. donec. C. de iure de-
 liberand. correctum esse existimat
 44 aut per tex. in Authen. ut cum
 de appell. §. sancimus.
 44 L. 7. tit. 6. par. 6. qualiter compo-
 natur cum l. fin. tit. 13. par. 1. &
 cum l. 13. tit. 9. par. 6.
 45 Tex. in l. fi. §. donec. C. de iure de-
 liber. & tex. in auth. ut cum, de
 appellat. §. sancimus partim iure
 Regio corriguntur, partim corfir-
 mantur.

MAINT.

Joannes Gutierrez laudatur.

47 Executio nō perēda cōtra eū cuius
affinis, vel cōsanguineus deef
sit intra nonēm dies luctus.

instrumenta publica executioni
mādari possunt, etia corā singula
re possessore rei specialiter hypothe
catā: si autē specialiter reposita
hypotheca rem nō alienanda esse
secus si id actum non est.

so Ratio assignatur, quare executio
fieri non possit contra speciale p
hypothetar possessorum, dicitur alie
natio pacto prohibita non fuit re
pote contractus.

31 Instrumenta publica, aut priuata
recognita, etiam in contractu sp
ciet executioni mandari possunt

§ 2 Iuramentum decisorium a parte
partis delatum executionem paratam
habet.

33 Confessio pariter facta in indicio
excitationem pariter habere
34 Confessio etiam fides per cohe-

maciam habet paratam executionem, autor contrariam resoluit.

ram iudice habet executionem
paratam.

ne facta, de iure Regionibus ex-
cutionem pararam.

[Faint, illegible handwritten notes]

Capit. f. De his quæ executionem paratam habent. 24

[illegible]

Secundo,

Secundo.

- quod omnia fuerit, argum. text. in l. fin. C. de fideiussoribus, & notat Segura in l. 3. §. fin. vers. Sexto decimo, ff. de liberis & posthumis. Menchaca lib. 1. de successione creatione. §. 6. num. 53. vers. de nique, ideoque instrumentum publicum in quo omnia fuerit prædicta clausula, executioni mandari poterit, quia præsumitur ex fideiussione legis prædicta clausula apposta: & in hac specie saluari potest posterior sententia Castellii, Ioannis Lupi, & Antonij Gomez atque Asendani. Rursus intellige de instrumento publico originali, non vero de exemplo etiam extracto auctoritate iudicis, ita resolutum Bartol. in l. probatorias, C. de diversis officilib. 12. Alexand. in Authent. si quis in aliquo, num. 3. C. de edendo, nisi extractum fuerit manu notarii de instrumento originali rogati, secundum Aulies in capit. pratorum, cap. 10. verbo, Executio, numero 58. vel nisi originale ruptum, vel deperditum esset, & de mandato iudicis, fuerit extractum per successorem notarii mortui adhibitis requisitis in tali casu præscriptis l. 10. titulo 19. part. 3. & Monterrolo supra prædict. in Tract. 7. folio 220. pag. 2.
- 13 Tercio dicendum est, quod instrumentum publicum à tabellione numerario confectum, ubi numerus tabellionum, fuerit: vel à tabellione publico regio, ubi numerus defuerit habet prædictam clausulam garantigiam; executioni mandari poterit, licet in tali instrumento non fuerit appositum verbum, Promitto, ut prædictum in tali instrumento apparuerit, debitorem recepisse certam quantitatem pecunie ex dotis causa, vel mutui, absque eo; quod promittat se redditurum, ut eleganter resolutum Rodericus Suarez in d. l. post rem iudicatam in declaratione, l. Regni in vers. Secundo extende.
- 15 Quarto dicendum est, quod de dum instrumenta publica, de quibus supra executioni mandari possunt pro quantitate certa & liquida, verum etiam pro quantitate certa, & non liquida, ut pro interesse damnorum, vel expensarum, dummodum summarie citato prius reo illa quantitas in eorum liquidetur, & probationibus ab utraque parte productis, super hac liquidatione executio fiat, de qua mandatum à iudice de capiendis pignoris, vel in eorum defectum de detrahendo rectorum carcerem itaque ante prædictam summam in quantitate estimationem illud præceptum iudicis dari non debet: Quia in re praxis observanda erit, quod habens instrumentum publicum incertum & non liquidum, producat illud coram iudice petens eius executionem, & afferens quod in primis, & ante omnia iudex citato reo recipiat summam informationem super certitudine, & liquidatione illius contractus quam in continentem probare poterit: est, & quod præcipiat, reo respondere cum iuramento positionem ab eodem iudice pollicis super liquidatione: & certitudine quantitas contractus: & liquidatione quantitate pro ea iudex mandet executioni prædictum instrumentum, quod tunc exequi poterit. Caveat tamen iudex ne super tali liquidatione petat à iudice, quod sententiam interducentium pronuntiet. Supradictam praxim & resolutionem colliges, ex Roderico Suarez, in dicta l. post rem iudicatam, in declaratione l. Regni, limitatione 4. & Aulies in dicto capit. 10. gloss. executione, numer. 53. & Couarr. libro 1. Variarum, cap. 16. num. 1. vers. in summa post Bar. Bald. & alios contra Paulum Casterni. & ex Antonio Galeo in Tract. ad formam obligationis ramerariz, in quest. de liquidatione, à numero 22. Quæ resolutio & praxis etiam observanda erit circa exequendum instrumentum conditionale, vel in diem, cuius conditionem purificatam esse, vel diem venisse, summarie prius citato reo actor probare debet, secundum Rodericum ubi supra limitationes. & Couarr. in dicto capit. 11. numero 2. & Aulies in cap. pratorum, cap. 10. gloss. verbo, Executio, numero 57. Et iuxta supradictam resolutionem intelligi debent quæ resolutæ Gaspar Causales in 2. parte, milleloquiorum iuris in milleloquio. 625. Quam praxim, & resolutionem limitat in vno casu Rodericus Suarez ubi supra in dicta limitatione, numer. 9. & sententiam eius tenet Guido Papa in Tract. de usuris in princ. num. 10. vol. 4. diversorum Doct. & opinionem Pauli Casterni in alio casu procedere arbitrat, Couarr. in dicto cap. 11. num. 1. vers. quarto.
- 19 Quinto quod legatarius, vel fidei commissarius poterit ab hærede vis executus legatum; vel fidei commissum, prædeputatum illi vel præcepto iudicis

dicis facto heredi de soluendo legatum, vel fideicommissum, secundum Angelum Authentic. de heredibus & falcidia §. illud colla. 1. iuncta glossa verbo, Decreto receptum ab Alexandro, & l. in l. fin. C. de edicto Dni Adriani tollendo, Alexand. in l. ait prator, §. 1. ff. de re iudic. Paul. Cast. consilio 91. vol. 1. col. 4. Socino consilio 183. vol. 3. Segura in d. l. si ex legati causa, ff. de verborum obli. Roderic. Suarez in distal. post rem iudicatam notab. 6. vel casu 6. Perata in l. 1. n. 57. ff. delegat. 3. quamvis oppositam sententiam, immo legatum via executionis, etiam precedenti iussu iudicis non posse peti, firment Albericus in l. quoties, C. de heredibus institutendis, Alexand. lib. contrarius in l. cum domem, §. eo autem tempore, ff. soluto matrimonio. Vincentius de Herculano in dist. l. ait prator, §. 1. Decius in l. fin. nu. 6. C. de edicto Dni Adriani tollendo. & Anto. Gom. in l. 45. Taurinum. 137. Quibus non suffragantur iura pro se adducta, nempe text. in l. minor 25. annis, cui fideicommissum, ff. de minor. & text. in dist. l. ait prator, §. 1. & text. in l. 1. C. cum iudicio delegatus, ut dicitur quod legatum vel fideicommissum fuit petitum via ordinaria: nam respondet, quod licet illud verum sit, iura tamen illa non negant viam executionis, etiam competere legatario vel fideicommissario. Prior tamen sententia in praxi recepta est, & ita practicata, quod legatarius vel fideicommissarius producit testamentum coram iudice, petens ab eo quod heredem compellat respondere & de plano confiteri, quod testamentum illud est sui defuncti, cuius est heres: qui si confessus fuerit, tunc legatarius petit, ut fiat heredi iussus vel preceptum de soluendo legatum, & virtute illius precepti, & confessionis in iudicio factæ executio fit, secundum Bald. in Authent. hoc amplius, C. de fideicommissis, quem sequitur Rodericus Suarez, ubi supra in d. casu 6. nu. 6. & Aulies ubi supra num. 8.

21. Sexto, quod scriptura priuata ab ipso debitoris recognita coram iudice habet executionem paratam de iure huius Regni, per text. in l. 7. tit. 21. lib. 4. recop. idemque apud Lusitanos dispositum est in lib. 3. Ordinatio outm. tit. 16. §. fin. & etiam apud Gallos, ut refert Rebuffus in tract. de chirographorum & schedularum recognitione in summa, à num. 44. & notat Co-

taru. lib. 2. variarum, cap. 11. numero 4. Auend. in cc. pratorum, 2. part. cap. 30. num. 1. versic. Aliquando tamen, & Aulies in cc. pratorum cap. 10. in glo. verba Executionis, numer. 33. Et nuncia de iure esset per predictas ill. Regias, scriptura priuata in iudicio à parte recognita de iure communi exequi non posset, nec etiam eandem vim haberet ex alijs legibus huius Regni disponentibus, in instrumenta publica executionem mereri: nam licet scriptura priuata in iudicio à parte recognita habeat vim publici instrumenti, ut in l. Publica, §. final. ff. de positi, & in l. cum de indebito, ff. de probation. & in l. 1. §. tit. 28. part. 3. Baldus in Authentica, contra qui propriam, C. de not. numerata pecunia. Rebuff. ubi supra à numer. 25. ubi plures conclusiones scripturæ priuatae ponit, non tamen ex eo scriptura priuata habebit executionem paratam, quia non omnia instrumenta publica possunt executioni mandari, sed illa tantum, de quibus supra in isto capit. diximus in 2. & 21. versic. Potest tamen prædicta ratio mouere legislatorem ad condendam, dist. Regiam, quæ vim executionis scripturæ priuatae à parte in iudicio recognita tribuit quamvis solidior ratio illius, f. Regie est, quod ideo hoc ibi dispositum est, quia in iudicio confessus pro indicato habetur, ut in l. vnica, C. de confessis. Sed iudicatum habet executionem paratam à Dno Pio, §. 1. & sequenti, ff. de re iudic. ergo nimirum si scriptura priuata in iudicio à parte recognita executionem meretur, cuius recognitio nedum coram iudice, verum etiam coram tabellione, vel alguacelo de commissione iudicis fieri potest, ut probatur in l. 6. titulo 21. libro 4. Recopilatio.

25. Quinimo scriptura priuata habetur pro recognita ob contumaciam rei nolentis respondere, vel recusantis comparere, iuxta speciem text. in capitulo fin. de confessis, lib. 6. exequi potest, ut cum Rebuff. & alijs resoluunt Conarruu. lib. 2. variarum, cap. 11. numer. 4. in fin. Auend. in cc. pratorum 2. part. cap. 30. num. 4. & Didacus Perez in l. 4. titulo 8. lib. 3. Ordin. colu. 1090. Quod verum esse intelligunt, dum modo ad recognitionem faciendam personalis citatio præcederet, nisi dolo, vel fraude reus effugeret citationem, & latraret: nam tunc citatio ad domum sufficeret. Ego vero oppositam sententiam veriorum esse existimo, immo scripturam

attam priuatā pro recognita habita ob
contumaciam rei non posse executioni
mandari: ad quod tenendum mouet ex
dispositione dicti l. Regiz. s. tit. 21. lib. 4.
recopilat. tribuentis vim executionum scri-
pturā priuatā parte recognita, quæ lex
tum sit exorbitans, & contra dispositio-
nem iuris communis; extendi non debet,
nec verba eius impropriari, sed illa lex lo-
quitur de vera & propria recognitione
scripturæ priuatæ facta in iudicio à parte,
ut constat ex illis verbis; ibi: Reconoci-
dos por la partes ante el juez que manda
executar: & las confesiones claras, & feh-
das ante el juez competente, &c. quibus verbis
absolucide apparet necessarium esse veram
recognitionem, claram & apertam confe-
sionem coram ipso iudice factam, nec fi-
ctam per rei contumaciam sufficere, vt
prædicti Doctores arbitrantur. Et pro hac
nostra opinione, quæ verior & æquior vide-
tur facit quod notat Rebuffus vbi supra,
num. 68. quamuis ipse ibidem, num. 98. op-
positum teneat, quem sequuntur Couarr.
Aruenda. & Didac. Perez vbi supra, vt
get etiam pro hac nostra opinione quod
prædictæ ill. Regiz. & aliarum provincia-
rum tribuentis vim executionum instru-
mentis publicis, & priuatis à parte recog-
nitis, corrigant ius commune; ac ideo sunt
strictè interpretandæ; vt tradunt Didac-
us Perez l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordinam. c.
gloss. 1. colum. 1079. & Menochius lib. 2.
de arbit. centur. 1. casu. 17. num. 2. & iuxta
hanc meam opinionem contra prædictos
Doctores iudices superiores solent execu-
tionem ex tali confessione facta factam à
iudicibus inferioribus annullare, & irrita-
re. At verò si debitor in iudicio compa-
retur, & negaret, scripturam priuatam se,
vel ex mandato subscriptam, vel subscrip-
tam esse, & actor testibus careret; quibus
veritatem probare posset, tunc actor à iu-
dice petere debebit, quod debitorem com-
pellat ad similem scripturam manu pro-
pria scribendam, vt ex ea comparatio liti-
erum fieri possit, iuxta text. in Authen-
de instrumentorum cautela & fide, §. si
quis igitur, per quem ita tenet Bald. in U
comparaciones, num. 10. c. de fide instru-
mentorum. Panor. mita. num. 13. & Dec.
num. 25. in cap. 2. de fide instrum. & Hip-
polyt. in Rubric. C. de probatio. & Grego-
Lup. in l. 1. §. tit. 18. par. 3. & postquam
debitor eam scripserit, iudex eligere debet
scribentes peritos in arte, & sub iuramento

docere asserere ad deponendum super
comparatione; vt notat Bald. in d. l. com-
paraciones. num. 17. Adverte tamen, quod
prædicta comparatio non inducit plenam
probationem, sed semiplenam tantum, vt
probatario dicta Authen. de instrumenti-
torum cautela, §. si quis, & in dicta h
119. & docet Bartol. Laimonendi, num. 16.
& Ripa, numer. 113. ff. de iuro iurando;
Hippolyt. in Rubrica. C. de probat. item;
197. Roland. à Valle in consuet. 2. num. 12.
& Couarr. in practica. quæstion. cap. 223
num. 6. ac ideo actor tunc petere debet,
quod iuramentum sibi deferatur in supple-
mentum probationis, iuxta text. in l. in
bonis fidei, & ibi Bald. numer. 1. c. de rei
bus cred. & Roland. à Valle vbi supra, non
tamen habebit tunc executionem paratam,
vt ex infra dicendis constat. Ceterum
scriptura priuata sit scripta, & sub-
scripta modo quidam tertius, de manda-
to debitoris, non sufficit, si ille testis eam
recognoscat, dicendo se illam scripsisse &
subscriptisse de mandato debitoris, si debi-
tor eam agget, nam tunc executioni man-
dari non poterit, secundum I. mola, in com-
filio 91. Hippolyt. in Rubric. C. de probatio-
num. 288. quæ opinio probatur de iure. se-
gio in l. §. tit. 2. lib. 4. recopil. ibi: Recono-
cidos por las partes, &c. Quibus verbis
ostenditur, approbationem & recognitionem
nem ipsius debitoris principalis necessa-
riam esse; immo & scriptura priuata tunc
teste notata, negata tamen à debitore, exe-
cutioni mandari non poterit: nam licet ha-
beat vim publici instrumenti, iuxta text.
in l. scripturas, C. qui potius. in pig. & in l.
37. tit. 13. par. 5. non tamen habere execu-
tionem paratam, nisi ab ipso debitore
recognoscatur; iuxta formam text. in d. l. §.
tit. 2. lib. 4. Recopila. Ideoque tunc agen-
dum erit via ordinaria: & ad probationem
intentionis producenda erit talis scriptu-
ra, quæ fidem faciat, vt probatur l. 1. tit. 1.
§. 8. par. 3. & in l. 18. eodem tit. & par. 3.
Matheus de Afflict. in decisione 181. ita
concludit, decisum fuisse, & in specie ita
resoluit, Aruend. in c. prætorum, par. 12
cap. 30. num. 4. & §. vbi alia requiritur con-
ferit ad hoc vt scriptura priuata exequi
possit, cumulat etiam Aules in cap. præto-
rum, cap. 10. verbo, & executionis, à num. 27.
ac ideo non transcribatur, sed ad ibi dictum oc-
currendum erit, quando casus se obtule-
rit. Adverte tamen quod scriptura priuata
à debitore recognita, retrotrahitur ad
diem,

diem, quæ sunt celebrata, in præiudicium ipsius recognoscens, in præiudicium tamen aliorum creditorum habentium, scripturas publicas huiusmodi scriptura priuata ueniat sibi prælationem, & alia priuilegia prioritatis ab illa die qua in iudicio fuit recognita. Vnde creditores habentes scripturas publicas, sunt præferendi & prius debet eis solui, quamuis scriptura priuata fuerit priore tempore, secundum Molin. in consuetu. Paris. §. 5. num. 16. Couar. lib. 2. variarum, cap. 12. num. 4. in fine, & Didacum Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordinam. col. 1090. in fine, quæ omnia adde Ordinam. Lufitan. lib. 3. tit. 16. §. final. Quod tamen intellige nisi scriptura priuata esset triuo teste notata, & propria manuum eorum subscripta cum hypotheca alicuius rei: nam tunc prælationem habet & præferri debet habenti instrumenta publica. §. 1. tit. 13. p. 5. Quod tamen eleganter explicat Negusantius in tracta. de pignori. in membro. 2. §. part. 2. nu. 47. & post eum elegantius Couar. in præf. quæst. 32. à nu. 5. ubi plura huic articulo adaptanda opportune adducit.

- 34 Septimo, quod instrumenta publica & priuata, de quibus supra diximus, executioni mandari poterunt, nedum ad petitionem creditoris nominati in instrumentis prædictis, verum etiam ad petitionem cessionarij, nam cessionarius dicitur creditor, ut in l. ab Anastasio. C. mandati, quem ad hoc notat Bald. ibi notabili 3. Quod verum est, dummodo prius summarie liquidetur, ius creditoris cessum & translatum fuisse in cessionarium, ita cum Ioan. Andr. & alijs refoluit Roderic. Suarez in dict. l. post rem indicatam in declaratione l. Reg. limit. 7. & Boerius plures refert in decisione 10. Hippolyt. in singulari 26. & Rebuffus in tracta. de literis obligat. artic. 3. gloss. 1. num. 17. & Gaspar Cauale. in 2. part. milleloquiorum inris in milleloquio. 632. Quo etiam fit emptorem hæreditatis posse petere, quod instrumenta, quibus venditor poterat executionem petere, executioni mandentur, cum in eâ transfusa sint actiones utiles, ut in l. venditor. C. de hæred. vend. docet Bartol. l. 1. num. 22. ff. de action. & obligat. Fit etiam quod licet mulier acceptum lucra quæ sita à marito constante matrimonio (iuxta dispositionem l. 1. & 2. tit. 9. lib. 5. Recopilat. & quæ tradunt Palac. Rub. in repet. Rubric. §. 60. in fine, de donat. inter vir. &

vxor. & Roderic. Suarez in l. 1. tit. de lucranctias, lib. 3. fori à nu. 1. & Ioan. Garcia in tracta. de expensis, cap. 13. nu. 11. non possit petere executionem ex instrumenti nomine mariti, & in eius fauorem confectis, sibi que adjudicatis ab hæredibus mariti pro dimidia parte lucrorum, quia in prædictis instrumentis mulier non continetur, nec nominatur, & ita in specie resolut Didacum Perez, in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordinam. col. 1085. versicul. deducitur, citans Rupellatum, Masuerum, & Rebuffum, idem tenentes. Tamen si ab hæredibus mariti actiones mulieri fuerint cæssæ, quo ad illa instrumenta, quæ pro suis lucris fuerint sibi tradita, bene poterit executionem petere, cum sit cæssio mariti hæredum mariti, debet tamen tunc mulier probare, cedentes fuisse hæredes mariti defuncti, & ins ab eis fuisse sibi cessum, & translatum, iuxta ea quæ resoluimus in numero præcedenti, & sequenti. Pari modo prædicta instrumenta executioni mandari poterunt ad petitionem hæredis creditoris vel alterius successoris habentis causam legitimam ab ipso creditore nominato, in tali instrumento, dum tamen executionem petens, probet se hæredem esse creditoris, & personam suam legitime, secundum Roderic. Suarez in d. l. post rem indicatam in declaratione l. Regni, extensione 1. num. 10. & 11. & Gasparem Cauale. plures alios Doct. referentem in secunda parte milleloquiorum in milleloquio 617.

- 36 Octauo, quod supradicta instrumenta publica & priuata nedum executioni mandari possunt contra debitorem in eisdem contentum, & nominatum, verum etiam contra eius hæredem: nam ad id quod defunctus compelli poterat, eius hæres etiam cogi potest l. postulante, ff. de Trebellianum, Lex contraria, ff. de re iudicat. Debet tamen prius reus citari & liquidari, quod hæres sit debitoris, secundum Bald. in l. per diuersas, questio. 10. C. mandati, Roderic. Suarez in dicta l. post rem indicatam in declaratione l. Regni, extensione 1. & 2. Decium in capit. quia, C. de iud. num. 7. Iaf. in l. cum debitoris, num. 1. in fin. C. de iudicijs, Gregor. Lupat. in l. 1. tit. 2. part. 3. verbo. Non valdeis. Anto. Gomez in l. 64. Tauri, num. 5. Docet etiam Regul. 276. Gaspar Cauale. in dict. milleloquio 617. Quæ executio pro hæreditarijs portionibus fieri debet, si plures fue-

res fuerint hæredes, iuxta tex. in l. 1. & a. C. de hæreditariis actionibus, & in l. 7. C. si cent. petat. Quod vocum est, & procedit, etiam si debitor instrumentum contrarium apponat clausulam, & conditionem, nempe, quod creditor possit quantitatem debitam & promissam in solidum & integram liter ab uno ex suis hæredibus exigere tantum, prout quotidie tabelliones solent apponere maxime in eodestibus annui censibus, adhuc enim à reliquis hæredibus proportionibus hæreditariis creditor tenebitur exigere, & ita vidi indices peritis pollicentes in praxi observare, quæ praxis probatur expressè in l. eum qui, §. te & Titium, ff. de verb. obligat. & ibi l. 1. num. 2. ratio, nec assignat, & eleganter explicat, fundamētis contrarium adductis satisfaciens. Ex quibus constat inutilem & superflueam esse prædictam clausulam & conditionem solum à tabellionibus apponi. Idque ex ratione assignata in dicto §. te & Titium, intelligi debet, nisi aliquid prælegatum vel melioratio fuerit facta: nam tunc pro rata & affirmatione rerum prælegatarum de iure regio executio contra hæredes fieri debet, iuxta text. in l. 1. §. Tanti, quæ habetur in l. 5. tit. 6. lib. 5. recopilacion. quam explicat Rodericus Suarez in l. quoniam in prioribus, ampliatione 73. num. 8. C. de inofficioso testamento. Ceterum si executio petatur in ipsa re specialiter hypothecata: tunc fieri poterit contra eius possessorem in solidum, licet plures sint hæredes: quia tunc hypothecam intentatur, iuxta text. in l. pro hæreditariis, C. de hæreditariis actionibus, tenet Suarez in dict. l. post rem in declaratione l. Reg. limit. 1. nu. 14.

40 Debes tamen intelligere, executionem contra heredem peti non posse intra tempus consuecendi inventarium, id est, intra tres menses: nam tunc executio in heredem fieri non potest, iuxta tex. in l. fin. §. donec, & §. et si præsumat, C. de iure delib. & in l. 7. tit. 6. p. 6. & notat Paulus Cornus & Scribentes in d. l. §. donec, & Rodericus Suarez in d. l. post rem indicatam, in declaratione l. Regni extēsiōe 1. nu. 5. ubi hoc tripliciter limitat, & Dueñas in Reg. 277. (* Rolandus à Valle in tracta. de consuetudine inuentarij, versic. Quarta est utilitas fol. 84.) limitatione 1. transacto tamen tempore consuecendi inuentariū executio contra heredem modo supradicta fieri poterit vsque ad vires hæreditarias, & non ultra secundum Doctores, ubi supra, &

Dueñas in d. Reg. 277. limitatione 2. tamen metis Auend. in tract. seu declaratione ad l. 4. & 5. tit. de las excepciones lib. 3. Ordo din. 84. 25. cōtēdēdā, executionem nullius tempore fieri posse aduersus heredem ad eundem hæreditatem cum beneficio inuentarij legitime consuecendi, sed tantum via ordinaria contra eum esse procedendū. Cui non suffragatur tex. in d. l. fin. §. donec, nā verbum, Donec, in illo tex. appositum factus in dicit quod durat tempore consuecendi in inuentarij executio contra heredem peti non potest, ergo ad ipso prædicto tempore placet text. ille probat executionem peti posse. Rursus via executio in sanctorum Republicæ, & actionis industria est, vt in summa huius tractatus diximus, & firmat Rodericus Suarez in dict. l. post rem indicatam, in declaratione l. Regni, limitatione 4. nu. 7. ac proinde restringenda non erit, vt perperam opinatur Auend. ubi supra. Ex quibus Capola in cautela 224. consuebat hæredibus, ne ante finitum totum tempus trium mensium pericerent inuentarium, nam ita solutio creditoribus, vel legatariis facienda differretur. Quam tamen cautionem animæ perniciosam esse testatur Rebuffus in 3. tomo ad l. Gallicas in tracta. de appellat. arti. 16. glo. 1. nu. 12. Sed omnibus supradictis obstat text. in authenticis vt cum de appellatione cognoscitur, §. sanctorum, colla. 8. cui conuenit l. fin. tit. 3. par. 1. & l. 1. tit. 9. part. 7. quibus iuribus probatur, quod post novem dies à tempore mortis defuncti hæredes eius conueniri possunt super debitis ipsius defuncti, & alijs actionibus: ergo executio contra hæredes fieri poterit post novem dies à morte defuncti, nec expectandus erit transcurus temporis & concessi ad consuecendum inuentarium, & ita sibi contrarius tenet Rodericus. Suar. in dict. l. post rem indicatam in declaratione l. Regni, limitat. 9. & Petrus Dueñas in dict. l. Reg. 277. limitat. 4. Quare Didacus Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordinam. in glo. 1. versic. quæro vtrum, col. 1077. inquit, de iure huius regni executionem contra heredem fieri posse elapsi nonem diebus, immemor l. 7. tit. 6. part. 6. determinatis intra tempora consuecendi inuentarium heredem conueniri non posse. Quam obrem Rodericus. Suar. in dicta limitatione 9. (cum quo simpliciter transse Dueñas in dict. Regul. 277. limitat. 4.) forsan sentiens prædictam difficultatem, vt ei occurrat, videtur sentire, quod text. in dict.

- 42 In dicta Authen. vt cum de appellatio. cognos. §. sanctimus, procedit & loquitur in illis personis, quæ habent consanguinitatē vel affinitatem, vt hæ intra nouem dies à morte defuncti non possint conueniri, nec exequi, nedum pro debito descendente ex persona defuncti, verum etiam nec pro debito descendente ex propria earum persona. Et iste videtur esse sensus Roderici, alioquin excusari non posset à contrarietate eorum quæ resoluunt in dicta l. post tēsi iudicatum in declaratione l. Regni, extensione i. numer. 5. quo in loco dixerat, hæredes defuncti non esse conueniendos, nec inquietandos via ordinaria, seu executiua pro debitis defuncti intra tempus inuentarij. Quæ tamen interpretatio falsa esse conuincitur ex verbis dicti §. sanctimus; ibi: Aut hæredes, aut parentes, &c. & ibi: Quod si defuncto descendit siue alterius cuiuscunque causæ, &c. & ex verbis d. l. §. tit. 13. part. 1. ibi: Emplezar à sus herederos, &c. & ibi: Sobre las deudas del muerto, &c. & ex verbis d. l. 13. tit. 9. par. 7. ibi: Por deudas q̄ el muerto deuiesse, &c. & ibi: A sus herederos, &c. Ex quibus constat, tam contra hæredes consanguineos & affines defuncti, quam contra hæredes extraneos ipsius defuncti executionem fieri posse pro debitis quæ defunctus debebat elapsis nouem diebus. Vnde
- 43 **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100** **101** **102** **103** **104** **105** **106** **107** **108** **109** **110** **111** **112** **113** **114** **115** **116** **117** **118** **119** **120** **121** **122** **123** **124** **125** **126** **127** **128** **129** **130** **131** **132** **133** **134** **135** **136** **137** **138** **139** **140** **141** **142** **143** **144** **145** **146** **147** **148** **149** **150** **151** **152** **153** **154** **155** **156** **157** **158** **159** **160** **161** **162** **163** **164** **165** **166** **167** **168** **169** **170** **171** **172** **173** **174** **175** **176** **177** **178** **179** **180** **181** **182** **183** **184** **185** **186** **187** **188** **189** **190** **191** **192** **193** **194** **195** **196** **197** **198** **199** **200** **201** **202** **203** **204** **205** **206** **207** **208** **209** **210** **211** **212** **213** **214** **215** **216** **217** **218** **219** **220** **221** **222** **223** **224** **225** **226** **227** **228** **229** **230** **231** **232** **233** **234** **235** **236** **237** **238** **239** **240** **241** **242** **243** **244** **245** **246** **247** **248** **249** **250** **251** **252** **253** **254** **255** **256** **257** **258** **259** **260** **261** **262** **263** **264** **265** **266** **267** **268** **269** **270** **271** **272** **273** **274** **275** **276** **277** **278** **279** **280** **281** **282** **283** **284** **285** **286** **287** **288** **289** **290** **291** **292** **293** **294** **295** **296** **297** **298** **299** **300** **301** **302** **303** **304** **305** **306** **307** **308** **309** **310** **311** **312** **313** **314** **315** **316** **317** **318** **319** **320** **321** **322** **323** **324** **325** **326** **327** **328** **329** **330** **331** **332** **333** **334** **335** **336** **337** **338** **339** **340** **341** **342** **343** **344** **345** **346** **347** **348** **349** **350** **351** **352** **353** **354** **355** **356** **357** **358** **359** **360** **361** **362** **363** **364** **365** **366** **367** **368** **369** **370** **371** **372** **373** **374** **375** **376** **377** **378** **379** **380** **381** **382** **383** **384** **385** **386** **387** **388** **389** **390** **391** **392** **393** **394** **395** **396** **397** **398** **399** **400** **401** **402** **403** **404** **405** **406** **407** **408** **409** **410** **411** **412** **413** **414** **415** **416** **417** **418** **419** **420** **421** **422** **423** **424** **425** **426** **427** **428** **429** **430** **431** **432** **433** **434** **435** **436** **437** **438** **439** **440** **441** **442** **443** **444** **445** **446** **447** **448** **449** **450** **451** **452** **453** **454** **455** **456** **457** **458** **459** **460** **461** **462** **463** **464** **465** **466** **467** **468** **469** **470** **471** **472** **473** **474** **475** **476** **477** **478** **479** **480** **481** **482** **483** **484** **485** **486** **487** **488** **489** **490** **491** **492** **493** **494** **495** **496** **497** **498** **499** **500** **501** **502** **503** **504** **505** **506** **507** **508** **509** **510** **511** **512** **513** **514** **515** **516** **517** **518** **519** **520** **521** **522** **523** **524** **525** **526** **527** **528** **529** **530** **531** **532** **533** **534** **535** **536** **537** **538** **539** **540** **541** **542** **543** **544** **545** **546** **547** **548** **549** **550** **551** **552** **553** **554** **555** **556** **557** **558** **559** **560** **561** **562** **563** **564** **565** **566** **567** **568** **569** **570** **571** **572** **573** **574** **575** **576** **577** **578** **579** **580** **581** **582** **583** **584** **585** **586** **587** **588** **589** **590** **591** **592** **593** **594** **595** **596** **597** **598** **599** **600** **601** **602** **603** **604** **605** **606** **607** **608** **609** **610** **611** **612** **613** **614** **615** **616** **617** **618** **619** **620** **621** **622** **623** **624** **625** **626** **627** **628** **629** **630** **631** **632** **633** **634** **635** **636** **637** **638** **639** **640** **641** **642** **643** **644** **645** **646** **647** **648** **649** **650** **651** **652** **653** **654** **655** **656** **657** **658** **659** **660** **661** **662** **663** **664** **665** **666** **667** **668** **669** **670** **671** **672** **673** **674** **675** **676** **677** **678** **679** **680** **681** **682** **683** **684** **685** **686** **687** **688** **689** **690** **691** **692** **693** **694** **695** **696** **697** **698** **699** **700** **701** **702** **703** **704** **705** **706** **707** **708** **709** **710** **711** **712** **713** **714** **715** **716** **717** **718** **719** **720** **721** **722** **723** **724** **725** **726** **727** **728** **729** **730** **731** **732** **733** **734** **735** **736** **737** **738** **739** **740** **741** **742** **743** **744** **745** **746** **747** **748** **749** **750** **751** **752** **753** **754** **755** **756** **757** **758** **759** **760** **761** **762** **763** **764** **765** **766** **767** **768** **769** **770** **771** **772** **773** **774** **775** **776** **777** **778** **779** **780** **781** **782** **783** **784** **785** **786** **787** **788** **789** **790** **791** **792** **793** **794** **795** **796** **797** **798** **799** **800** **801** **802** **803** **804** **805** **806** **807** **808** **809** **810** **811** **812** **813** **814** **815** **816** **817** **818** **819** **820** **821** **822** **823** **824** **825** **826** **827** **828** **829** **830** **831** **832** **833** **834** **835** **836** **837** **838** **839** **840** **841** **842** **843** **844** **845** **846** **847** **848** **849** **850** **851** **852** **853** **854** **855** **856** **857** **858** **859** **860** **861** **862** **863** **864** **865** **866** **867** **868** **869** **870** **871** **872** **873** **874** **875** **876** **877** **878** **879** **880** **881** **882** **883** **884** **885** **886** **887** **888** **889** **890** **891** **892** **893** **894** **895** **896** **897** **898** **899** **900** **901** **902** **903** **904** **905** **906** **907** **908** **909** **910** **911** **912** **913** **914** **915** **916** **917** **918** **919** **920** **921** **922** **923** **924** **925** **926** **927** **928** **929** **930** **931** **932** **933** **934** **935** **936** **937** **938** **939** **940** **941** **942** **943** **944** **945** **946** **947** **948** **949** **950** **951** **952** **953** **954** **955** **956** **957** **958** **959** **960** **961** **962** **963** **964** **965** **966** **967** **968** **969** **970** **971** **972** **973** **974** **975** **976** **977** **978** **979** **980** **981** **982** **983** **984** **985** **986** **987** **988** **989** **990** **991** **992** **993** **994** **995** **996** **997** **998** **999** **1000**

re. Qui intellectus colligitur ex verbis d. l. §. ibi: Mas passados nueve dias puedenlos llamar à derecho sobre las deudas delmuerto, &c. & ex verbis d. l. 13. ibi: Por deudas que el muerto deuiesse, &c. ex quibus apparet, quod tunc in d. l. fin. §. donec. C. de iure delib. & tunc in d. l. fin. §. donec. C. de appellat. cognos. §. sanctimus partim corrigitur, & partim confirmatur: corrigitur enim textus in d. §. donec, in eo quod disponit, creditores testatoris non posse hæredes defuncti cōuenire, nisi post tempus inuentarij, nam hoc correctus est per text. in dicto §. Sanctimus, & per prædictam l. regiam fin. titulo 13. part. 1. & l. 13. tit. 9. par. 7. quibus probatur, creditores posse cōuenire hæredes defuncti statim elapsis nouem diebus. Confirmatur vero text. in d. §. donec, per l. Regia, in eo quod disponit legatarios, & fideicommissarios etiam de iure Regio non posse intra tempus inuentarij conuenire hæredes defuncti super legatis, & fideicommissis, vt probatur in d. l. 7. tit. 6. par. 6. per quam in hoc corrigitur text. in d. §. sanctimus, qui solummodo confirmatur quantum ad creditores testatoris, qui conuenire possunt hæredes defuncti post lapsum nouem dierum, vt in dicta l. fin. tit. 13. par. 1. & d. l. 13. tit. 9. par. 7. Quam interpretationem ad prædictam iura assignauit anno 1570. du publicē Salmantice discipulis dictarem quandam tractatum de sententia excommunicationis super cap. Engeltrudam. 3. q. 4. in illa q. An excommunicatione in iusta effectum habet, illatione 6. vt videre est apud notulas, & cōmentarios discipulorum, postmodum autem editus fuit quidam tractatus cuiusdam viri alioquin doctissimi, ac diligentissimi, nempe Ioannis Gutierrez de iurament. cōfirmatorio, 2. p. cap. 4. nu. 20. quo in eo eandem interpretationem ad prædicta iura scriptam inueni. Sed licet tunc prædictū intellectū assignarem ad textum in dicta l. fin. §. donec, C. de iure delib. & ad textum in authentic. vt cum, de appellat. cognos. §. sanctimus, collatione 8. tractatus temporis maturiori iudicio hanc rem cōsiderans, vt legum correctio euitetur, existimo aliter illa iura accipi posse, si dixerimus iura illa non sibi contradicere, sed vnumquodque in suo casu diuerso loqui, nempe, quod textus dicti l. fin. §. donec, procedat quando hæres vult gaudere termino illo concessio ad inuentarij cōfectionem, & vñ veli iure illo speciali. At vñ

ro tex. in d. §. sancimus, procedat de iure communi, & ordinario, quando heres, nec confessor, inventarius, nec termino ad id concessio vadere voluit. Supradicta tamen interpretatio à nobis assignata suscipi potest ad dictas leges Regias, quæ etiam iuxta hanc ultimarum intelligentiam accipi possunt. Ex prædicto tamen intellectu Roder. Sua. colligitur executionem peti non posse contra eum, cuius affinis, vel consanguineus, mortuus fuit intra novem dies à morte defuncti, quod probatur videtur in d. §. sancimus, ibi: Siue alterius cuiusvisque causæ nomine, &c. & ita expresse tenet de Roder. Sua. in dicta limita. 9. & Ducas in regul. 377. limit. 4. Et est advertendum, quod quando adversus heredem transacto tempore confessionis iniquitatis, vel elapsis novem diebus, executio fuerit petenda, prius citatio herede, & liqui dato; quod sit heres, ne iudicium dilatur, tunc praxis sequens servanda erit, nepe, quod executio à creditore contra heredem petatur, & quod hæres iuramento de claret, se heredem defuncti esse, alioquin creditor offerat se probaturum & liquidaturum incontinenti, reum heredem defuncti esse: & intra decem dies, qui reo ad exceptiones suas obijciendas cõceduntur, creditor probat reum heredem esse: quam praxim se semper observasse testatur Roder. Sua. in d. extensione. 1. n. 2. Nono, quod supra dicta instrumenta publica, & privata executioni mandari poterunt contra tertium singularem successorem, vel possessorem alienius rei specialiter hypothecate pro debito constituto in tali instrumento quando debitor promissit, illam re specialiter hypothecate traditam se non venditurum, nec alienaturum: nam tunc venditio, vel alienatio illius rei facta, esset nulla, secundum Bart. in l. creditores, n. 10. C. de pignor. per text. in l. i. creditor, §. final. de distract. pigno. rescissa enim alienatio illius rei ab ipsa lege executio fieri posset adversus singularem tertium possessorem. Item cum Bart. & alij resoluunt Roder. Sua. in d. l. postremam iudicant in declaratione l. regni, limit. 1. n. 5. quem sequitur Cou. lib. 3. Variorum, c. 7. n. 6. verum hinc etiam in si. & ultra eos hanc opinionem testatur magis communiter receptam Ias. in cons. 24. l. lib. 2. col. 6. & Parlad. in lib. rerum quotidian. c. 10. n. 10. resoluens, cautius tunc esse, tertium possessorem citandum fore ad sententiam ad divisionem idem para-

trance y retrate, licet sufficeret, principalem debitorem fuisse citatum, ut sententia illa additionis veniret confirmanda per superiorem, iuxta notata ab Angelo in §. quadrupli, n. 46. Institu. de action. l. ason in l. ho, n. 18. C. de edicto. Divi Adria. & ad hoc allegat. tex. in l. final, §. ultimo, si quod motus causa, & in l. 1. C. de fide instr. & iure hasta fiscalis §. 10. quia tunc creditor dicit nihil interesse, tertij possessoris, citatum fuisse, vel non citatum, licet citatum fuisset, adhuc possessorio esset ei auferendum, ego semper in praxi observari, & practici §. vidi, quod in tali casu tertius ille possessor citatur, ad ultimam executionem, id est, quod ad usum creditore diligenter advertat, an in tali instrumento apponita sit clausula illa de non alienando rem specialiter hypothecate subactam. Adverte tamen hodie per motum proprium Pij Quinti Summi Pontificis, præfatus censuram censibus annuis constitutis esse prohibita in instrumento censuum apponi clausulas auferentem, aut restringentem facultatem alienandi rem censui suppositam, & nullum debet firmitatis habere, ergo in instrumentum censuum post motum proprium confessi, clausulam de non alienando rem censui subactam nullam esse constat, & sic etiam stante dicta clausula, instrumentum census confectum post motum proprium non poterit executioni mandari contra tertium singularem successorem, vel possessorem, nisi intelligamus motum proprium, quod ibi solummodo interdicitur potius restringens, vel auferens facultatem alienandi, quos quis adstringebatur ad solutionem laydemij, seu quinquagesimæ, aut alterius quantitatis, vel rei, si rem censui suppositam alienaret, non tamen prohibet patrum de non alienando sine incurso alienius pœnæ apponi, sed huic intellectui repugnat verba illius motus proprii, ibi: patrum auferens, vel restringens, & ibi semper & libere. Vnde poterit dici quoad istum articulum non fuisse receptum motum proprium in Extravagans Pontificis pro parte solet recipi, & pro parte non, ex Lapso allegatione 8. Rocho de Curte in c. fin. de consuet. col. 3. Navar. in man. Hispano c. 27. n. 55. & n. 149. (* Advertit tamen quod effectus & dispositio illius proprii motus suspensus est per supplicationem ab eo interpositam per Regem primum Philippum iniquum, ut constat ex quodam c. de cortes.) Cate-

exteriori si in predicto instrumento omis-
sa fuerit clausula illa, de non alienando
rem hypothecae traditam, tunc instrumen-
tum illud executionem paratum non habet
contra singularem successorem, & ter-
tium rei possessorem, sed tertius ille posses-
sor visus in hac, & actione hypothecaria
conueniendus erit facta executione in
50 bonis principalis debitoris, ut in auth. hoc
si debitor. C. de pignor. & est ratio, quia
obligatio personalis singularem successo-
rem, & fundi possessorem sequitur, ut in
1. ea lege. C. de cond. ob. caus. & in l. ut po-
tuerit. ff. de seruitut. & firmat Angel. rece-
pitur ex Alexan. ibi in l. 1. §. si hares, ff. ad
Tribellia. facit etiam, quod ius exequen-
di contra singularem successorem, etiam
si ex sententia procedat, non transijt, ut pro-
batur in l. si mater. §. fin. & in l. iudicatis.
§. si ff. de exceptione rei iudicatae. & tra-
dit Bart. in l. creditor. n. 22. C. de pignor.
facit etiam doctrina Bald. in l. 2. col. 2. ver-
sic. Sed qui dicitur. Cade exceptio. re. iudic.
ad stipulatur etiam quae notat idem Bald.
per glo. ibi in l. 1. C. communia delegat. &
in propria specie huius Anchor. in cap. ca-
nonum statuta. de constitutionibus in 6.
ver. q. circa illam extensionem, & plures
alii, quos refert, & sequitur Duenas in re-
gul. 277. limitat. & Gaspar Cabali. in 2. p.
mille loquiorum iuris in mille loquo. 633
Roder. Suarez in dict. l. post rem iudica-
tam, in declaratione legis regni, limitatione
9. §. 1. q. 1. & dependat l. 4. & 5. tract. de
las exceptiones. lib. 3. Ordin. 2. §. quod ta-
men intellige verum esse, nisi ius executiuum
certum sit esse productum intra, quare res
illa transiret ad tertium possessorem, ut quia
erat sententia lata, vel in actu producendi
& per debitorum litigium, iuxta tex. in l. si si per-
tus. §. per iniuriam. ff. de pignor. l. si mater. §.
1. ff. de excep. rei iudic. l. 2. C. de iur. iur. do-
cet Bart. in repet. l. creditor. ibi. n. 21. C. de
pignor. qui melius exteris loquitur, om-
nino videtur, pro huius articuli explica-
tione, tunc enim locus est executioni con-
tra singularem tertium rei hypothecate
possessorem, quod etiam licet confusum sit
Roderic. Suar. ubi supra dict. limit. n. 24.
& Ioan. Matien. in l. 1. tit. 17. lib. 3. p. 4. &
6. lib. 1. re. p. 4. & iam ego in praxi ob-
tineo, & quado casus occurrerit, recurrere ad
Bartholum. ubi supra. (* Ex vide de iudic. de
Pedemontana cap. 65. & Ioannem Alsi-
mum in praxi iudiciorum. §. 31. cap. 2. am-
pliatione 38. limitatione 30.

1. Decimo, quod predictis instrumentis pu-
blicis, vel priuata executioni mandari po-
terunt in contractu speciebus non venditi-
one affectus rei celebratum fuerint instru-
mentum, venditor compellendus erit via exe-
cutionis ad rem tradendam, nec liberabitur pre-
stando inter esse, cum tale instrumentum li-
beat vim sententiae, & venditor ex senten-
tia precise cogatur ad rem tradendam, iux-
ta tex. in l. qui testatur. ff. de rei vendic.
huius ad hoc mirabile dicit Bald. ibi. & hanc
opinionem expresse firmat, idem Bald. in l.
unica. col. penult. C. de sententiis quae pro-
eo, & hec est fastidiosa interpretatio ad l. Re-
gis. de executione regentes. secundum Ro-
deric. Suar. in d. declaratione l. Regni exe-
cutione 3. Observandum etiam erit, quod
quatinus instrumentis publicis & priuatis in
do passis essent confecta, adhuc executio
non est mandanda ex his quae notat Re-
bussus in tract. de literis obligatorijs. artic.
2. glo. 1. vbi §. 5. & quia de iure Regio nuda
non habet parit actionem, & obligatoriam
ut in l. 2. ff. de lib. & recipit. tradit Anto-
nius Gomez in 2. libro variar. c. 9. nu. 2.
& plures alij, quos refert & sequitur Didac-
cus Perez in l. 4. tit. 8. lib. 4. Ordin. in glo. 2.
col. 1. vbi refert Reb. ff. Roderic. Suar.
& alios, & de intellectu d. l. 1. tit. 16. §. 5.
recopiatur etiam Codic. lib. 1. Pyriar. c. 1.
num. 13. & Aules in d. pratorum. c. 10.
verbo, executione. nu. 28.
12. Undecimo, quod iuramentum decisorium
de parte parti delatum habet executionem
priuati, ut probat tex. in d. l. post rem iudica-
tam, & ibi firmat Bart. Angel. & bini-
es, & facit tex. in l. 2. ff. de iure iur. du di-
cit iuramentum habere omnino auctoritate
quam rem iudicatum, facit etiam ex in l. astori.
C. de iure iur. quatenus inquit, iuramentum
decisorium mediante iudice in rem iudicatum.
& explicat Roderic. Suar. in d. l. post rem iudica-
tam, notab. 2. & Aules in d. pratorum.
c. 10. glo. verb. Executione. n. 36.
13. Duodecimo, quod confectus partis in iudicio
fida habet paratam executionem, ut
probitur in d. l. post rem iudicatum, &
in l. unica. C. de contrahis. & in l. proinde.
§. notandum. ff. ad l. 1. quilibet de iure Regi-
probat in l. 1. tit. 2. lib. 4. recipit. &
explicat Roderic. Suar. in d. l. post rem iudica-
tam, notabili 3. & Aules in d. pratorum.
c. 10. glo. verb. Executione. n. 10. vbi
plura de confessione iuramentum. Resoluen-
tes confessionem in iudicio, & ad hoc, ut
executionem mereatur, debere esse certam,
N. 4. & a par-

54 & a parte acceptatâ, & quando possit con-
fessio pro parte acceptari, & pro parte re-
pudiari: & an tunc quando pro parte acce-
ptatur, & pro parte repudiatur, agi debeat
vel possit via executiua? Quinimo cõfessio
facta ob contumaciâ rei volentis cõpa-
rere in iudicio, vel recusantis recognoscere
scripturam priuatam, executionem per-
ratam habet, vt resoluit Couarra. cum Re-
bussio, lib. 2. vararum, cap. 17. numer. 4. in
fin. & nos supra diximus in 6. corollario,
& in isto articulo idem obseruandum erit,
quod ibi resoluius contra Rebut, & Co-
uarrum.

55 Vltimo, quod transactio inter partes fa-
cta coram iudice habet executionem pa-
ratam, vt resoluit Roderic. Suar. in dict. l.
post rem iudicatam, in casu 10. Aules ybi
supra, nume. 45. & explicat Ioannes Gu-
tierrez in repet. l. como potest, aum. 439.
ff. delegat. 1.

56 Quinimo necum transactio coram iu-
dice facta, verum coram tabellione de iure
huius regni executioni mandari potest, vt
decisum extra in l. 4. in fin. tit. 22. l. 10. de
recopil. Alia plura, quæ executionem pa-
ratam habent, consilere poteris apud Ro-
dericum Suar. Couarra. Auend. D. iac. Pe-
rez, Ducias, Aules, & Caballinum in lo-
cis supra citatis, Castellum, & DD. in l. 6. 4.
Tauri, quæ hic non transcribo ob breuita-
tis causam, & supra relata pro iuramento in
strucone sufficiant, (*) interim tamen no-
ta quod materia salarii, & mercedis est ex-
cepta, vt resoluit Quintilianus Mando-
sius, tract. de monito 139. q. 59.)

Ex cap. Secundo.

S V M M A R I A

- 1 Vltima executiua acturus, nec li-
bellum offerre, nec litem con-
testari tenetur, sed per viam a-
ctus executionem petere.
- 2 Via executiua agere potens, si ordi-
naria agat, poterit resiliua refe-
dere expensis, & executiuo proce-
dere, & infra cap. 3. numer. 37.
de hoc agitur.

3 Qui executione petere vult, coram
iudice rei eam petat.

4 Via executiua coram vno, & di-
uersis iudicibus simul interari po-
test, nec litis pendencia contra vnu
impedit executionem petitam co-
ram alio.

5 Quando sententia lata ab aliquo
iudice venit exequenda extra
eius territorium, iudex prosequens
requirat alium iudicem, quod sua
sententiam exequatur per literas
requisitorias.

6 Vnus iudex alterius iudicis senten-
tiam exequi valet.

7 Executio peti potest coram iudice
loci contractus, si reus ibi reperia-
tur: alia ibi conueniri non poterit.

8 Reus non remittendus per iudicem
domicilij ad requisitionem iudicis
loci contractus, nisi se submiserit
eius iurisdictioni renuntiatis pro-
prio foro domicilij, aut in alijs ca-
sibus locus sit remissioni.

9 Quando remissioni est locus ad iu-
dicem loci contractus coram ipso
est petenda executio: qui rem ver-
baliter citare non poterit, sed per
requisitionem ad iudicem domi-
ciliij, & directam.

10 Iudex requisitus ab aliquo proprio
iudice rei ei parere tenetur, & re-
quisitionem adimplere, alius supe-
rior ad eundem qui eum cõpellat.

11 Quid agi soleat, quando iudices re-
quisiti sunt per literas requisito-
rias, quibus non obtemperant, nec
eas adimplent.

12 Pragmatica quedam notia san-
cti Philippi inuectissimis huius
nominis

nominis II. Regis, obseruanda ho-
die in his regnis, circa executionē
contractū faciendam, in quibus
contrahētes se submisērūt foro alio-
rum iudicū renuntiantes suo pro-
prio domicilio: quæ expēditur hic
per auctorem.

13 L. 27 tit. 1. lib. 3. Reco. quomodo
hodie obseruanda.

14 Qui habet scripturam priuatā cō-
tra aliquem, qualiter eius execu-
tionem petere valeat.

15 Si reus priuatā scripturā negauerit
via ordinaria agendum erit.

16 Habens instrumentū cōditionale,
vel non liquidum, eius executio-
nem petere vult, adire debet iudi-
cem, ut faciat citari reum ad li-
quidandam quantitatem, & pu-
rificantem conditionem.

17 Volens petere executionē aduersus
heredem debitoris, petat a iudice
liquidari, an sit heres nec ne: & si
adierit, petat executionē: si verō
repudiauerit, sequētes in gradu ci-
tetur, quibus repudiātibz dabi-
tur boni curator contra quē exe-
cutio intēdatur, & in primis suā
personam legitime.

Creditor executionem petens in pri-
mis debet legitimare personam
suam, & sui debitoris.

Instrumentum exequendum non erit
ad petitionē excommunicati, bāni-
ti, minoris, filij familias mulieris
cōiugate, & similia, nisi prius
persona legitima fuerit.

18 Petens executionē producere de-
bet instrumentum liquidū, vel
illud quod rult executioni man-

dari coram iudice, & tabellione,
& per viā altius eam petet pro
quantitate debita, & non soluta,
& pro expensis cum protestatio-
ne recipiendi in rationibus quia-
quid solum apparuerit: & iu-
rabit, ut hic.

19 In petitione executionis qua oppo-
natur protestatio recipiendi in so-
lutione debiti quidquid solutum
constiterit.

20 Petens executionē pro quantita-
te plus sibi debita illud plus soluet
cum duplo pro pena.

21 Iuramentum de malitia apposi-
tum in petitione executionis a iudi-
ce exigendum erat: sed praxis ob-
seruat, quod in petitione ponatur
a creditore.

22 Iudex priusquā executionē man-
det fieri, plura perpendere debet
hic enumerata.

Iudex mandatum executionem peti-
tum ad instantiam procuratoris
alicuius, discernere nō debet, prius
quam de mandato sufficienti cō-
stet.

Persona petentis executionem plene
prius legitimada est in iudicio exe-
cutionis, & in quocunq; alio quan-
tūcunq; summario.

23 Mandatum executorium quali-
ter decernere debet iudex.

24 Præceptū executionis manu iudi-
cis, & tabellionis subscriptū nul-
la debitoris præcedente citatione
creditori traditur, a quo executor
illud recipere debet.

Exponitur mandatum iudicis exe-
cutorium.

- 25 Praxis Regnis Castellæ obseruat, mandatu executorium absq̃ citatione debitoris decernendum, quia postmodum citatur, ad ultimam executionem de trance y remate, quæ praxis iure Regio probata est contra plures aliud sustinentes de iure communi.
- 26 Executio in persona, & bonis debitoris, sive facienda quādo debitor esset in instrumento cōtēns, vel esset hæres cōtēns in eo, vel aliter obligatione personali teneretur.
- 27 Executio facienda in re hypothea ta, & eius possessor ad ultimam executionem curandus, quādo hypothecaria intēpatur.
- 28 Executio facta, solutio debiti, & expensarum fieri debet.
- 29 Expensarū appellatione concētarum in mandato executorio, salaria, quæ secundum consuetudinem cuiuscunq̃ loci debentur executori etiam veniūt modo non excedāt decimam partē debiti principalis, traditur remissiuē.
- 30 Executorie sportule non debentur donec integre satisfactū sit creditori, de principali, & expensis. Quæ ll. Regie agant de sportulis executori solvendis.
- 31 Sportula executori nō debentur si tempore quo debitor requiritur cum præcepto executorio, velit incontinenti soluere, vel se soluisse ostendat: soluentur tamen factæ in itinere, vel in expeditione mandati executorij.
- Quādo debitor dicatur soluere in continenti remissiuē, quod iure Regio iam innouatum est, quod finitū spacium vigintiquatuor horarū soluerit quis, non teneatur soluere sportulas executori.
- 32 Praxis, quod deficiente fideiussore de euictione reus executioni datus realiter capiatur, unde ortum habuit.
- 33 Nobiles, Doctores, vel Licentia ri graduati Salmanticæ, Pintiæ, Compluri, & Collegiales graduati in Collegio Bononiensi, etiam si fideiussorem de euictione non præstiterint realiter nō sunt capiendi.
- 34 Coniugatae mulieres pro debitis nō capiendæ.
- 35 In quibus rebus executio fieri nequit.
- 36 Bores, & instrumēta aratoria capi non possunt pro pignore, etiam si alia bona, non repertiatur, nisi pro debito fisci, & prædicti dominiū, quod de iure Regio procedit, secus de iure communi.
- 37 Arma, & equi militū, & nobiliū & libri scholarū immunes sunt, ut in eis executio fiat.
- 38 Mandatum executorium si prius executori quā creditori detur, executio nulla erit: & a tali mandato non appellatur.
- 39 Bona mobilia in executione capta publicè subhasta da tribus præconijs tertio quoque die, immobilia verò decimo quoque die, & ita immobilibus transactis decem diebus, in immobilibus triginta debitor ad ultimam executionem curandus erit.
- 40 Executione facta pro debitis fiscali bus

bus tria praconia faciendā tribus diebus in rebus mobilibus & in immobilibus novem diebus.

41 Praconia quae praestantur in executione, vel dies eorum currunt à die captionis pignorum.

42 Duo menses, qui de iure communi dabantur debitoribus ad solvendum, restringuntur de iure regio, ad decem dies in pignoribus mobilibus, & ad triginta immobilibus.

43 Citatio ad ultimam executionem personaliter faciendā, vel ad domum si reus inueniri nequeat.

44 Si debitor absit, vel defunctus absit, quae haec de sic bonis dandus est defensor, cum quo acta iudicii celebrantur.

45 Citazione ad ultimam executionem praemissa, debitor intra tres dies suas exceptiones allegare debet: aliās index proferri sententiam, & iuberi creditori satisfactionem fieri.

46 Libelli oppositionis copia adducere debitor, & debitori intra decem dies, allegatas exceptiones omnino probare debet.

47 Decem dies concessi, ut reus probet defensiones suas currunt à tempore oblari libelli oppositionis earū, etiā si reus se opponat ante praconia, vel ante quam ad ultimam executionem citetur: quibus terminis iam non gaudebit.

48 Terminis decem diebus quareo executioni dato ad probandas exceptiones conceditur, communis est utrique parti.

49 Sex dies duntaxat in Lusitania conceduntur executatis reis, ut suas valeant opponere exceptiones: quae nostro iure regio debent esse legitima.

Capitulum Secundum.

De ordine procedendi in

via executiva. Multa et multos vide

in *Ca. de lib. de iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 2. d. 1.*

I si aliquibus, quae executionem paratam habent, nunc oportet excedere, quo ordine, & qualiter in via executiva procedi debeat: & in primis advertendum est

quod quando per viam executionem agendum erit, libellus nec offerendus, nec lis contestanda erit, sed per viam actus executivi postulanda, secundum Bartol. in l. intra, ff. de re iudicata. Alexand. in l. si cum potem, §. eo autem tempore, column. 2. ff. de soluto matrimonio, & Rebuffus in tractat. de literis obligatorijs artic. 6. gloss. 3. num. 5. Et si aliquis habens instrumentum executionum incipit ab agendo via ordinaria, poterit postea habito consilio rescire & desistere à via ordinaria, & capere viam executionem, rescindendo expensas parti adversae factas in via ordinaria, quod verius esse existimat Rebuffus. ubi supra numer. 7. Et ita vidi iam praticari: & pro ista parte faciunt, quae resolvit Maraot. in disputatione 4. §. num. 1. post tract. de ordin. iudi. & quod de remedijs. L. consentaneum, C. quomodo & quando index, resoluti ibi Baltol. num. 17. & Panormit. in cap. pro ut num. 20. de dolo & contuma. & nos dicemus infra, in 2. part. 2. tom. 4. numer. 9. quia via ordinaria & executiva sunt diversae, & ita electione non tolluntur, ut dicemus infra isto tractat. capit. 3. num. 3. ac proinde quotiescunque quis habuerit contra aliquem sententiam in auctoritatem rei transactam, vel aliquid aliud instrumentum publicum, aut priatum, cuius vigore intendit executionem fieri adversus reum, tunc comparere debet coram iudice ordinario ipsius rei, cum actor sequi debeat forum rei, ut in l. iuris ordinem, & l. in criminali, C. de iurisd. om.

nium